

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

О. М. Голікова

І

ІСТОРІЯ
І КУЛЬТУРА УКРАЇНИ
Навчально-методичні рекомендації

Харків – 2020

УДК 94(477)(075.8)
ББК ТЗ(4Укр)Я7
Г60

Ухвалено вченою радою факультету лісового господарства Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва (протокол № 3 від 24 жовтня 2019 р.)

Рецензенти:

В.М. Скляр, д-р іст. наук, професор, завідувач кафедри історії науки і техніки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;

А.І. Кравцов, канд. іст. наук, професор кафедри філософії, історичних і соціальних дисциплін Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва

Голікова О.М.

Г60 Історія і культура України: навч.-метод. рекомендації / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ, 2020. – 168 с.

Розроблено для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» з вивчення найактуальніших проблем курсу «Історія і культура України» на аудиторних заняттях та шляхом самопідготовки. Створено на основі аналізу вітчизняної наукової літератури з використанням новітніх теоретико-методологічних досліджень, сучасних підходів до вивчення української історії і культури. З урахуванням фахової підготовки здобувачів-аграріїв до видання включено питання з історії аграрних відносин в Україні.

Призначено для здобувачів денної та заочної форм навчання. Підготовлено відповідно до навчальних програм з «Історії України» та «Історії української культури» для закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації.

**УДК 94(477)(075.8)
ББК ТЗ(4Укр)Я7**

©Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва, 2020
©Голікова О.М., 2020

ЗМІСТ

Зміст	3
Навчальна дисципліна «Історія і культура України» в системі професійної підготовки фахівців аграрної галузі	4
Критерії та шкала оцінювання знань здобувачів	7
Розподіл балів відповідно до системи оцінювання знань здобувачів та значущість змістового модуля у формуванні знань і умінь здобувачів, %	8
Робоча програма лекційної частини курсу	9
Змістовий модуль 1. Українські землі в Стародавні часи та в епоху Середньовіччя (до середини XVII ст.).....	9
Змістовий модуль 2. Україна в період Нової історії (друга половина XVII – початок XX ст.).....	10
Змістовий модуль 3. Україна в Новітню епоху (XX – початок XXI ст.)	11
Розширений план лекцій	13
Змістовий модуль 1. Українські землі в Стародавні часи та в епоху Середньовіччя (до середини XVII ст.).....	13
Змістовий модуль 2. Україна в період Нової історії (друга половина XVII – початок XX ст.).....	15
Змістовий модуль 3. Україна в Новітню епоху (XX – початок XXI ст.)	19
Плани семінарських занять	26
Індивідуальна науково-дослідна робота	51
Завдання для самостійної роботи	55
Завдання для екзаменаційного контролю	58
Тести для поточного модульного контролю	62
Змістовий модуль 1. Українські землі в Стародавні часи та в епоху Середньовіччя (до середини XVII ст.).....	62
Змістовий модуль 2. Україна в період Нової історії (друга половина XVII – початок XX ст.)	85
Змістовий модуль 3. Україна в Новітню епоху (XX – початок XXI ст.)	107
Головні події в історії України	151
Перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання	163

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ІСТОРІЯ І КУЛЬТУРА УКРАЇНИ» В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Предметом навчального курсу «Історія і культура України» є наука про виникнення й розвиток людського суспільства та закономірності культурного процесу на всіх українських землях з найдавніших часів до сьогодення; національну культуру як специфічний та унікальний феномен людства. Курс спрямований на збагачення і розширення гуманітарної підготовки здобувачів, формування історичної компетентності та творчої активності майбутніх фахівців, їхнього вміння критично мислити та аналізувати найважливіші події, що відбувалися в житті України й людства.

Історія і культура України належить до нормативних дисциплін навчального плану. Її викладання передуює вивченню інших гуманітарних дисциплін, зокрема філософії, політології, соціології, основ економічної теорії тощо.

Вивчення історії і культури України як складової частини всесвітньої історії і культури є однією з найважливіших умов підготовки високопрофесійного, духовно зрілого фахівця. Адже історія України вивчає не лише суспільно-політичні та соціально-економічні процеси й етапи боротьби за незалежність, але й досліджує роль самого українського народу, політичних і військових лідерів, діячів української науки і культури, у тому числі аграрників, у процесі національного відродження.

Наукове осмислення історичного минулого українського народу набуває особливої актуальності в умовах реалізації Україною її європейських прагнень. У 2005 р. Україна приєдналася до Болонського процесу, мета якого – зблизити й гармонізувати освітні системи країн Європи, створити єдиний європейський простір вищої освіти.

Одночасно з політичним об'єднанням країн Європи в ЄС, що здійснено 1992 р. згідно з Маастрихтським договором, розроблено концепцію створення єдиного європейського освітнього і наукового простору. Основу цього інтеграційного процесу становлять три документи: Лісабонська конвенція про визнання кваліфікацій, які належать до вищої освіти Європи (Лісабон, 1997 р.), Сорбонська декларація про гармонізацію європейської системи вищої освіти (Париж, Сорбона, 1998 р.) та Болонська спільна заява європейських міністерств освіти (Болонья, 1999 р.). Офіційною датою початку Болонського процесу прийнято вважати 19 червня 1999 р., коли було підписано Болонську угоду. Сьогодні учасниками Болонського процесу є 47 країн з 49 держав-членів Ради Європи. Болонський процес відкритий для приєднання інших країн.

Болонська угода спрямована на: побудову європейської зони вищої освіти як ключового напрямку розвитку мобільності громадян із можливістю працевлаштування; формування і зміцнення інтелектуального, культурного і науково-технічного потенціалу Європи; підвищення престижності європейської вищої школи у світі; забезпечення конкурентоспроможності європейських вишів за умови збереження їхньої автономії; підвищення якості освіти тощо. Для досягнення цієї мети запропоновано: перехід на дворівневу систему освіти – бакалавр та магістр; прийняття Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS), тобто міждержавної системи вимірювання і порівняння результатів навчання у різних вишах; усунення перепон на шляху до поширення мобільності студентів і викладачів.

Логічним продовженням модернізаційних процесів у системі освіти стало прийняття Верховною Радою Законів України «Про вищу освіту» (1 липня 2014 р.) та «Про освіту» (5 вересня 2017 р.). Ці Закони установлюють основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створюють умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вишами на принципах їхньої автономії, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних спеціалістів для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ КУРСУ. МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ

Метою навчальної дисципліни «Історія і культура України» є послідовне вивчення державно-політичного, соціально-економічного, культурного, духовного, етнічного розвитку українського народу в контексті розвитку світової цивілізації. Вивчення курсу сприяє формуванню історичної пам'яті молоді, усвідомленню нею нерозривного зв'язку між минулим і сучасністю, традиціями і досвідом різних поколінь українців, вихованню патріотизму та відповідальності за долю Батьківщини.

Актуальним завданням навчального курсу є дослідження історії аграрних відносин, змін у формах землеволодіння і землекористування в українських землях на різних етапах їхнього історичного розвитку.

Програма підготовки фахівців у сучасних вишах передбачає отримання здобувачами знань не лише на лекціях і семінарських заняттях, але й у процесі самостійної роботи з джерелами та літературою. Контроль за самостійною роботою здійснюватиметься за

допомогою тестових завдань, рефератів, доповідей, виступів, питань для екзаменаційного контролю.

Це видання забезпечує здобувачів усім комплектом навчально-методичних матеріалів з історії і культури України, що сприятиме засвоєнню ними усього масиву фактичної і теоретичної інформації з дисципліни відповідно до вимог вищої школи.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувати у здобувачів цілісне уявлення про історичний розвиток українського народу на основі джерел та наукової літератури;
- надати здобувачам можливість осмислити сутність української історії і культури на принципах об'єктивності, духовності та гуманізму;
- осягнути минуле українського народу та його культури у загальному контексті розвитку світової цивілізації;
- ознайомити здобувачів з різними поглядами істориків та культурологів на окремі періоди минулого українського народу;
- виховати фахівців, здатних аналізувати та використовувати історичний досвід у вирішенні сучасних проблем України.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен **знати:**

- головні факти і події з історії України і української культури відповідно до рівня розвитку сучасної науки;
- новітні історичні та культурологічні теорії та концепції;
- етапи та зміст українського етногенезу;
- етапи та зміст українського культурогенезу;
- характерні риси державотворчого процесу в українських землях;
- особистостей, які відіграли значну роль в історії України та української культури;
- специфіку аграрних відносин в українських землях на різних етапах їхнього розвитку.

Здобувач повинен **уміти:**

- аналізувати й узагальнювати історичні та культурні процеси і факти з урахуванням сучасного рівня наукового знання;
- розглядати особливості історичного та культурного шляху України в контексті розвитку людства;
- дискутувати на історичні та культурологічні теми;
- вільно залучати до пошуку необхідної інформації першоджерела, наукову літературу та мережу Internet;
- використовувати знання з історії України і української культури в професійній підготовці.

КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Під час визначення загальної оцінки враховуються результати:

- а) поточної роботи на семінарських заняттях;
- б) поточного модульного контролю (ПМК1; ПМК2; ПМК3);
- в) захисту індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ);
- г) екзамену з дисципліни.

У навчальному процесі використовується накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів. Здобувачі мають можливість контролювати накопичені бали та збільшувати їх кількість, виконуючи додаткові завдання.

Шкала оцінювання знань

За шкалою ECTS	Визначення назви оцінювання за шкалою ECTS	За 100-бальною шкалою
A	5 (відмінно)	90–100
B	4 (дуже добре)	82–89
C	4 (добре)	75–81
D	3 (задовільно)	66–74
E	3 (достатньо задовільно)	60–65
FX	2 (незадовільно): потрібна додаткова робота без повторного вивчення модуля з можливістю повторного складання	35–59
F	2 (незадовільно): необхідна значна додаткова робота (повторне вивчення модуля)	1–34

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ ВІДПОВІДНО ДО СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ
ТА ЗНАЧУЩІСТЬ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ У ФОРМУВАННІ ЗНАНЬ І УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ,
%**

Модуль 1													Модуль 2	ІНДЗ (реферат)	Підсумковий контроль	Екзамен	Підсумкові бали	
Аудиторна робота																		
Змістовий модуль 1 (10 %) Українські землі в Стародавні часи та в епoxy Середньовіччя (до середини XVII ст.)				Змістовий модуль 2 (25 %) Україна в період Нової історії (друга половина XVII – початок XX ст.)				Змістовий модуль 3 (35 %) Україна в Новітню епоxy (XX – початок XXI ст.)					10 %	10 %	100 %			
Тема 1 (5 балів)	Тема 2 (5 балів)	Тема 3 (5 балів)	ПМК1 (5 балів)	Тема 4 (5 балів)	Тема 5 (5 балів)	Тема 6 (5 балів)	Тема 7 (5 балів)	ПМК2 (5 балів)	Тема 8 (5 балів)	Тема 9 (5 балів)	Тема 10 (5 балів)	Тема 11 (5 балів)	Тема 12 (5 балів)	Тема 13 (5 балів)	ПМК3 (5 балів)			
20				25				35					10	10	100			

РОБОЧА ПРОГРАМА ЛЕКЦІЙНОЇ ЧАСТИНИ КУРСУ

Змістовий модуль 1. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В СТАРОДАВНІ ЧАСИ ТА В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (ДО СЕРЕДИНИ XVII СТ.)

Лекція 1

2 год

Історія і культура України як наука та навчальний предмет. Стародавня історія України

1. Предмет і завдання курсу «Історія і культура України».
2. Періодизація історії України. Джерела та наукова література.
3. Початки людської цивілізації на території України.
4. Скіфо-сарматська доба. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
5. Східні слов'яни в давнину. Теорії та етапи слов'янського етногенезу.

Лекція 2

2 год

Княжа доба в історії України (IX – перша половина XIV ст.)

1. Слов'янські протодержавні об'єднання на українських землях. Утворення та становлення східнослов'янської держави – Київської Русі.
2. Етапи державності Київської Русі. Соціально-економічний та державний лад Київської Русі.
3. Роздроблення Русі та його наслідки. Галицько-Волинське князівство.
4. Монголо-татарська навала на українські землі та її наслідки.
5. Українська культура княжого періоду.
6. Історичне значення держави Київська Русь і Галицько-Волинської держави.

Лекція 3

2 год

Українські землі під владою Литви, Польщі та інших держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.)

1. Захоплення й розподіл українських земель Литвою, Польщею та іншими державами.
2. Суспільно-політичний лад та економічний розвиток України наприкінці XVI – у першій половині XVII ст.
3. Крим у період пізнього Середньовіччя. Напади татар і турок на українські землі.
4. Виникнення й розвиток українського козацтва. Урядова політика щодо козаків.
5. Культурні процеси в литовсько-польський і польсько-козацький періоди.

Змістовий модуль 2. УКРАЇНА В ПЕРІОД НОВОЇ ІСТОРІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Лекція 4

2 год

Українська національна революція і становлення української державності (1648–1676 рр.)

1. Причини, характер, рушійні сили, періодизація.
2. Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648 – серпень 1657 рр.).
3. Ліквідація старого державного ладу і зародження Української козацької держави.
4. Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (вересень 1657 – січень 1667 рр.).
5. Боротьба за возз'єднання Української козацької держави (січень 1667 – вересень 1676 рр.).

Лекція 5

2 год

Українська державність наприкінці XVII – у XVIII ст.

1. Особливості територіально-політичного устрою Гетьманщини. Наступ на політичну автономію України.
2. Правління гетьмана Івана Мазепи. Політичні причини та наслідки поразки І. Мазепи.
3. Гетьман у вигнанні Пилип Орлик і його Конституція.
4. Ліквідація царизмом автономії України. Політичні та економічні наслідки остаточної втрати української автономії.
5. Інкорпорація України в державну структуру Російської та Австрійської імперій.
6. Українська культура доби козацько-гетьманської держави.

Лекція 6

2 год

Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII – XIX ст.)

1. Політичне становище та соціально-економічний розвиток України в складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.
2. Модернізаційні процеси в Російській імперії та Україна. Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIX ст.
3. Українське національне відродження. Суспільно-політичні рухи в Україні в 20-ті роки XIX ст. Кирило-Мефодіївське товариство. Руська трійця.
4. Суспільно-політичний та національний рух на східно-і західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.: громадівство, народництво, москвофільство, народовство.
5. Стан і розвиток культури в Україні в XIX ст.

Лекція 7

2 год

Нові тенденції в соціально-економічному житті та національно-визвольному русі в Україні на початку ХХ ст.

1. Піднесення громадсько-політичного і національного рухів в Україні на початку ХХ ст. Виникнення політичних партій.
2. Україна в роки першої російської революції 1905–1907 рр.
3. Столипінська аграрна реформа в Україні: зміст і наслідки.
4. Українські землі в роки Першої світової війни. Вплив війни на організацію і тактику українського національно-визвольного руху в Російській та Австро-Угорській імперіях.

Змістовий модуль 3. УКРАЇНА В НОВІТНЮ ЕПОХУ (ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Лекція 8

4 (2) год

Національно-демократична революція в Україні. Боротьба за відродження державності (1917–1921 рр.)

1. Причини, початок, характер та періодизація української національної революції.
2. Утворення Української Центральної Ради, її склад, внутрішня і зовнішня політика. Проголошення УНР.
3. Українська гетьманська держава Павла Скоропадського: її внутрішня і зовнішня політика.
4. Українська Народна Республіка доби Директорії: її внутрішня і зовнішня політика.
5. Західно-Українська Народна Республіка: її внутрішня і зовнішня політика.
6. Причини поразки та уроки національної революції 1917–1921 рр.

Лекція 9

2 год

Україна в міжвоєнний період (1921–1939 рр.)

1. УСРР на початку 20-х рр. ХХ ст.
2. Нова економічна політика та її здійснення в Україні.
3. Україна і створення Союзу РСР. Зміна міжнародно-правового статусу республіки.
4. Індустріалізація: завдання, труднощі, особливості, наслідки.
5. Колективізація сільського господарства в Україні та її наслідки. Голодомор 1932–1933 рр.
6. Українське відродження 20-х рр. ХХ ст. Політика в сфері культури в умовах установа талітарної диктатури у 30-х рр. ХХ ст.
7. Західноукраїнські землі між двома світовими війнами.

Лекція 10

2 год

Україна в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)

1. Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Приєднання Західної України до УРСР у складі СРСР.
2. Напад Німеччини та її союзників на СРСР. Воєнні дії на території України 1941–1942 рр.
3. Встановлення фашистського окупаційного режиму. Розгортання радянського і націоналістичного руху Опору проти окупантів.
4. Звільнення України від німецької окупації і відновлення радянської влади.
5. Підсумки та уроки Другої світової війни.

Лекція 11

2 год

Україна в повоєнний період. Наростання кризових явищ (1945–1985 рр.)

1. Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Особливості відбудови народного господарства України.
2. Україна в умовах десталінізації: суспільно-політичне життя та соціально-економічний розвиток (1956–1964 рр.).
3. Україна на порозі кризи: наростання застійних явищ (1965–1985 рр.).
4. Дисидентський рух в Україні та боротьба з ним.
5. Розвиток культури в Україні у другій половині 40–80-ті рр. ХХ ст. Соцреалізм як тип тоталітарної культури.

Лекція 12

2 год

Поглиблення кризи тоталітаризму в СРСР. Національно-державне відродження українського народу (1985–1991 рр.)

1. Політика перебудови в СРСР, її етапи. Особливості перебудови в Україні.
2. Суспільно-політичний рух в Україні за часів перебудови. Активізація національного руху в Україні.
3. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р. та вибори Президента України.
4. Розпад СРСР та створення СНД.

Лекція 13

2 год

Незалежна Україна у сучасному світі

1. Створення правової бази розвитку України як незалежної демократичної держави. Конституційний процес в Україні.
2. Політичний розвиток незалежної України. Помаранчева революція (22 листопада – 26 грудня 2014 р.). Євромайдан (21 листопада 2013 р. – 22 лютого 2014 р.).
3. Соціально-економічне реформування та його наслідки для України.
4. Українська культура на зламі ХХ–ХХІ ст.

РОЗШИРЕНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В СТАРОДАВНІ ЧАСИ ТА В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (ДО СЕРЕДИНИ XVII СТ.)

Лекція 1. Історія і культура України як наука та навчальний предмет. Стародавня історія України **2 год**

Тези лекції. Предмет і завдання курсу «Історія і культура України». Історія України як складова частина загальносвітової історії. Місце вітчизняної історії і культури в системі фахової підготовки. Значення курсу для виховання патріотизму і громадянської позиції, для формування історичної свідомості національної ідентичності.

Періодизація історії України. Основні джерела та наукова література.

Поняття про антропогенез. Основні етапи розвитку людського суспільства. Археологічні дослідження території України.

Неолітична революція. Трипільська культура та її традиції в культурах пізніших народів. Розвиток трипільської архітектури. Трипільські протоміста. Гіпотеза про існування писемності у трипільців.

Землеробські та іраномовні кочові цивілізації (кіммерійці, скіфи, сармати). Перші протодержавні утворення.

Античні міста-держави Північного Причорномор'я і Криму. Початок Великого переселення народів і зміна етнічної карти Євразії.

Виокремлення східних слов'ян. Найдавніші писемні та археологічні джерела про слов'ян. Звичаї, вірування, побут. Антський племінний союз. Боротьба з готами, гунами, аварами. Війни слов'ян з Візантією і Римською імперією.

Переддержавні утворення у східних слов'ян VI – першої половини IX ст. Еволюція суспільного устрою східних слов'ян. Територіальна община. Виникнення приватної власності. Взаємовідносини із сусідніми народами.

Лекція 2. Княжа доба в історії України (IX – перша половина XIV ст.) **2 год**

Тези лекції. Передумови утворення Київської Русі. Особливості державотворчого процесу в Східній Європі.

Київ як політичний центр полянського союзу племен. Перетворення Києва на державний центр східнослов'янських племінних союзів.

Норманська та антинорманська теорії походження Київської Русі. Походження терміна «Русь».

Етапи державності в Київській Русі.

Князь Олег. Утворення Київської Русі та її соціально-економічний розвиток. Внутрішні та зовнішні фактори розвитку Київської держави за князювання Ігоря, Олега, Святослава.

Володимир Великий. Соціально-економічний та державний лад Київської Русі. Розвиток і характер землеволодіння.

Проблема релігійного вибору. Хрещення Русі та його історичне значення. Київська митрополія.

Ярослав Мудрий. «Руська правда». «Правда Ярославичів».

Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії Європи.

Причини феодального дроблення Київської Русі. Володимир Мономах та його боротьба за державну єдність Русі. Форми земельної власності. Зростання політичної та економічної могутності місцевих центрів. Розвиток міст, ремесла і торгівлі. Соціальна структура населення.

Формування української народності. Виникнення назви «Україна».

Роздроблення князівств Середнього Подніпров'я.

Утворення Галицько-Волинського князівства та його геополітичне становище. Роман Мстиславич. Соціально-економічний розвиток та суспільно-політичний устрій Галицько-Волинського князівства.

Боротьба Русі проти монгольської навали. Південно-західні руські князівства під ігом Золотої Орди. Князь Данило Галицький. Міжнародні відносини за Данила Галицького.

Українська культура княжого періоду. Писемність і освіта. Розвиток літератури і науки. Мистецтво та архітектура.

Лекція 3. Українські землі під владою Литви, Польщі та інших держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.)

2 год

Тези лекції. Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Боротьба за галицько-волинську спадщину. Наступ Литви на Подніпров'я. Битва на Синіх Водах.

Литовсько-Руська держава: територія, суспільно-політичний устрій.

Кревська унія. Боротьба проти наступу німецьких лицарів. Грюнвальдська битва. Литовський князь Вітовт, його зовнішня і внутрішня політика.

Закарпаття під владою Угорщини. Буковина у складі Молдовського князівства. Завоювання Московською державою Чернігово-Сіверських земель.

Утворення 1449 р. Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії. Напади татар і турків на українські землі.

Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIV – середині XVII ст. Магдебурзьке право. Формування панщинно-фільваркового господарства. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовські статuti. Устава на волюки. Форми соціального протесту мас.

Передумови Люблінської унії. Люблінський сейм 1569 р. Суспільно-політичні зміни в українських землях після Люблінської унії.

Походження, джерела поповнення і час виникнення козацтва. Козаки як охоронці південних рубежів Великого князівства Литовського від татар і турків. Причини, час і місце заснування першої Запорозької Січі. Зміни у розташуванні Січей.

Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Православні братства. Львівська братська школа.

Становище церкви. Розвиток полемічної літератури. Церковні собори в Бересті 1596 р., утворення греко-католицької церкви. Вплив Берестейської унії на церковне життя в Україні.

Культурні процеси в литовсько-польській і польсько-козацькій періоди. Історичні умови та соціально-політичні причини формування ренесансної культури України. Братства та їх просвітницька діяльність. Освіта і культура України за часів Литовського князівства і Речі Посполитої.

Змістовий модуль 2. УКРАЇНА В ПЕРІОД НОВОЇ ІСТОРІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Лекція 4. Українська національна революція і становлення української державності (1648–1676 рр.) **2 год**

Тези лекції. Нова доба в історії України: хронологічні рамки, розмаїтість підходів.

Україна напередодні революції. Причини, характер, рушійні сили, періодизація національної революції. Богдан Хмельницький.

Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648 р. – серпень 1657 р.). Перемога під Жовтими Водами і Корсунем. Битва під Пилявцями. Облога Львова і Замостя. Зборівський договір як спроба політичного компромісу. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір. Розгром польського війська під Батогом. Битва під Жванцями. Українсько-російські зв'язки у роки війни. Переяславський договір 1654 р. та його оцінка в історіографії. Березневі статті. Ставлення різних соціальних та політичних груп українського суспільства до Переяславської угоди.

Ліквідація старого державного ладу і зародження Української козацької держави. Її територія та адміністративно-територіальний устрій. Поділ на суспільні групи – стани. Органи влади. Господарсько-фінансова політика. Дипломатична діяльність. Збройні сили.

Відновлення війни з Польщею. Другий похід Богдана Хмельницького на західноукраїнські землі. Вступ Швеції у війну з Польщею. Віленське перемир'я. Створення коаліції проти Польщі.

Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (вересень 1657 р. – січень 1667 р.). Гетьман Іван Виговський. Порушення царем умов Переяславської угоди. Гадяцький договір. Конотопська битва 27–29 червня 1659 р. Юрій Хмельницький. Гетьман Павло Тетеря. Чорна рада. Гетьман Лівобережжя Іван Брюховецький. Політичне розчленування України на Лівобережжя і Правобережжя.

Україна в політичних планах Польщі, Росії та Туреччини. Андрусівський мир і територіальне розчленування України.

Боротьба за возз'єднання Української держави (січень 1667 р. – вересень 1676 р.). Гетьман Петро Дорошенко. Корсунська козацька рада 1669 р. та перехід частини України, контрольованої Військом Запорозьким на чолі з гетьманом Петром Дорошенком, під протекторат Османської імперії. Бучацька угода 1672 р. Гетьмани Дем'ян Многогрішний та Іван Самойлович. Подальше обмеження автономії України. Падіння Правобережного гетьманату як завершальний акт Української революції.

Лекція 5. Українська державність наприкінці XVII – у XVIII ст.

2 год

Тези лекції. Наслідки поразки Української революції. «Вічний мир» і остаточне закріплення поділу України.

Наступ царизму на політичну автономію України.

Обрання гетьманом Івана Мазепи. «Коломацькі статті». Зміцнення влади козацької старшини. Соціальна політика І. Мазепи.

Україна на початку Північної війни. Таємна дипломатія І. Мазепи. Перехід Мазепи на бік Карла XII та наслідки цього для України. Причини поразки І. Мазепи. Оцінка діяльності І. Мазепи в історичній літературі.

Запорізька Січ під час Північної війни. Підтримка запорожцями гетьмана І. Мазепи. Зруйнування Чортомлицької Січі. Кам'янська та Олешківська Січі під турецьким протекторатом.

Обрання гетьманом Івана Скоропадського. Полтавська битва.

Гетьман у вигнанні Пилип Орлик та його «Конституція».

Інкорпораційна політика царизму. Утворення Малоросійської колегії. Наказний гетьман Павло Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства.

Гетьман Данило Апостол. Економічна політика, реформа судових установ. Робота кодифікаційної комісії. Заснування Нової Січі. Упровадження Правління гетьманського уряду 1734 р.

Останній гетьман України Кирило Розумовський. Українська політика Катерини II. Скасування Гетьманства. Діяльність другої Малоросійської колегії.

Участь запорожців у російсько-турецьких війнах. Запорозька Січ і повстанський рух на Правобережній Україні.

Ліквідація Запорозької Січі. Задунайська Січ. Утворення Чорноморського козацтва. Переселення козаків на Кубань.

Реформи російського уряду 60–80-х рр. XVIII ст. Ліквідація полково-сотенного та судового устрою Гетьманщини. Перетворення її в провінцію Російської імперії. Закріпачення селян Лівобережної України 1783 р. Поширення на українську козацьку старшину прав російського дворянства («Жалувана грамота дворянству» 1785 р.).

Соціально-політичне життя в західноукраїнських землях. Полонізація православної шляхти. Ліквідація уніатської церкви на Правобережжі. Опришки.

Інкорпорація України в державну структуру Російської та Австрійської імперій. Перший поділ Речі Посполитої. Захоплення Австрією Галичини і Буковини. Захоплення Росією Криму. Другий поділ Речі Посполитої, включення Правобережної України (Київщина, Східна Волинь, Поділля, Брацлавщина) до складу Російської імперії. Третій поділ Речі Посполитої, включення до складу Росії Західної Волині.

Українська культура доби козацько-гетьманської держави. Українське бароко. Роль козацтва у формуванні національної ідентифікації української культури. Життя і творчість Г.С. Сковороди. Становлення культури Слобожанщини у XVII–XVIII ст.

Лекція 6. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII – XIX ст.)

2 год

Тези лекції

Українські землі у складі Російської імперії. Адміністративно-територіальний устрій і чисельність населення. Розвиток товарних відносин і криза феодальної системи господарства. Стан сільського господарства. Промисловість. Торгівля. Транспорт. Поширення кріпацтва на Південну Україну.

Декабристи в Україні. «Південне товариство». «Товариство об'єднаних слов'ян». Повстання Чернігівського полку. Вплив польського повстання 1830–1831 рр. на Україну.

Початок українського національного відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Становлення українознавства як науки. Популяризація історичного минулого України. «Історія Русів» як одне з перших досліджень історії України з давнини до 1769 р.

Політизація національного руху в першій половині XIX ст. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства. Програмні твори кирило-мефодіївців. Особистість Т.Г. Шевченка та його вплив на формування української національної ідеї та розвиток української культури.

Політика царського уряду в українському питанні в другій половині XIX ст. Піднесення антикріпосницького руху. Царський маніфест і Положення від 19 лютого 1861 р. Особливості селянської реформи в різних регіонах України.

Реформи 60–70-х рр. XIX ст.: земська, міська, судова, фінансова, освітянська, військова. Їх історико-політичне значення.

Промисловий розвиток українських земель у пореформену добу. Зростання міст. Стан сільського господарства. Кріпосницькі пережитки у землеволодінні й землекористуванні. Поглиблення соціального розшарування українського суспільства. Подальше становлення української нації.

Загальні тенденції та особливості українського національного руху.

Просвітництво. Українські громади. Наукова й освітня діяльність громадівців. Громадівський соціалізм. «Народна воля» як таємна революційна організація народників-терористів та її групи в Україні. Перші робітничі організації, їх ідеологія і програми. Марксистські гуртки. Перші соціал-демократичні організації. Перші політичні партії.

Українське Відродження як втілення ідеї Просвітництва. Романтизм та українське національне Відродження.

Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії. Адміністративно-територіальний устрій, чисельність населення. Криза кріпосницького господарства. Антикріпосницькі рухи в Галичині та на Буковині.

Особливості національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Західноукраїнські землі в революції 1848–1849 рр. «Головна Руська рада». Формування програми українського національного руху. Скасування кріпацтва в Галичині.

Економічний розвиток західноукраїнських земель після революції 1848–1849 рр. Промисловість. Становище робітників. Стан сільського господарства. Землеволодіння і землекористування. Початок переселення українців на Американський континент.

Посилення національного руху на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Москвофіли і народовці. Українська преса. Наукове товариство імені Т. Шевченка. Виникнення Української соціал-демократичної й Української національно-демократичної партій.

Лекція 7. Нові тенденції в соціально-економічному і національно-визвольному русі України на початку XX ст. 2 год

Тези лекції. Соціально-економічне становище українських земель у складі Росії. Монополії у промисловості і банківській справі. Економічна криза 1900–1903 рр. Масові селянські виступи на Лівобережжі.

Земсько-ліберальна опозиція царизмові. Студентський та кооперативний рух. Робітничий рух.

Українська політична думка на початку XX століття: М. Грушевський, Д. Антонович, М. Міхновський, Д. Донцов. Загальноросійські й українські партії в Україні. Соціалістична течія в українському русі (РУП, «Спілка», УСДРП). Національно-революційна течія (Українська народна партія та її програма «Самостійна Україна»). Українські ліберали: програма і тактика (Українська національно-демократична партія в Галичині; Українська демократична і Українська радикальна партії та їх об'єднання).

Україна в демократичній революції 1905–1907 рр. Позиції політичних партій у революції. Виникнення рад робітничих депутатів. Збройні виступи в Києві, Харкові, Олександрівську, Донбасі. Державна дума.

Піднесення українського національного руху. Виникнення української преси. «Просвіти» в українському русі. Українська думська громада. Українське питання в Державній думі.

Трет'ючервневий державний переворот. Наступ реакції, посилення національного гніту.

Столипінська аграрна реформа як логічне продовження модернізаційних процесів у Росії. Головні положення реформи: руйнування селянської общини; дозвіл селянину отримати землю в приватну власність (хутір чи відруб); перерозподіл поміщицьких земель шляхом купівлі-продажу через Селянський поземельний банк; переселення селян у малозаселені райони Сибіру, Середньої Азії, Північного Кавказу. Економічні й політичні наслідки реформи для України.

Західноукраїнські землі на початку ХХ ст. Соціально-економічний розвиток: колоніальний характер економіки західноукраїнських земель. Боротьба трудящих проти соціального гніту. Кооперативний рух. Українські фракції в австрійському парламенті та галицькому сеймі. Поява українських організацій в Галичині («Січ», «Сокіл», «Пласт»). Основні політичні угруповання: Національно-демократична партія, Соціал-демократична партія, Католицько-руський союз.

Активізація переселенського руху за океан.

Україна і Перша світова війна. Українське питання у політиці воюючих держав. Розкол у національно-визвольному русі в умовах війни. Утворення «Союзу визволення України». Поширення гасла української автономії та незалежності. Українські січові стрільці. Воєнні дії на території України у 1914 р. Політика російської адміністрації на західноукраїнських землях на початку Першої світової війни. Воєнні дії на території України в 1915–1917 рр. Соціально-політичні наслідки війни для України. Формування передумов національно-визвольної революції.

Національно-культурний рух в Україні кінця ХІХ – початку ХХ ст. Особливості українського модерну.

Змістовий модуль 3. УКРАЇНА В НОВІТНЮ ЕПОХУ (ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Лекція 8. Національно-демократична революція в Україні. Боротьба за відродження державності (1917–1921 рр.)

2 год

Тези лекції. Лютнева демократична революція 1917 р. в Росії та її вплив на Україну. Система влади в українських губерніях Росії після утворення в Петрограді Тимчасового уряду.

Утворення рад робітничих, селянських та солдатських депутатів.

Національно-демократична революція в Україні. Утворення Української Центральної Ради, її соціальна база, програма.

М.С. Грушевський і В.К. Винниченко.

Програмні завдання українських та загальноросійських політичних партій в Україні.

Роль Центральної Ради у формуванні української національної державності. Всеукраїнський національний конгрес 7–8 квітня 1917 р. Курс на автономію України у складі демократичної Російської республіки.

Взаємовідносини Центральної Ради і Тимчасового уряду. I Універсал Центральної Ради. Всеукраїнські з'їзди: селянські, військові, робітничі та ін. Формування Генерального секретаріату. II Універсал Центральної Ради. Липнева криза Тимчасового уряду та погіршення політичного й економічного становища в Україні влітку та восени 1917 р. Корніловський заколот й Україна.

Ставлення політичних сил та партій України до збройного повстання у Петрограді в жовтні 1917 р. Боротьба проти органів Тимчасового уряду в Україні. Збройні повстання у Вінниці та Києві. III Універсал Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Боротьба більшовиків за владу. Виникнення в Україні радянського уряду. Вторгнення більшовицьких військ. IV Універсал Центральної Ради та проголошення незалежності України.

Брестський мир та німецько-українська угода. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами. Криза Центральної Ради навесні 1918 р.

Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана Павла Скоропадського: внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна політика.

Повстансько-партизанська боротьба проти окупантів. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Відновлення УНР. Симон Петлюра. Соціальні програми Директорії.

Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Політичні партії Східної Галичини. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Війна з Польщею. Визвольний рух у Північній Буковині та Закарпатті.

Інтервенція Антанти на півдні України. Партизансько-повстанська війна проти окупантів. Евакуація антантівських військ.

Друга війна УНР і Радянської Росії. Встановлення влади рад в Україні на початку 1919 р. Особливості політики «воєнного комунізму». Селянський повстанський рух. Цілі та характер селянських виступів. Постаті Н. Махна, М. Григор'єва, Д. Терпила (Зеленого).

Окупація України військами А.І. Денікіна. Політика Денікіна в Україні. Війська УНР і ЗУНР та їхні відносини з денікінцями. Визволення України від денікінських військ і відродження УСРР в кінці 1919 р. Ленін та українське питання. Державне і господарське будівництво. Саморозпуск партій боротьбистів і борбистів.

Варшавський договір Юзефа Пілсудського і Симона Петлюри. Радянсько-польська війна. Розгром Врангеля. Ризький мирний договір.

Основні уроки національно-демократичної революції в Україні. Головні причини поразки національно-визвольної боротьби.

Лекція 9. Україна в міжвоєнний період (1921–1939 рр.)

2 год

Тези лекції. Політичне і соціально-економічне становище України на початку 20-х рр. ХХ ст. Перехід до нової економічної політики. Мета і завдання непу в інтерпретації В.І. Леніна.

Голод 1921–1923 рр. на півдні України: причини і наслідки. Аграрна політика державної партії. Поступове відродження сільського господарства.

Неп у промисловості. Суть господарського розрахунку. Трестування промисловості. Перші наслідки відбудовного процесу.

УСРР в системі «договірної федерації». Курс центрального партійно-державного керівництва на ліквідацію незалежності національних республік. «Автономізація» незалежних республік під виглядом утворення нової федерації – СРСР. Посилення політичної та економічної залежності Української СРР від РСФРР. Конституція СРСР 1924 р.

Система реальної влади в Україні. РКП(б) і КП(б)У та формування ними органів партійно-державного керівництва. Природа тоталітарного режиму, роль у ньому профспілок, комнезамів, комсомолу. Знищення «націонал-комуністів», обмеження української автономії, посилення антицерковної політики.

Політика коренізації, її особливості і наслідки. Досягнення і прорахунки українізації. Ставлення тоталітарного режиму до українського відродження 20-х рр.

Зміни в системі тоталітарного політичного режиму в кінці 20-х – 30-ті рр. Утвердження одноособової диктатури Й.В. Сталіна.

Згортання нової економічної політики. Курс на «розгорнуте будівництво соціалізму по всьому фронту». Здійснення форсованої індустріалізації. Перехід до директивного планування. Ескалація репресій проти господарників і спеціалістів. Виробниче змагання. Ізотовський рух. Стахановський рух. Результати розвитку промисловості в роки першої і другої п'ятирічок.

Хлібозаготівельна криза 1928–1929 рр. Поворот до суцільної колективізації. Знищення селян-власників. Завершення колективізації основної частини селянських господарств у 1931–1932 рр. Деградація сільськогосподарського виробництва в одержавлених колгоспах. Економічний терор хлібозаготівельних комісій. Голодомор 1932–1933 рр. та його наслідки й політична оцінка.

Зростання культу особи Сталіна. Репресії в Україні. Судові політичні процеси 30-х рр. «Чистки» партії. Знищення керівництва КП(б)У.

Згортання політики українізації. Національно-культурна політика державної партії в УРСР 30-х рр. Згортання української освіти та української преси. «Розстріляне відродження». Література та мистецтво на службі більшовицькій державі. Конституція СРСР 1936 р.

Західноукраїнські землі у 20–30-ті рр. Правлячі кола Польщі та українське питання: радикали і помірковані. Полонізація: цілі, засоби та

наслідки. Пацифікація 30-х рр., радикалізація громадсько-політичного життя. Головні політичні течії та організації: українське народно-демократичне об'єднання, соціалісти, соціал-демократи, КПЗУ. Інтегральний націоналізм Дмитра Донцова. Створення Організації українських націоналістів на чолі з Євгеном Коновальцем. Тактика терору та її наслідки. Криза в діяльності ОУН у кінці 30-х рр.

Труднощі в розвитку національно-визвольного руху на Буковині. Прояви радикалізму та екстремізму.

Проголошення самоврядування Закарпаття після Мюнхенської угоди. Незалежність Карпатської України. Окупація Закарпаття угорськими військами.

Лекція 10. Україна в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)

2 год

Тези лекції. Українське питання в політиці Німеччини і Радянського Союзу напередодні Другої світової війни. Пакт Молотова–Ріббентропа. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Територіальні вимоги радянського керівництва до Румунії. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та «соціалістичні перетворення» в Західній Україні.

Напад Німеччини та її союзників на СРСР. План «Барбаросса». Катастрофічні поразки 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас.

Початок народної боротьби в тилу ворога. Генеральний наступ гітлерівських військ улітку 1942 р. на півдні.

Німецький окупаційний режим. План «Ост». Адміністративний устрій окупованої України.

Розгортання більшовицького і націоналістичного руху Опору проти окупантів. Діяльність комуністичного підпілля і радянських партизанів. Утворення Української повстанської армії. Нова програма і тактика Організації українських націоналістів.

Перемога Червоної армії під Сталінградом і початок визволення території України. Розгортання наступу на Лівобережну Україну після Курської битви. Битва за Дніпро. Бої на Правобережжі і в західних областях. Взаємовідносини радянських партизанів з ОУН–УПА. Перехід націоналістів до тактики двофронтової боротьби. Завершення боїв за Україну восени 1944 р.

Повернення радянської влади. Початок та особливості відбудови народного господарства в умовах війни.

Культура України в роки Другої світової війни.

Наслідки війни для України: матеріальні та демографічні втрати. Внесок українського народу в розгром нацистської Німеччини.

Лекція 11. Україна в повоєнний період. Наростання кризових явищ (1945–1985 рр.)

2 год

Тези лекції. Геополітичні зміни після закінчення війни та українське питання. Завершення збирання основних етнічних земель українського народу в межах єдиної держави. Операція «Вісла». Напівпримусовий обмін населенням між Україною і Польщею.

Труднощі відбудови народного господарства. Голод 1946–1947 рр. Насильницька колективізація в західних областях України. Нова смуга масових репресій проти громадян України. Львівський церковний собор 1946 р. Підпільно-партизанська боротьба ОУН–УПА з тоталітарним ладом.

Культурне життя України у другій половині 40-х – на початку 50-х рр. Відбудова системи освіти. Впровадження обов'язкового семирічного навчання. Розгром генетики та «лисенковщина» в Україні. Боротьба влади з «космополітизмом». Ідеологічний наступ сталінщини на спроби культурно-національного відродження. Діяльність Л.М. Кагановича в Україні (1947 р.): репресії проти української інтелігенції, боротьба з «українським буржуазним націоналізмом», чистка національних кадрів.

Україна після смерті Сталіна. Ідеологічна кампанія з нагоди 300-річчя Переяславської ради. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа.

Хрущовська «відлига» та її характер в Україні. Спроби лібералізації політичного режиму (середина 50-х – середина 60-х рр.). Критика культу особи Сталіна. Початок реабілітації жертв сталінських репресій.

Реформи М.С. Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення. Заходи щодо вдосконалення управління і модернізації промисловості. Спроби подолання кризи в сільському господарстві. Участь України в освоєнні східних регіонів СРСР і цілинних земель.

Шістдесятники, самвидав, дисидентський рух як вияв політичної опозиції комуністичному режимові в Україні.

Зміни в кремлівському керівництві у жовтні 1964 р. та їх наслідки для України. Реформи середини 60-х рр., їх згортання консерваторами в партійно-державному керівництві. Зупинення реабілітації і замовчування злочинної діяльності Сталіна. Деформації в структурі економіки України, хижацька експлуатація її багатств. Екстенсивний розвиток сільського господарства, шкідливість кампанії щодо ліквідації «неперспективних» сіл.

Звільнення П.Ю. Шелеста. Подальше обмеження прав України. Особистість В.В. Щербицького як провідника русифікаторської політики центру. Політичні репресії 60–70-х рр.

Посилення реакції в духовному житті. Поглиблення нігілістичного ставлення до національної самобутності українського народу. Фальсифікація історії України. Соцреалізм як тип тоталітарної культури.

Виникнення дисидентського руху. Репресивні дії органів КДБ.

Лекція 12. Поглиблення кризи тоталітаризму в СРСР. Національно-державне відродження українського народу (1985–1991 рр.)

2 год

Тези лекції. Спроби М.С. Горбачова реформувати суспільство на шляхах прискорення, перебудови і гласності. Чорнобильська катастрофа та її наслідки.

Відновлення критики сталінізму. Зростання політичної активності народу. Гальмування перебудовчих процесів в Україні. Національне пробудження українського народу.

Зародження Народного руху України і перетворення його в опозиційну до КПРС силу. Перші роки демократизації суспільно-політичного життя і утворення нових політичних партій та громадських об'єднань. Реформа виборчої системи. Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. Формування парламентської опозиції – «Народної ради». Прийняття Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної та економічної незалежності республіки, утворення самостійної держави.

Спроба серпневого (1991 р.) перевороту в Москві та його наслідки для України. Схвалення Верховною Радою УРСР Акта проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ.

Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Перший Президент України Л.М. Кравчук. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Угода про Співдружність Незалежних Держав.

Лекція 13. Незалежна Україна у сучасному світі

2 год

Тези лекції. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Затвердження державної символіки України. Зміцнення державних кордонів. Формування Збройних сил і Військово-Морського флоту, Національної гвардії, Служби безпеки, митної служби. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності.

Економічні наслідки розпаду СРСР. Поглиблення економічної кризи та погіршення умов життя населення України. Прийняття Верховною Радою України нормативних актів для реформування економіки на шляхах підприємництва, переходу до ринкових відносин, приватизації; їх суперечливий характер. Зниження темпів промислового і сільськогосподарського виробництва. Криза кредитно-фінансової системи. Наростання інфляційних процесів і соціальної напруженості. Пошуки шляхів виходу з кризи.

Аграрна політика та розвиток нових форм господарювання на селі в сучасних умовах.

Світова фінансово-економічна криза і Україна.

Політичне становище в Україні. Становлення владних структур. Формування багатопартійності. Класифікація політичних партій і об'єднань, їх платформи на виборах до Верховної Ради України 1994, 1998, 2002, 2006, 2007, 2012 рр.

Кампанії 1994, 1999, 2004, 2010, 2014 рр. з виборів Президентів України. Помаранчева революція (22 листопада – 26 грудня 2014 р.).

Прийняття Конституції України 1996 р. Особливості політичної системи України на межі ХХ–ХХІ ст. Конституційна реформа в Україні.

Характерні риси релігійного життя.

Концепція зовнішньої політики України. Визнання України зарубіжними державами, становлення дипломатичних відносин, формування представництв у міжнародних організаціях, входження у світове співтовариство. Набуття Україною без'ядерного статусу.

Україна і НАТО.

Зовнішньополітичні акції України щодо зміцнення миру і співробітництва. Участь України у миротворчих процесах ООН, у програмі «Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи. Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО.

Альтернативні варіанти геополітичної орієнтації України. Курс на євроінтеграцію. Приєднання України до єдиного європейського освітнього простору. Вступ України до СОТ.

Євромайдан (21 листопада 2013 р. – 22 лютого 2014 р.). Позачергові вибори Президента України 2014 р. Позачергові вибори народних депутатів Верховної Ради України 2014 р.

Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС). Інтегрування України в європейське і світове співтовариство. «Газові» та «торгівельні війни» з Росією. Збройна агресія Росії проти України. Мінські угоди (вересень 2014 р., лютий 2015 р.).

Ухвалення Верховною Радою України пакету законів про декомунізацію.

Міжнаціональні відносини і їх правове регулювання в Україні. Кримська автономія.

Українська діаспора.

Глобальні екологічні проблеми й Україна.

Провідні тенденції розвитку сучасної української культури. Труднощі національно-культурного відродження. Нове національне відродження в добу становлення незалежності. Культура, наука, спорт та релігійне життя в незалежній Україні.

Наростання кризових явищ у культурі глобалізованого світу. Експансія «маскультури» та її вплив на сучасне українське суспільство.

Підсумки історичного шляху українського народу. Найголовніші уроки історії його змагань за свободу, незалежність, соборність і державність.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В СТАРОДАВНІ ЧАСИ ТА В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (ДО СЕРЕДИНИ XVII СТ.)

Тема 1. СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. Предмет, мета, завдання та періодизація курсу «Історія і культура України».
2. Найдавніші племена і держави на території України.
3. Слов'янський етногенез.
4. Культура давнього населення України.

Реферати

1. Трипільська культура.
2. Скіфія.
3. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Вплив античності на становлення української культури.
4. Витоки української культури.
5. Східні слов'яни: походження, розселення, соціально-економічний розвиток і культура.

ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

ПІДРУЧНИКИ

Білоцерківський В.Я. Історія України: навч. посіб. / В.Я. Білоцерківський. – Київ: Центр навч. літ, 2007. – 536 с.

Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О.Д. Бойко. – 3-тє вид., випр. і доп. – Київ: Академвидав, 2010. – 687 с.

Бойко О.Д. Нариси з новітньої історії України (1985–1991 рр.): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Д. Бойко. – Київ: Кондор, 2004. – 358 с.

Бокань В.А. Історія культури України: навч. посіб. / В.А. Бокань, Л.П. Польовий. – 3-тє вид., стереотип. – Київ: МАУП, 2002. – 256 с.

Борисенко В.Й. Курс української історії: з найдавніших часів до XX століття: навч. посіб. / В.Й. Борисенко. – 2-ге вид. – Київ: Либідь, 1998. – 616 с.

Верстюк В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник / В. Верстюк, О. Дзюба, В. Репринцев. – Київ: Наук. думка, 1995. – 688 с.

Висоцький О.Ю. Історія української культури: навч. посіб. / О.Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 130 с.

Голікова О.М. Історія і культура України: словник-довідник / О.М. Голікова; Харк. нац. аграр. ун-т імені В.В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ, 2016. – 189 с.

Греченко В. А. Історія української культури: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.А. Греченко, К.В. Кислюк. – Київ: Кондор, 2013. – 351 с.

Греченко В.А. Історія України. Модульний курс / В.А. Греченко. – Харків: Торсінг плюс, 2008. – 384 с.

Історія світової та української культури: підруч. для вищ. закл. освіти / В.А. Греченко, І.В. Чорний, В.А. Кушнерук, В.А. Режко. – Київ: Літера ЛТД, 2006. – 480 с.

Історія України ХХ – початку ХХІ століття: навч. посіб. / П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія. – Київ : Знання, 2004. – 582 с.

Історія України: Новітня доба: навч. посіб. / [В.М. Литвин та ін.]; за ред. В.М. Литвина. – Київ: Академвидав, 2012. – 479 с.

Історія української та зарубіжної культури: навч. посіб. / С.М. Клапчук, Б.І. Білик, Ю.А. Горбань та ін.: за ред. С.М. Клапчука. – 6-те вид., випр. і доп. – Київ: Знання-Прес, 2007. – 358 с.

Кормич Л. І. Історія України: від найдавніших часів і до ХХІ століття: навч. посіб. / Л.І. Кормич, В.В. Багацький. – 4-те вид. – Харків: Одиссей, 2004. – 480 с.

Король В. Історія України: навч. посіб. / В. Король. – 2-ге вид., доп. – Київ: Академія, 2008. – 496 с.

Лазарович М.В. Історія України: навч. посіб. / М.В. Лазарович. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ: Знання, 2011. – 685 с.

Литвин В. М. Історія України: підручник / В.М. Литвин. – 6-те допов. вид. – Київ: Наук. думка, 2011. – 839 с.

Остафійчук В.Ф. Історії України: сучасне бачення: навч. посіб. / В.Ф. Остафійчук. – 4-те вид., випр. – Київ: Знання-Прес, 2008. – 424 с.

Панченко П.П. Історія України ХХ – початку ХХІ століття: навч. посіб. / П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка [та ін.]; за заг. ред. В. А. Смолія. – Київ: Знання, 2004. – 582 с.

Панченко П.П. Аграрна історія України: навч. посіб. для студ. і викл. с.-г. закл. освіти I–IV рівнів акредитації / П.П. Панченко, Ю.Ф. Мельник, В.А. Вергунов. – Київ: Просвіта, 2007. – 532 с.

Пасічник М. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: навч. посіб. / М. Пасічник. – 2-ге вид., стер. – Київ: Знання, 2006. – 735 с.

Політична історія України: посіб. для студ. ВНЗ / за ред. В.І. Танцюри. – Київ: Академія, 2001. – 488 с.

Присяжнюк Ю.П. Українське селянство ХІХ–ХХ ст.: еволюція, ментальність, традиціоналізм: навч. посіб. / Ю.П. Присяжнюк. – Черкаси: Відлуння-плюс, 2002. – 120 с.

Світлична В.В. Історія України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / В.В. Світлична; М-во освіти і науки, молоді та спорту України. – 6-те вид., випр. й доп. – Київ: Каравела, 2012. – 384 с.

Терещенко Ю.І. Україна і європейський світ: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця ХVІ ст.: навч. посіб. / Ю.І. Терещенко. – Київ: Перун, 1996. – 496 с.

Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / М.М. Закович, І.А. Зязюн, О.Л. Шевнюк та ін.; за ред. М.М. Заковича. – 4-те вид., випр. і допов. – Київ: Знання, 2009. – 589 с.

МОНОГРАФІЇ

Багале́й Д.И. История города Харькова за 250 лет его существования (1655–1905): ист. монография: в 2 т. / Д.И. Багале́й, Д.П. Миллер. – Харьков, 2004. – Т. 1: XVII – XVIII века. – [Б. м.]: [б. и.], 2004. – 572 с.: ил.; Т. 2: XIX – начало XX века. – [Б. м.]: [б. и.], 2004. – 982 с.

Багале́й Д.І. Історія Слобідської України: наук. вид. / Д.І. Багале́й; передм., комент. В.В. Кравченка. – Харків: Дельта, 1993. – 256 с.: іл.

Грушевський М.С. Ілюстрована історія України / М.С. Грушевський; упоряд. Й. Брояк. – Донецьк: БАО, 2003. – 734 с. : іл.

Грушевський М.С. Історія України-Руси: в 11-ти т., 12 кн. / М. С. Грушевський; редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін.; АН України; Ін-т укр. археогр.; Ін-т історії України. – Київ: Наук. думка, 1991–1998.

Гунчак Т. Україна, перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії / Т. Гунчак. – Київ: Либідь, 1993. – 288 с.

Дорошенко Д. Нарис історії України / Д.І. Дорошенко; передм. І.О. Денисюк; ред. М.П. Парцей. – Львів: Світ, 1991. – 574 с.

Єфименко О. Історія України та її народу / О.Я. Єфименко; [пер. з рос. В.Д. Калити]. – Київ: Мистецтво, 1992. – 256 с.

Історія міста Харкова ХХ століття: колект. наук. монографія / О.Н. Ярмиш, С.І. Посохов, А.І. Епштейн та ін. – Харків: Фоліо: Золоті сторінки, 2004. – 686 с.

Історія українського козацтва: нариси: в 2 т. / редкол.: В.А. Смолій та ін.; НАН України, Ін-т історії України, НДІ козацтва. – Т. 1. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2006. – 800 с.; Т. 2. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2007. – 723 с.

Історія українського селянства: нариси: в 2 т. / відп. ред. В.А. Смолій; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Наук. думка, 2006. – Т. 1. – 632 с.; Т. 2 – 653 с.

Історія української культури / за заг. ред. І.П. Крип'якевича. – 4-те вид., стереотип. – Київ: Либідь, 2002. – 656 с.

Історія Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва / О. М. Голікова, А. І. Кравцов, Р. І. Киричок та ін.; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 544 с.

Крип'якевич І.П. Історія України / І.П. Крип'якевич. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Львів: Світ, 1990. – 560 с. – («Пам'ятки іст. думки України»).

Півторак Г.П. Походження українців, росіян та їхніх мов: Міфи та правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски» / Г.П. Півторак; НАН України; Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України. – 2-е вид. доп. – Київ: Арістей, 2004. – 180 с.

Попович М.В. Нарис історії культури України / М.В. Попович. – 2-е вид., випр. – Київ: АртЕк, 2001. – 728 с.

Семененко В.І. Хто такі українці? Що таке Україна? / В.І. Семененко. – Харків: Школа, 2010. – 160 с. – (Історичний архів: Маленькі таємниці великої історії).

Субтельний Орест. Україна: історія / О. Субтельний; пер. з англ. – Київ: Либідь, 1991. – 512 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. – 2-ге вид., перероб. та розшир. – Київ: Критика, 2005. – 584 с.

Спеціальна література до теми

Баран В.Д. Давні слов'яни / В.Д. Баран; НАН України; Ін-т археології. – Київ: Альтернативи, 1998. – 336 с. – (Україна крізь віки. – Т. 3).

Баран В.Д. Історичні витоки українського народу / В.Д. Баран, Я.В. Баран. – Київ: Генеза, 2005. – 208 с.

Баран В.Д. Походження слов'ян / В.Д. Баран, Д.Н. Козак, Р.В. Терпиловський; Академія наук УРСР, Ін-т археології. – Київ: Наук. думка, 1991. – 144 с. : іл.

Бурдо Н.Б. Трипільська культура. Спогади про золотий вік / Н.Б. Бурдо, М.Ю. Відейко. – Харків: Фоліо, 2008. – 415 с.

Відейко М.Ю. Трипільська цивілізація / М.Ю. Відейко. – Київ: Наш час, 2008. – 160 с.

Давня історія України: у 3 т. / голова ред. кол. П.П. Толочко. – Київ: Наук. думка. – Т. 1.: Первісне суспільство. – Київ, 1997. – 558 с.; Т. 2.: Скіфо-антична доба. – Київ, 1998. – 496 с.

Історія української культури: у 5 т. / НАН України; редкол.: Б.Є. Патон [та ін.] – Київ: Наук. думка, 2001. –Т. 1.: Історія культури давнього населення України / Ю.С. Асєєв, В.Д. Баран, І.А. Баранов [та ін.]. – 2001. – 1134 с.

Ильинская В.А. Скифия VII–IV вв. до н.э. / В.А. Ильинская, А.И. Тереножкин. – Київ: Наук. думка, 1983. – 380 с.

Крижицький С.Д. Античні держави Північного Причорномор'я / С.Д. Крижицький, В.М. Зубар, А.С. Русяєва; НАН України; Ін-т історії України; Ін-т археології. – Київ: Альтернативи, 1998. – 352 с. – (Україна крізь віки. – Т. 2).

Мозолевський Б.М. Скіфський степ / Б.М. Мозолевський. – Київ: Темпора, 2005. – 192 с.: іл.

Петров В.П. Походження українського народу / В.П. Петров. – Київ: Фенікс, 1992. – 192 с.

Тема 2. КНЯЖА ДОБА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ (IX – ПЕРША ПОЛОВИНА XIV СТ.)

1. Утворення Київської Русі.
2. Етапи державності Київської Русі.
3. Соціально-економічний та державний лад Київської Русі.
4. Роздроблення Русі: Південно-західні руські князівства.
5. Українська культура княжого періоду.

Реферати

1. Нормани на Русі.
2. Християнізація Русі: історичне значення.
3. Володимир Великий – державник і хреститель Київської Русі.
4. Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії Європи.
5. Данило Галицький як політичний діяч.
6. Боротьба Русі проти монголо-татарської навали.

Спеціальна література до теми

Єльніков М.В. Золотоординські часи на українських землях / М.В. Єльніков; гол. ред. Н.І. Слюсаренко. – Київ: Наш час, 2008. – 191 с.

Іванченко Р.П. Київська Русь: початки української держави / Р.П. Іванченко // Історія без міфів: Бесіди з історії української державності. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: МАУП, 2007. – С. 10–94.

Котляр М.Ф. Еволюція суспільного життя Київської Русі (до середини XII ст.) / М.Ф. Котляр // Укр. іст. журн. – 2015. – № 3. – С. 21–37.

Котляр М.Ф. Феномен удільної роздробленості Русі (повернення до проблеми) / М.Ф. Котляр // Укр. іст. журн. – 2013. – № 2. – С. 24–38.

Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство / І.П. Крип'якевич; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; відп. ред. Я. Ісаєвич. – 2-ге вид., із змінами і доп. – Львів: [б. в.], 1999. – 220 с.

Моця О. Київська Русь: від язичництва до християнства: навч. посіб. / О.П. Моця, В.М. Ричка. – Київ: Глобус, 1996. – 224 с.

Моця О.П. Київська Русь і країни Європи: Характерні риси східнослов'янської державності, рівні міжнародних відносин та напрями контактів / О.П. Моця // Укр. іст. журн. – 2007. – № 1. – С. 4–19.

Моця О.П. Самоідентифікація східних слов'ян у часи Русі / О.П. Моця // Укр. іст. журн. – 2015. – № 1. – С. 4–10.

Паславський І.В. Коронація Данила Галицького в контексті політичних і церковних відносин XIII століття / І.В. Паславський. – Львів: Місіонер, 2003. – 112 с.

Ричка В.М. Знаки влади: організація та форми репрезентації верховної влади у Київській Русі / В.М. Ричка // Укр. іст. журн. – 2009. – № 1. – С. 67–84.

Толочко О.П. Київська Русь / О.П. Толочко, П.П. Толочко. – Київ: Альтернативи, 1998. – 352 с. – (Україна крізь віки. – Т. 4).

Толочко П.П. Давньоруські літописи і літописці X–XIII ст. / П.П. Толочко; НАН України; Ін-т археології. – Київ: Наук. думка, 2005. – 364 с.: іл.

Толочко П.П. Хрещення Русі / П.П. Толочко // Історія України: газ. – 2000. – № 10. – С.1–4.

Толочко П.П. Ярослав Мудрий / П.П. Толочко. – Київ: Альтернативи, 2010. – 272 с.: іл.

Тема 3. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ЛИТВИ ТА ПОЛЬЩІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIV – ПЕРША ПОЛОВИНА XVII СТ.)

1. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського. Литовсько-Руська держава: територія, суспільно-політичний устрій, соціально-економічний розвиток.
2. Польська експансія на українські землі наприкінці XIV – в середині XVI ст. Люблінська унія.
3. Церковне життя. Виникнення греко-католицької церкви та її історичне значення.
4. Культурні процеси в литовсько-польський і польсько-козацький періоди.

Реферати

1. Магдебурзьке право: особливості функціонування в Україні.
2. Формування панщинно-фільваркового господарства.
3. Утворення Кримського ханства та його експансія на українські землі.
4. Походження, джерела поповнення і час виникнення козацтва.
5. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний.
6. Запорізькі козаки в битвах під Цецорою та Хотинном.
7. Братства та їх просвітницька діяльність.
8. Освіта і культура України за часів Литовського князівства і Речі Посполитої.

Спеціальна література до теми

Білоус Н.О. До питання про запровадження магдебурзького права в Києві / Н.О. Білоус // Укр. іст. журн. – 2008. – № 1. – С. 123–134.

Білоус Н.О. Люблінська унія 1569 р.: історіографічні погляди та інтерпретації (до 440-річчя Люблінської унії) / Н.О. Білоус // Укр. іст. журн. – 2010. – № 1. – С. 65–83.

Боплан Г.-Л. де. Опис України / Гійом Левассер де Боплан; пер. з фр. Я.І. Кравця. – Львів: Каменярь, 1990. – 301 с.: іл.

Бумблаускас А. Грюнвальдська битва – битва народів / А. Бумблаускас, І. Марзалюк, Б. Черкас. – Київ: Балтія-Друк, 2010. – 272 с.: іл.

Голобуцький В.О. Запорізьке козацтво / В.О. Голобуцький. – Київ: Вища шк., 1994. – 539 с.

Гурбик А. О. Генеза та шляхи розвитку запорізького козацтва / А.О. Гурбик, В.О. Щербак // Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. Т. 1.– Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2006. – С. 532–536.

Гуржій О.І. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний / О.І. Гуржій, В.В. Корнієнко. – Київ: Україна, 2004. – 189 с.

Козир І.А. Локалізація місця битви на Синіх Водах 1362 р. у світлі нових джерел / І.А. Козир, О.В. Чорний // Укр. іст. журн. – 2012. – № 2. – С. 11–27.

Крижанівський О.П. Історія церкви та релігійної думки в Україні: у 3 кн.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. – Кн. 3. Кінець XVI – середина XIX ст. / О.П. Крижанівський, С.М. Плохій. – Київ: Либідь, 1994. – 336 с.

Мандрика М. Магдебурзьке право Києва / М. Мандрика // Уряд. кур'єр. – 2000. – 2 серпня. – С. 11.

Моця О.П. Синьоводська битва та її наслідки в контексті історії середньовічної Європи / О.П. Моця // Укр. іст. журн. – 2012. – № 2. – С. 4–10.

Україна: литовська доба 1320–1569 / О. Русіна, І. Сварник, Л. Войтович [та ін.]; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Балтія-Друк, 2008. – 176 с: іл.

Харишин М.В. Українська церква між двома уніями (1569–1596 рр.): До 400-річчя Берестейської унії / М.В. Харишин // Укр. іст. журн. – 1996. – № 4. – С. 24–34.

Шабульдо Ф.М. Битва біля Синіх Вод 1362: маловідомі та незнані аспекти / Ф.М. Шабульдо // Укр. іст. журн. – 1996. – № 2. – С. 3–14.

Щербак В.О. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. / В.О. Щербак. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2000. – 300 с.: іл.

Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. У 3 т. / Д.І. Яворницький. – Т. 1. – Київ: Наук. думка, 1990. – 581 с.; Т. 2. – Київ: Наук. думка, 1990. – 557 с.; Т. 3. – Київ: Наук. думка, 1993. – 557 с.

Змістовий модуль 2. УКРАЇНА В ПЕРІОД НОВОЇ ІСТОРІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Тема 4. УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ (1648–1676 рр.)

1. Причини, характер, періодизація Української національної революції.
2. Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648 – серпень 1657 рр.).
3. Ліквідація старого державного ладу і зародження Української гетьманської держави.
4. Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (вересень 1657 – січень 1667 рр.).
5. Боротьба за возз'єднання Української держави (січень 1667 – вересень 1676 рр.).

Реферати

1. Політичний портрет Богдана Хмельницького.
2. Переяславський договір 1654 р. та його оцінка в історіографії.
3. Селянська війна (1648–1652 рр.) та її наслідки.
4. Українська національна революція і Слобожанщина.
5. Державотворення часів гетьманства Івана Виговського (1657–1659 рр.).
6. Гетьман Петро Дорошенко.
7. Україна в політичних планах Росії, Польщі, Туреччини в часи визвольних змагань.

Спеціальна література до теми

Брайчевський М. Приєднання чи возз'єднання: Критичні замітки з приводу однієї концепції // Вибрані твори: Історико-археологічні студії. Публіцистика / М.Ю. Брайчевський; ред. Л. Винар. - 2-ге вид. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2002. – 600 с. – С. 489–535.

Брехуненко В. Богдан Хмельницький / В. Брехуненко. – Київ: [Видавець: ПП Наталія Брехуненко], 2007. – 72 с.: іл. – (Серія: Великі українці).

Брехуненко В. Українська держава доби Богдана Хмельницького / В. Брехуненко; Укр. ін-т нац. пам'яті. – Київ: [Видавець: ПП Наталія Брехуненко], 2009. – 64 с.

Бульвінський А.Г. Дипломатичні зносини України в період гетьманування Івана Виговського (серпень 1657 – серпень 1659 рр.) / А.Г. Бульвінський // Укр. іст. журн. – 2005. – № 1. – С. 125–138.

Бульвінський А.Г. Українсько-російські взаємини 1657–1659 рр. в умовах цивілізаційного розмежування на сході Європи / А.Г. Бульвінський; [за заг. ред. В.Й. Борисенка]. – Київ: Парлам. вид-во, 2008. – 678 с.

Горобець В.М. Переяславсько-московський договір 1654 р. / В.М. Горобець // Історія України: газета. – 2002. – № 9, С. 1–4; № 13, С. –14–16.

Горобець В.М. «Чорна рада» 1663 р.: подія та її соціополітичний контекст / В.М. Горобець // Укр. іст. журн. – 2013. – № 4. – С. 78–111.

Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький / І.П. Крип'якевич; упоряд., покажч. Р.І. Крип'якевича, передм. Я.Д. Ісаєвича. – 2-е вид., випр. і доп. – Львів: Світ, 1990. – 405 с.

Реєнт О.П. Усі гетьмани України: Легенди, міфи, біографії / О.П. Реєнт. – Харків: Фоліо, 2007. – 415 с.

Смолій В.А. Політична система українського суспільства у роки Національної революції XVII століття / В.А. Смолій, В.С. Степанков; НАН України, Ін-т історії України. – Київ: Ін-т історії України, 2008. – 120 с.

Смолій В.А. Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.) / В.А. Смолій, В.С. Степанков. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2009. – 447 с.

Степанков В.В. Становлення політичної еліти Гетьманщини в період революції XVII ст.: особливості, суперечності, деструктивні процеси / В.В. Степанков // Укр. іст. журн. – 2016. – № 6. – С. 87–112.

Степанков В.С. Переяславська присяга 1654 р.: зміст і наслідки / В.С. Степанков // Укр. іст. журн. – 2004. – № 1. – С. 20–28.

Степанков В.С. Універсали і накази Богдана Хмельницького (1648–1657) / В.С. Степанков // Історія України: газ. – 2001. – № 43. – С. 1–3.

Чухліб Т.В. Гетьмани і монархи: Українська держава в міжнародних відносинах, 1648–1714 рр. / Т.В. Чухліб. – 2-ге вид., доопрац. – Київ: Арістей, 2005. – 639 с.: іл.

Чухліб Т.В. Гадяцька угода та ідея її відновлення в українсько-польських відносинах другої пол. XVII ст. (до 350-річчя її укладання) / Т.В. Чухліб // Укр. іст. журн. – 2008. – № 3. – С. 45–75.

Чухліб Т.В. Гетьманування Петра Дорошенка: причини «вірності» та «зради» королю, султану й царю (1665–1676 рр.) // Укр. іст. журн. – 2007. – № 1. – С. 39–61.

Тема 5. УКРАЇНА НАПРИКІНЦІ XVII – у XVIII ст.

1. Особливості територіально-політичного устрою Гетьманщини наприкінці XVII – на початку XVIII ст.
2. Іван Мазепа. Політичні причини та наслідки поразки І. Мазепи.
3. Продовження процесу інкорпорації України до складу Російської імперії. Ліквідація царизмом автономії України.
4. Українська культура доби козацько-гетьманської держави. Українське бароко.

Реферати

1. Гетьман в еміграції Пилип Орлик і його Конституція.
2. Гайдамацький рух. Коліївщина.
3. Ліквідація Запорозької Січі. Задунайська Січ. Утворення Чорноморського козацтва. Переселення козаків на Кубань.
4. Києво-Могилянська академія та її роль у культурно-освітньому поступі українського народу.
5. Життя і творчість Г.С. Сковороди.
6. Становлення культури Слобожанщини у XVII–XVIII ст.

Спеціальна література до теми

Гетьман Іван Мазепа: постать, оточення, епоха: зб. наук. пр. / відп. ред. В.А. Смолій, відп. секр. О.О. Ковалевська; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Ін-т історії України, 2008. – 398 с.

Голобуцький В.О. Запорозька Січ в останні часи свого існування (1734–1775) / В.О. Голобуцький. – Дніпропетровськ: Січ, 2004. – 421 с.

Горобець В.М. Україна в роки реформ Петра I / В.М. Горобець // Історія України: газ. – 2000. – № 25–28.

Гуржій О.І. Гетьманська Україна / О.І. Гуржій, Т.В. Чухліб. – Київ: Альтернативи, 1999. – 303 с. – (Україна крізь віки. – Т. 8).

Ковалевська О.О. Нові підходи до пошуку достовірних зображень гетьмана Івана Мазепи (До 320-ї річниці обрання І.С. Мазепи на гетьманство) / О.О. Ковалевська // Укр. іст. журн. – 2007. – № 3. – С. 152–197.

«Пакти і Конституції» Української козацької держави (до 300-річчя укладення) / відп. ред. В.А. Смолій; упорядники М.С. Трофимук, Т.В. Чухліб. – Львів: Світ, 2011. – 440 с.

Матях В.М. Гетьман в еміграції Пилип Орлик: історико-історіографічний портрет політика / В.М. Матях // Укр. іст. журн. – 2011. – № 4. – С. 116–131.

Мицик Ю.А. Іван Мазепа / Ю.А. Мицик. – Київ: [Видавець: ПП Наталія Брехуненко], 2007. – 72 с. – (Серія: Великі українці).

Моця О.П. Зрада й донос у контексті дослідження діяльності І. Мазепи / О.П. Моця // Укр. іст. журн. – 2012. – № 5. – С. 65–76.

Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба [Електронний ресурс] / О. Оглоблин; Укр. іст. т-во; Укр. Вільна АН у США; Укр. Амер. Асоціація Унів. Проф. та ін. – 2-е вид., доп. – Київ; Львів; Нью-Йорк; Париж; Торонто: [б.в.], 2001. – 461 с. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/coss3/ohl.htm>

Павленко С.О. Загибель Батурина 2 листопада 1708 р. / С.О. Павленко. – 2-ге вид. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2008. – 265 с.

Путро О.І. Гетьман України Кирило Розумовський (нові штрихи до соціально-політичного портрета) / О.І. Путро // Укр. іст. журн. – 2002. – № 5. – С. 105–118.

Смолка А.О. Пилип Орлик. Конституція 1710 року / А.О. Смолка. – Київ: [б. в.], 2007. – 104 с.

Ступак Ф.Я. Добродійна діяльність гетьмана І. Мазепи / Ф.Я. Ступак // Укр. іст. журн. – 2005. – № 1. – С. 138–148.

Універсали українських гетьманів від Івана Мазепи до Івана Самойловича (1657–1687) / Упорядкування І.Бутич, В. Ринсевич, І. Тесленко. – Київ; Львів: НТШ, 2004. – 1086 с.

Чухліб Т.В. Особливості зовнішньої політики І. Самойловича та проблема міжнародного становища Українського гетьманату в 1672–1686 рр. / Т.В. Чухліб // Укр. іст. журн. – 2005. – № 2. – С. 48–67.

Чухліб Т.В. Пилип Орлик / Т.В. Чухліб. – Київ: [Видавець: ПП Наталія Брехуненко], 2008. – 62 с. – (Серія: Великі українці).

Чухліб Т.В. Шлях до Полтави: Україна і Росія за доби гетьмана Мазепи / Т.В. Чухліб. – Київ: Наш час, 2008. – 263 с. – (Серія: Невідома Україна).

Щербак В.О. Образ козацької України у творах Т. Шевченка / В.О. Щербак // Укр. іст. журн. – 2014. – № 2. – С. 60–69.

Тема 6. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЙ (кінець XVIII–XIX ст.)

1. Українські землі у складі Російської імперії:
  - а) приєднання Північного Причорномор'я і Криму до Росії; колонізація Південної України;
  - б) приєднання Правобережної України до Росії;
  - в) розвиток товарних відносин і криза феодальної системи в першій половині XIX ст.;
  - г) скасування кріпосного права; буржуазні реформи; промисловий та сільськогосподарський розвиток у пореформену добу.
2. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії:
  - а) адміністративно-територіальний устрій; численність населення; економічне і соціальне становище українців;
  - б) революція 1848 р. та початок модернізаційних процесів на західноукраїнських землях.
3. Культурно-національне відродження в Україні (кінець XVIII – XIX ст.):
  - а) Кирило-Мефодіївське товариство: програма діяльності і значення;
  - б) особливості національно-культурного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця»;
  - в) піднесення і політизація національного руху в Україні в другій половині XIX ст.

Реферати

1. Господарське освоєння земель Південної України (кінець XVIII – початок XIX ст.).
2. Політика царського уряду з українського питання у другій половині XIX ст.
3. Громадівський рух в Україні та його ідеологія.
4. Михайло Драгоманов: історичний портрет.
5. Українське національне відродження в Слобідській Україні.
6. Українське Відродження як втілення ідеї Просвітництва.

7. Романтизм та українське національне Відродження.
8. Професор В.В. Докучаєв: учений, реформатор, педагог.
9. Польський період історії ХНАУ.

Спеціальна література до теми

Бойко М.П. Кирило-Мефодіївське товариство: філософські та культурологічні ідеї національної самосвідомості та державотворення / М.П. Бойко; Дніпродзерж. держ. техн ун-т. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2006. – 452 с.

Бойченко Н. Ідеї Кирило-Мефодіївського братства у сучасній ретроспективі. Огляд програмного документа / Н. Бойченко // Історія України: газета – 2003. – № 1. – С. 10–12.

Голікова О.М. Польський період історії Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва (1816–1914 рр.) / О.М. Голікова // Київська старовина: наук. іст.-філол. журн. / ред. П. Толочко; Київ. славістич. ун-т. – 2010. – № 2 (342). – С. 124–133.

Гончар О.Т. Микола Костомаров: постать історика на тлі епохи / НАН України. Ін-т історії України. – Київ: Ін-т історії України, 2017. – 274 с.

Декабристи в Україні: дослідження й матеріали / упор.: Г.Д. Казьмирчук, Ю.В. Латиш; ред. кол.: В.А. Смолій (гол. проекту) та ін. – Київ: [б. в.]. – Т. 3. – 2003. – 256 с.; Т. 4. – 2005. – 202 с.; Т. 5. – 2007. – 255 с.; Т. 6. – 2009. – 204 с.

Дзюба І.М. Тарас Шевченко: Життя і творчість / І. Дзюба. – Вид. 2-ге. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2008. – 718 с.

Історія русів / укр. пер. І. Драча; [передм. В.О. Шевчука; прим.: Я.І. Дзира, І.Я. Дзира]. – 2-ге вид. – Київ: Веселка, 2003. – 366 с.: іл.

Історія українського селянства: нариси: у 2 т. / відп. ред. В.А. Смолій. – Київ: Наук. думка, 2006. – Т. 1. – С. 311–354 [Розділ 7. Українські селяни в першій половині XIX ст.], 355–412 [Розділ 8. Українське пореформенне село], 313–470 [Західноукраїнське селянство у XIX – на початку XX ст.].

Історія Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва / О.М. Голікова, А.І. Кравцов, Р.І. Киричок та ін. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 544 с.

Казьмирчук Г.Д. Рух декабристів: дискусійні питання та спроба їх розв'язання (до 180-річчя повстання) / Г.Д. Казьмирчук, Ю.В. Латиш // Укр. іст. журн. – 2005. – № 6. – С. 50–65.

Кирило-Мефодіївське товариство: зб. док: у 3 т. / ред. колегія: П.С. Сохань (гол. ред.) та ін. – Київ: Наук. думка, 1990. – Т. 1. – 544 с.; Т. 2. – 696 с.; Т. 3. – 440 с.

Крижановська О.О. Таємні організації в громадсько-політичному житті України (масонський рух у XVIII – на початку XX ст.) / О.О. Крижановська. – Київ: Аквілон-Прес, 1998. – 134 с.

Молчанов В. Державницька думка Михайла Драгоманова / М.О. Молчанов; ред. Л. Поліщук. – Київ: Ін-т держ. упр. і самоврядування при Каб. Міністрів України, 1994. – 40 с.

Наумов С.О. Харківський університет у суспільно-політичному русі другої половини XIX – початку XX ст. / С.О. Наумов, С.І. Посохов // Укр. іст. журн. – 2005. – №1. – С. 56–69.

Присяжнюк Ю.П. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини ХІХ – початку ХХ ст. – Черкаси: Вертикаль: ПП Кандич С.Г., 2007. – 640 с., іл.

Реєнт О.П. До проблеми скасування кріпосного права в 1861 р. / О.П. Реєнт // Укр. іст. журн. – 2011. – № 1. – С. 34–51.

Русалка Дністрова: Документи і матеріали / упоряд. Ф.І. Стеблій та ін.; відп. ред. Ф.І. Стеблій / АН УРСР; Ін-т сусп. наук. – Київ: Наук. думка, 1989. – 544 с.

Сарбей В.Г. Національне відродження України / В.Г. Сарбей. – Київ: Альтернативи, 1999. – 336 с. – (Серія: Україна крізь віки. – Т. 9).

Сергієнко Г.Я. Кирило-Мефодіївське товариство: утвердження ідеї національного відродження України в слов'янському світі / Г.Я. Сергієнко // Укр. іст. журн. – 1996. – № 1. – С. 14–27.

Шевченко В.М. Проблема ринкових аграрних відносин в Україні другої половини ХІХ – початку ХХ ст. в історіографії / В.М. Шевченко // Укр. іст. журн. – 2007. – № 5. – С. 188–205.

Шевченко В.М. Реформи 1860–1890-х рр. у Російській імперії: сучасне трактування / В.М. Шевченко // Укр. іст. журн. – 2013. – № 5. – С. 117–124.

Щербак Н.О. Національне питання в політиці царизму у Правобережній Україні (кінець ХVІІІ – початок ХХ століття) / Н.О. Щербак. – Київ: Ризографіка, 2005. – 616 с.

Янкевич В. Микола Костомаров: сторінки великого життя / В. Янкевич // Освіта України. – 2004. – 28 трав. – С. 10.

Тема 7. УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

1. Піднесення громадсько-політичного і національного руху в Україні на початку ХХ ст. Виникнення політичних партій.
2. Революція 1905–1907 рр. в Україні. Національний рух в роки революції.
3. Столипінська аграрна реформа в Україні: зміст і наслідки.
4. Україна в Першій світовій війні. Вплив війни на організацію і тактику українського національно-визвольного руху в Російській та Австро-Угорській імперіях.

Реферати

1. Українські січові стрільці.
2. Спілка визволення України.
3. Політична програма українського націоналізму на початку ХХ ст. (у творах Миколи Міхновського та Дмитра Донцова).
4. Національно-культурний рух в Україні кінця ХІХ – початку ХХ ст.
5. Особливості українського модерну.

Спеціальна література до теми

Ветров Р.І. Політичні партії України в першій чверті ХХ століття (1900–1925 рр.) / Р.І. Ветров, С.П. Донченко. – Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ: Поліграфіст, 2001. – 245 с.

Волковинський В.М. Бойові дії на українських землях у роки Першої світової війни / В.М. Волковинський // Укр. іст. журн. – 2004. – № 4. – С. 38–57.

Головченко В.І. Українське питання в роки Першої світової війни: монографія / В.І. Головченко, В.Ф. Солдатенко; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф. Кураса. – Київ: Парлам. вид-во, 2009. – 448 с.

Курас І.Ф. М.І. Міхновський: постать на тлі епохи / І.Ф. Курас, Ф.Г. Турченко, Т.С. Геращенко // Укр. іст. журн. – 1992. – № 9. – С. 76–91; № 10–11. – С. 63–79.

Лавров Ю.П. Виникнення і діяльність українських політичних партій / Ю.П. Лавров // «Українське питання» в Російській імперії (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). – Київ: Ін-т історії України НАН України, 1999. – Ч. 2. – С. 248–444.

Лавров Ю.П. Початок діяльності Союзу визволення України / Ю.П. Лавров // Укр. іст. журн. – 1998. – № 4. – С. 17–32; № 5. – С. 3–15.

Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Т. 1. Український національний рух напередодні першої світової війни / І. Лисяк-Рудницький. – Київ: Основи, 1994. – С. 471–483.

Машкін О.М. П.А. Столипін та Україна / О.М. Машкін // Укр. іст. журн. – 2012. – № 2. – С. 73–97.

Міхновський М. Самостійна Україна / М. Міхновський. – Київ: Діокор. – 2002. – 80 с.

Нариси з історії суспільних рухів і політичних партій в Україні ХІХ–ХХ ст. / за заг. ред. Я. Малика. – Львів: Світ, 2001. – 296 с.

Наумов С.О. Створення Революційної української партії / С.О. Наумов // Укр. іст. журн. – 2006. – № 11. – С. 49–58.

Нізова Л.В. Столипінський етап створення державно-монополістичного управління суспільством / Л.В. Нізова // Укр. іст. журн. – 2008. – № 3. – С. 101–122.

Патер І. Союз визволення України. Проблеми державності і соборності / І. Патер. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. – 346 с.

Реєнт О.П. Україна в імперську добу (ХІХ – початок ХХ ст.) / О.П. Реєнт. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. – 340 с.

Сарбей В.Г. «Українське питання» в Російській імперії очима дослідників початку і кінця ХХ століття / В.Г. Сарбей // Укр. іст. журн. – 1996. – № 2. – С. 35–46.

Сарбей В.Г. Національне відродження України / В.Г. Сарбей. – Київ: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Серія: Україна крізь віки).

Турченко Ф.М. М. Міхновський: становлення світогляду // Молода нація: молодіж. політол. журн. вид-ва «Смолоскип». – 2003. – №2 – С. 59–125.

«Українське питання» в Російській імперії (кінець ХІХ – початок ХХ ст.): Колект. моногр. в 3 ч. / [ред. В.Г. Сарбей]. – Київ: Ін-т історії України НАН України. – 1999. – Ч. 1. – 203 с.; Ч. 2. – 488 с.; Ч. 3. – 277 с.

Якименко М.А. Переселення селян з України на Далекий Схід в епоху ринкових реформ кінця ХІХ – початку ХХ ст. / М.А. Якименко. – Полтава: Інтер Графіка, 2003. – 129 с.

Змістовий модуль 3. УКРАЇНА В НОВІТНЮ ЕПОХУ (XX – ПОЧАТОК XXI СТ.)

Тема 8. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ (1917–1921 рр.)

1. Причини, початок, характер та періодизація української національної революції.
2. Утворення Української Центральної Ради, її склад, внутрішня і зовнішня політика. Проголошення УНР. Початок громадянської війни (кінець 1917 – квітень 1918 рр.).
3. Українська гетьманська держава Павла Скоропадського: її внутрішня і зовнішня політика.
4. Українська Народна Республіка доби Директорії: її внутрішня і зовнішня політика.
5. Західно-Українська Народна Республіка: її внутрішня і зовнішня політика.
6. Причини поразки та уроки національної революції 1917–1921 рр.

Реферати

1. Михайло Грушевський – видатний політичний діяч України.
2. Політичний портрет Симона Петлюри.
3. Життя і творчість Володимира Винниченка.
4. Махновщина: причини, суть, наслідки.
5. Євген Петрушевич: історичний портрет.
6. Перебіг польсько-українських відносин у 1918–1921 рр.
7. Відродження української культури в період національно-демократичної революції (1917–1921 рр.).

Спеціальна література до теми

Верстюк В.Ф. Махновщина: селянський повстанський рух на Україні (1918–1921) / В.Ф. Верстюк. – Київ: Наук. думка, 1992. – 368 с.

Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада й українізація військових частин російської армії / В.Ф. Верстюк // Укр. іст. журн. – 2012. – № 3. – С. 4–27.

Винниченко В.К. Відродження нації: у 3-х ч. / В.К. Винниченко. – Репринтне відтворення видання 1920 року. – Київ: Політвидав. України, 1990.

Гай-Нижник П.П. Державний переворот 29 квітня 1918 р.: причини та перебіг захоплення влади П.Скоропадським / П.П. Гай-Нижник // Укр. іст. журн. – 2011. – № 4. – С. 132–164.

Ганжа О.І. Українське село в період становлення тоталітарного режиму (1917–1927 рр.) / О.І. Ганжа. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 2000. – 208 с.

Гирич І.Б. Михайло Грушевський: конструктор української модерної нації / І.Б. Гирич. – Київ: Смолоскип, 2016. – 840 с.

Гошуляк І.Л. Тернистий шлях до соборності (від ідеї до Акту злуки) / І.Л. Гошуляк ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф. Кураса. – Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса, 2009. – 466 с.: іл.

Ковальчук М.А. Війна з більшовицькою Росією за незалежність. 1917–1920 / М.А. Ковальчук. – Київ: [Видавець: ПП Наталія Брехуненко], 2007. – 72 с. – (Серія: За незалежність і соборність).

Корновенко С.В. Аграрне законодавство П. Скоропадського у контексті вітчизняного та європейського досвіду вирішення земельного питання (1918–1921 рр.) / С.В. Корновенко // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – 72–80.

Кульчицький С.В. Володимир Винниченко / С.В. Кульчицький, В.Ф. Солдатенко. – Київ: Альтернативи, 2005. – 376 с. (Серія: Особистість і доба).

Литвин М. Історія ЗУНР / М. Литвин, К. Науменко. – Львів: Олір, 1995. – 368 с.

Литвин М. Україно-польська війна 1918–1919 рр. / М. Литвин. – Львів: Інститут українознавства НАНУ, 1998. – 526 с.

Лозовий В.С. Аграрна політика Директорії УНР / В.С. Лозовий // Укр. іст. журн. – 1997. – № 2. – С. 68–75.

Лозовий В.С. Внутрішня і зовнішня політика Директорії Української Народної Республіки (Кам'янецька доба) / В.С. Лозовий. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. – 224 с.

Нариси історії української революції 1917–1921 років / ред. кол.: В.А. Смолій (голова), Г.В. Боряк, В.Ф. Верстюк та ін.; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Наук. думка, 2011. – Кн. 1. – 340 с.

Пиріг Р.Я. Гетьманат Павла Скоропадського: між Німеччиною і Росією / Р.Я. Пиріг; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Ін-т історії НАН України, 2008. – 209 с.

Пиріг Р.Я. Михайло Грушевський: суспільне усвідомлення історичної постаті / Р.Я. Пиріг // Укр. іст. журн. – 2016. – № 4. – С. 4–10.

Притуляк П.П. Україна і Брестський мир: від підписання до виконання (1917–1918 рр.) / П.П. Притуляк. – Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2004. – 217 с.

Реєнт О.П. Військова і зовнішньополітична діяльність Директорії / О.П. Реєнт // Історія України: газета. – 2000. – № 21. – С. 6–7.

Реєнт О.П. Внутрішня політика Директорії / О.П. Реєнт // Історія України: газета. – 2000. – № 10. – С. 1–4.

Реєнт О.П. Проголошення ЗУНР: проблема легітимації / О.П. Реєнт // Укр. іст. журн. – 2009. – № 1.

Рубльов О.С. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. / О.С. Рубльов, О.П. Реєнт; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: 1999. – 320 с. – (Серія: Україна крізь віки, Т. 10).

Скальський В.В. Образ Центральної Ради у свідомості селян на початковому етапі Української революції / В.В. Скальський // Укр. іст. журн. – 2008. – № 1. – С. 46–58.

Солдатенко В.Ф. Винниченко і Петлюра: політичні портрети революційної доби / В.Ф. Солдатенко. – Київ: Світогляд, 2007. – 621 с.

Солдатенко В.Ф. Внесок М.С. Грушевського в концепцію української революції / В.Ф. Солдатенко // Укр. іст. журн. – 1996. – № 5. – С. 3–27.

Солдатенко В.Ф. Прихід П. Скоропадського до влади: механізм державного перевороту та визначальні чинники закріплення режиму / В.Ф. Солдатенко // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – 5–18.

Терещенко Ю.І. Гетьманат Павла Скоропадського як прояв консервативної революції / Ю.І. Терещенко // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – С. 19–37.

Турченко Ф.Г. П. Скоропадський і М. Міхновський 1918 р.: дві моделі державного будівництва / Ф.Г. Турченко // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – С. 48–59.

Українська Центральна Рада: Документи і матеріали. У 2-х т. / ред. кол.: В.А. Смолій, О.Д. Бойко, Ю.М. Гамрецький та ін.; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Наук. думка, 1996–1997. – Т. 1.: 4 березня – 9 грудня 1917 р. – 1996. – 590 с.; Т. 2.: 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. – 1997. – 424 с.

Тема 9. УКРАЇНА В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921–1939 рр.)

1. Політичне і соціально-економічне становище України на початку 20-х рр. ХХ ст. Відбудова та розвиток економіки України на засадах непу.
2. Україна і створення Союзу РСР. Зміна міжнародно-правового статусу республіки.
3. Україна в добу «розгорнутого будівництва соціалізму по всьому фронту». Економічні та соціально-політичні наслідки індустріалізації.
4. Суцільна колективізація в Україні та її наслідки. Голодомор 1932–1933 рр. Сучасна оцінка трагедії.
5. Національно-культурна політика державної партії в УСРР у 20–30-х рр. Досягнення і складнощі політики українізації.
6. Встановлення сталінського тоталітарного режиму і політичні репресії в Україні.

Реферати

1. Розвиток сільського господарства України в умовах непу.
2. Голод 1921–1923 рр. в Україні.
3. Західноукраїнські землі у 20–30-х рр. ХХ ст.
4. Українське національне відродження 20-х рр. ХХ ст.
5. Політичні погляди та літературна діяльність Миколи Хвильового.
6. Харків – столиця радянської України.
7. Політика ліквідації безграмотності в Україні: її особливості і результати.

Спеціальна література до теми

Білокінь С.І. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР, 1917–1941 рр.: джерелознавче дослідження / С.І. Білокінь. – Київ: Київ. наук. т-во ім. Петра Могили, 1999. – 447 с.

Васюта І.К. Політична історія Західної України (1918–1939) / І.К. Васюта. – Львів: Каменяр, 2006. – 335 с.

Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна / М. Вегеш. – Львів: ЗУКЦ, 2004. – 414 с.

Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти / М. Вегеш. – Ужгород: Карпати, 2004. – 432 с.

Втрати міського й сільського населення України внаслідок Голодомору в 1932–1934 рр.: нові оцінки / Н.М. Левчук, Т.Г. Боряк, О. Воловина та ін. // Укр. іст. журн. – 2015. – № 4. – С. 84–112.

Голод 1921–1923 років в Україні: зб. док. і матеріалів / упоряд.: О.М. Мовчан, А.П. Огінська, Л.В. Яковлева; відп. ред. С.В. Кульчицький; АН України, Ін-т історії України та ін. – Київ: Наук. думка, 1993. – 240 с.

Голод 1932–1933 років в Україні: причини та наслідки / В.І. Марочко, С.І. Білокінь, О.М. Веселова та ін.; відп. ред. В.М. Литвин; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Наук. думка, 2003. – 888 с.

Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упор. Р.Я. Пиріг; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2007. – 1128 с.

Греченко В.А. Україна в добу раннього тоталітаризму (20-ті рр. ХХ ст.) / В.А. Греченко, О.Н. Ярмиш. – Харків: Вид-во НУВС, 2001. – 276 с.

Ешплбом Енн. Історія ГУЛАГу / Енн Ешплбом; [пер. з англ. А.Іщенко]. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2006. – 511 с.

Калініченко В.В. Селянське господарство України в доколгоспний період (1921–1929 рр.) / В.В. Калініченко. – Харків: Основа, 1991. – 129 с.

Калініченко В.В. Селянське господарство України в період непу: історико-екон. дослідження / В.В. Калініченко. – Харків: Основа, 1997. – 400 с.

Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля / Г. Касьянов. – Київ, 1992. – 176 с.

Кресін О.В. Національна концепція Миколи Хвильового / О.В. Кресін // Укр. іст. журн. – 1997. – № 6. – С. 58–62.

Кульчицький С.В. Запровадження нової економічної політики (до 80-річчя) / С.В. Кульчицький // Історія України: газ. – 2001. – № 13. – С. 1–4.

Кульчицький С.В. Опір селянства суцільній колективізації / С.В. Кульчицький // Укр. іст. журн. – 2004. – № 2. – С. 31–50.

Кульчицький С.В. Проблема колективізації сільського господарства в сталінській «революції згори» / С.В. Кульчицький // Історія України: газ. – 2005. – № 29–32. – С. 4–20, 77–80.

Марочко В. Голодомор 1932–1933 років в Україні: Хроніка / В. Марочко, О. Мовчан. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2008. – 294 с.

Мейс Джеймс. Штучний голод 1933 р. в радянській Україні : що сталося й чому? / Джеймс Мейс // Укр. іст. журн. – 2007. – № 1. – С. 185–199.

Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки / Петро Мірчук. – Вид. 3-тє, доп. – Київ: Укр. вид. спілка, 2007. – 1008 с.

Нікольський В.М. Національні аспекти політичних репресій 1937 р. в Україні / В.М. Нікольський // Укр. іст. журн. – 2001. – № 2. – С. 74–88.

Нікольський В.М. Соціальний склад репресованих в Україні у 1937 р. / В.М. Нікольський // Укр. іст. журн. – 2005. – № 2. – С. 141–162.

Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ГПУ–НКВД / упор.: В. Борисенко, В. Даниленко, С. Кокін та ін. – Київ: Стило, 2007. – 604 с.

Солдатенко В.Ф. Нарком Микола Скрипник (1919–1927 рр.) / В.Ф. Солдатенко // Укр. іст. журн. – 2002. – № 1. – С. 79–95; № 2. – С. 51–68.

Соловьев В.О. Первая столица республики [Электронный ресурс]: Историко-публицист. очерк / В.О. Соловьев, В.И. Сидоров. – Харьков: [б. в.] 2013. – 116 с. – Режим доступа: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/3973/1/Solovyev_Pervaya%20stolitsa_2013.pdf

Українське радянське суспільство 30-х рр. ХХ ст.: нариси повсякденного життя / відп. ред. С.В. Кульчицький; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Ін-т історії України, 2012. – 786 с. – (3 історії повсякденного життя в Україні).

Тема 10. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939–1945 рр.)

1. Українське суспільство у 1939–1941 рр. Українське питання в міжнародній політиці. Приєднання Західної України до УРСР.
2. Напад Німеччини та її союзників на СРСР. Воєнні дії на території України у 1941–1942 рр.
3. Німецький окупаційний режим. Розгортання радянського і націоналістичного руху Опору проти окупантів.
4. Звільнення України від німецької окупації і відновлення радянської влади.
5. Підсумки та уроки Другої світової війни.

Реферати

1. Українські землі в експансіоністських планах фашистської Німеччини.
2. «Радянізація» західноукраїнських земель та її наслідки.
3. Харківщина в роки Другої світової війни.
4. Антигітлерівська коаліція: союз заради перемоги.
5. Проблеми колабораціонізму під час Другої світової війни.
6. Війна втрачених надій: український націоналізм у Другій світовій війні.
7. Культура України в роки Другої світової війни.
8. Ціна перемоги: втрати українців під час Другої світової війни.

Спеціальна література до теми

Васильєв В.Ю. Україна в політиці керівництва СРСР напередодні Другої світової війни / В.Ю. Васильєв // Укр. іст. журн. – 2005. – № 1. – С. 4–15.

Веденєєв Д.В. Україна у Другій світовій війні: деякі питання теорії, методології й суспільних рефлексій / Д.В. Веденєєв, О.Є. Лисенко // Укр. іст. журн. – 2010. – № 3. – С. 4–30.

Касьянов Г.В. Ідеологія ОУН: історико-ретроспективний аналіз / Г.В. Касьянов // Укр. іст. журн. – 2004. – № 1. – С. 29–42.

Кентій А.В. Партизанський рух 1941–1944 рр. в Україні / А.В. Контій, В.С. Лозицький // Укр. іст. журн. – 2005. – № 3. – С. 3–15.

Коваль М.В. 1941-й. Проблеми історичної пам'яті / М.В. Коваль // Укр. іст. журн. – 2001. – № 3. – С. 69–90.

Коваль М.В. Друга світова війна та історична пам'ять / М.В. Коваль // Укр. іст. журн. – 2000. – № 3. – С. 3–21; № 4. – С. 3–19.

Король В.Ю. Визвольні бої Червоної армії на території України (1943–1944 рр.) / В.Ю. Король // Укр. іст. журн. – 2005. – № 1. – С. 16–33.

Крикницький О.П. Військова операція Червоної армії з анексії Північної Буковини і Бессарабії (червень – липень 1940 р.) / О.П. Крикницький // Укр. іст. журн. – 2009. – № 1. – С. 143–159.

Лисенко О.Є. Підсумки Другої світової війни та Україна / О.Є. Лисенко // Укр. іст. журн. – 2005. – № 6. – С. 128–138.

Лисенко О.Є. Подолання «міфу війни», або Від якої спадщини ми відмовляємося: науковий дискурс, політика пам'яті та сучасні виклики (з приводу 70-річчя перемоги над нацизмом і фашизмом) / О.Є. Лисенко // Укр. іст. журн. – 2015. – № 2. – С. 4–21.

Литвин В.М. Україна в Другій світовій війні (1939–1945) / В.М. Литвин. – Київ: Лі-Терра, 2004. – 464 с.: іл.

Лобода М.К. Політика і практика працевикористання в окупованій Україні (1941–1944 рр.) / М.К. Лобода // Укр. іст. журн. – 2010. – № 3. – С. 64–77.

Маслов О.О. Втрати радянського генералітету полоненими на території УРСР (1941–1943 рр.) / О.О. Маслов // Укр. іст. журн. – 2010. – № 3. – С. 30–45.

Мірчук П. Українська Повстанська Армія. 1942–1952: документи і матеріали / П. Мірчук. – Львів: [б. в.], 1991. – 446 с.

Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія: Фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА / НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Наук. думка, 2005. – 53 с.

Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / НАН України; Ін-т історії України; відп. ред. С.В. Кульчицький. – Київ, 2005. – 495 с.

Пережест О.Г. Сільське господарство України в 1943–1945 рр.: проблеми та результати відбудови / О.Г. Пережест // Укр. іст. журн. – 2010. – № 3. – С. 92–109.

Руденко М.М. Партизанський командир (до 100-річчя від дня народження О.Ф. Федорова) / М.М. Руденко // Укр. іст. журн. – 2001. – № 3. – С. 143–148.

Слободянюк М.А. Радянські підпільники у боротьбі з нацистськими окупантами на території України / М.А. Слободянюк // Укр. іст. журн. – 2010. – № 3. – С. 46–63.

Тронько П.Т. Внесок народу України в Перемогу над гітлерівськими загарбниками / П.Т. Тронько // Укр. іст. журн. – 2005. – № 3. – С. 95–100.

Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття. Історичні нариси / ред. кол.: В.А. Смолій (голова колегії), Г.В. Боряк, Ю.А. Левенець та ін.; відп. ред. О.Є. Лисенко; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Наук. думка, 2011. – Кн. 1. – 735 с.; Кн. 2. – 943 с.

Чернега П.М. Використання змагальних форм організації праці на українських підприємствах напередодні й під час Другої світової війни / П.М. Чернега // Укр. іст. журн. – 2005. – № 1. – С. 41–55.

Тема 11. УКРАЇНА В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД. НАРОСТАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ (1945–1985 рр.)

1. Завершення збирання основних етнічних земель українського народу в межах єдиної держави. Повоєнна відбудова і розвиток України в 1945 – середині 50-х рр.
2. Україна в умовах десталінізації: суспільно-політичне життя та соціально-економічний розвиток (1956–1964 рр.).
3. Спроби економічного реформування та суспільно-політичне життя в Україні (1965–1985 рр.).
4. Посилення загальної кризи суспільства у роки застою.
5. Розвиток культури в Україні у другій половині 40–80-х рр. ХХ ст.

Реферати

1. Депортація українського населення у 1944–1947 рр.
2. Підпільно-партизанська боротьба ОУН–УПА з тоталітарним режимом.
3. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа.
4. Спроба подолання кризи в сільському господарстві в другій половині 50-х – на початку 60-х рр. ХХ ст.
5. Аграрна політика 60–70-х рр. ХХ ст., її досвід і уроки для України.
6. Боротьба влади з релігією і церквою.
7. Дисидентський рух в Україні.
8. Українська Гельсінська спілка (УГС).
9. Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні.
10. Соцреалізм як тип тоталітарної культури.

Спеціальна література до теми

Бажан О.Г. Наростання опору політиці русифікації в Українській РСР у другій половині 1950-х – 1960-х рр. / О.Г. Бажан // Укр. іст. журн. – 2008. – № 5. – С. 147–158.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і рр.). / В.К. Баран, В.М. Даниленко. – Київ: Альтернативи, 1999. – 304 с. – (Серія: Україна крізь віки. – Т. 13).

Баран В.К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953–1985 рр. / В.К. Баран. – Львів: Свобода, 1992. – 124 с.

Баран В.К. Україна 1950–1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи / В.К. Баран. – Львів: НАН України; Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича, 1996. – 448 с.

Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька церква і Радянська держава (1939–1950) / Б. Боцюрків. – Львів: Вид-во УКУ, 2005. – 268 с.

Винниченко І.І. Україна 1920–1980-х: депортації, заслання, вислання / І.І. Винниченко. – Київ: Рада, 1994. – 124 с.

Голод в Україні 1946–1947: документи і матеріали. – Київ; Нью-Йорк: Вид-во М.П. Коць, 1996. – 376 с.

Голод в Україні 1946–1947: причини і наслідки. – Київ; Нью-Йорк: Вид-во М.П. Коць, 1998. – 208 с.

Гончарук Г.І. Національна ідея і Народний Рух України: монографія / Г.І. Гончарук, О.А. Шановська. – Одеса: Астропринт, 2004. – 172 с.

Греко-католицька церква в 1944–1991 рр. Документи та матеріали / упоряд. В.І. Сергійчук // Укр. іст. журн. – 1996. – № 4. – С. 101–114; 1997. – № 2. – С. 98–125.

Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр.: Документи, матеріали, спогади: у 3 т. / упоряд. Ю. Сливка; НАН України; Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. – Львів. – Т. 1: 1939–1945. – 1996. – 750 с.; Т. 2: 1946–1947. – 1998. – 539 с.; Т. 3: Спогади. – 2002. – 418 с.

Дзюба І.М. Інтернаціоналізм чи русифікація? / І.М. Дзюба; передм. Ю. Шаповала. – Київ: Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2005. – 330 с.

Дзюба І.М. Пастка: Тридцять років зі Сталіним. П'ятдесят років без Сталіна / І.М. Дзюба. – Київ: Криниця, 2003. – 144 с.

Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі Опору 1960 – 1980-х років / Г. Касьянов. – Київ: Либідь, 1995. – 224 с.

Кульчицький С.В. Місце ХХ з'їзду КПРС в еволюції радянського комунізму // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: зб. ст. Вип. 10. Хрущовська «відлига»: передумови, реалії, наслідки. Матеріали «круглого столу» / відп. ред. В.М. Даниленко. – Київ, 2006. – С. 49–85.

Кульчицький С.В. Спроби реформи (1956–1964) / С.В. Кульчицький // Укр. іст. журн. – 1998. – № 2. – С. 102–114; № 3. – С. 120–129; № 4. – С. 91–102.

Курносів Ю. Інакомислення в Україні (60-і – перша половина 80-х рр. ХХ століття) / Ю. Курносів. – Київ, 1994. – 221 с.

Литвин В.М. Україна в першому повоєнному десятилітті (1946–1955) / В.М. Литвин; відп. ред. В.А. Смолій. – Київ: Лі-Терра, 2004. – 240 с.

Литвин В.М. Україна у другому повоєнному десятилітті (1956–1965) / В.М. Литвин; відп. ред. В.А. Смолій. – Київ: Лі-Терра, 2004. – 272 с.

Романюк І. М. Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ ст. / І.М. Романюк; відп. ред. В.М. Даниленко. – Вінниця: Книга-Вега, 2005. – 256 с.

Україна: друга половина ХХ століття: нариси історії / П.П. Панченко, М.Р. Плющ, Л.А. Шевченко та ін. – Київ: Либідь, 1997. – 352 с.

Чорновіл В.М. Лихо з розуму / В.М. Чорновіл. – Львів: Меморіал, 1991. – 344 с.

Шаповал Ю.І. Петро Шелест / Ю.І. Шаповал. – Харків: Фоліо, 2013. – 127 с.

Тема 12. ПОГЛИБЛЕННЯ КРИЗИ ТОТАЛІТАРИЗМУ В СРСР. ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1985–1991 рр.).

1. Політика перебудови в СРСР. Особливості її здійснення в Україні.
2. Зростання політичної активності. Становлення багатопартійності в Україні (1989–1991 рр.). Активізація національного руху в Україні. Декларація про державний суверенітет України.
3. Спроба державного перевороту 19–21 серпня 1991 р. Акт проголошення незалежності України. Розпад СРСР і КПРС.
4. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р. та вибори президента України.

Реферати

1. Чорнобильська катастрофа 1986 р.
2. Аграрна політика радянського керівництва в Україні в другій половині 70-х – 80-ті рр. ХХ ст.
3. Виникнення Народного руху України.
4. Глобальні екологічні проблеми й Україна.

Спеціальна література до теми

Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року // Україна в ХХ столітті: зб. документів і матеріалів. – Київ: Вища шк., 2000. – С. 199–200.

Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст. 502.

Алексеев Ю.М. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985–1999 рр.): навч. посіб. // Ю.М. Алексеев, С.В. Кульчицький, А.Г. Слюсаренко; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: ЕксОб, 2000. – 296 с.

Барановська Н.П. Вплив Чорнобильської катастрофи на трансформаційні процеси у суспільстві (до 25-річчя трагічних подій) / Н.П. Барановська // Укр. іст. журн. – 2011. – № 2. – 123–142.

Барановська Н.П. Суспільний вимір чорнобильської катастрофи / Н.П. Барановська // Укр. іст. журн. – 2006. – № 2. – С. 129–144.

Барановська Н.П. Чорнобильська трагедія: нариси з історії / Н.П. Барановська. – Київ: Ін-т іст. Укр. НАНУ, 2011. – 261 с.

Васюта С.І. Чорнобильська катастрофа в контексті соціоекологічних проблем // Укр. іст. журн. – 2001. – № 4. – С. 75–111.

Даниленко В.М. Шлях до незалежності: громадські рухи й суспільні настрої в УРСР другої половини 1980-х рр. / В.М. Даниленко, М.К. Смольницька // Укр. іст. журн. – 2011. – № 4. – С. 4–22.

Декларація про державний суверенітет України: прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року. – Київ: Політвидав України, 1990. – 8 с.

Доморослий В. Декларація про державний суверенітет України: витоки і наслідки / В. Доморослий // Віче: журн. Верховної Ради України. – 1996. – № 6. – С. 142–145.

Коріння Чорнобильської трагедії: питання безпеки атомної енергетики мовою документів / упоряд. Н.П. Барановська // Укр. іст. журн. – 1996. – № 3. – С. 28–40; № 4. – С. 133–146.

Кузьменко Ю.В. Серпневий путч 1991 р. та його вплив на партійно-радянську номенклатуру УРСР / Ю.В. Кузьменко // Укр. іст. журн. – 2011. – № 4. – С. 41–54.

Кульчицький С.В. Народження Народного руху України / С.В. Кульчицький // Укр. іст. журн. – 2010. – № 1. – С. 8–22.

Техногенна катастрофа 1986 р. в документах КДБ УРСР (до 30-річчя аварії на Чорнобильській АЕС) (вступна стаття й публікація О.Г.Бажана) // Укр. іст. журн. – 2016. – № 2. – С. 163–197.

Ховрич С.М. Уроки Чорнобильської аварії в контексті ядерної безпеки на межі ХХ–ХХІ ст.: реалії, перспективи / С.М. Ховрич; НТУУ “КПІ” // Сторінки історії : збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 33. – С. 228–238.

Тема 13. РОЗБУДОВА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

1. Утвердження національної державності. Становлення владних структур. Конституційний процес в Україні.
2. Політичний розвиток незалежної України. Помаранчева революція (22 листопада – 26 грудня 2014 р.). Євромайдан (21 листопада 2013 р. – 22 лютого 2014 р.).
3. Соціально-економічне реформування та його наслідки для України.
4. Зовнішня політика України.
5. Проблеми національно-культурного відродження на сучасному етапі.

Реферати

1. Аграрна політика та розвиток нових форм господарювання на селі.
2. Релігійне життя в Україні за часів незалежності.
3. Міжнародні відносини в Україні.
4. Україна і НАТО.
5. Євромайдан: причини, характер, основні етапи.
6. Українська діаспора в об'єктиві сучасності.
7. Українська культура на зламі ХХ–ХХІ ст.
8. ХНАУ імені В.В. Докучаєва у ХХ–ХХІ ст.

Спеціальна література до теми

Андрєєва О.М. Національна безпека України в контексті національної ідентичності і взаємовідносин з Росією / О.М. Андрєєва. – Київ: Парлам. вид-во, 2009. – 360 с.

Барановська Н. Україна: утвердження незалежної держави (1991–2001) / Н. Барановська, В. Верстюк, С. Віднянський. – Київ: Альтернативи, 2001. – 703 с.

Вівчарик М.М. Українська нація: шлях до самовизначення: монографія / М.М. Вівчарик, П.П. Панченко, В.І. Чмихова. – Київ: Вища шк., 2001. – 288 с.

Віднянський С.В. Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації / С.В. Віднянський, А.Ю. Мартинов // Укр. іст. журн. – 2011. – № 4. – С. 55–76.

Головко В. Українські фінансово-промислові групи в модернізаційних процесах 1991–2009 рр. / В. Головко; відп. ред. С.В. Кульчицький; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Ін-т історії України, 2012. – 416 с.

Даниленко В.М. Державницька діяльність В. Чорновола (1990–1999 рр.) / В.М. Даниленко, В.Ф. Деревінський // Укр. іст. журн. – 2013. – № 4. – С. 8–25.

Даниленко В.М. Релігійне життя в Україні у 1990-ті роки / В.М. Даниленко // Історія України: газета. – 2002. – № 45. – С. 1–4; № 46. – С. 4–9.

Завальнюк, О.М. Новітня аграрна історія України: навч. посіб. / О.М. Завальнюк, І.В. Рибак. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2004. – 287 с.

Заставний Ф. Українська діаспора (розселення українців у зарубіжних країнах) / Ф. Заставний. – Львів: Світ, 1991. – 120 с.

Зубалій О. Українство у світі / О. Зубалій, Д. Рященко // Історія України: газета. – 2002. – № 47. – С. 1–6.

Історія України ХХ – початку ХХІ століття: навч. посіб. / П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка [та ін.]; за заг. ред. В.А. Смолія. – Київ: Знання, 2004. – 582 с.

Каденюк О.С. Аграрна історія України: (курс лекцій): навч. посіб. для студ. аграр. вищ. навч. закладів / О.С. Каденюк. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2005. – 300 с.

Касьянов Г.В. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії / Г.В. Касьянов / НАН України; Інститут історії України. – Київ: Наш час, 2008. – 432 с.

Ковпак Л.В. Екологічні проблеми в діяльності українських громадських організацій / Л.В. Ковпак // Укр. іст. журн. – 2013. – № 4. – С. 63–77.

Ковпак Л.В. Природоохоронна політика в Україні: засади формування та шляхи реалізації (1991–2011 рр.) / Л.В. Ковпак // Укр. іст. журн. – 2011. – № 4. – С. 93–107.

Конституція (Основний Закон) України від 28 червня 1996 року з останніми змінами [Електронний ресурс] // Офіц. сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.) / В. М. Литвин. - Київ: Альтернативи, 2000. – 359 с. – (Україна крізь віки. – Т. 14.).

Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом: [кол. монографія]. – Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2008. – 398 с.

Оранжевая революция: Версии, хроника, документы / сост. М. Погребинский. – Киев: Оптима, 2005. – 416 с.

Падалка С.С. Українська приватизація у системі відносин: влада – суспільство – індивід (1991–2011 рр.) / С.С. Падалка // Укр. іст. журн. – 2011. – № 4. – С.77–92.

Пасічник М.С. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: навч. посіб. / М.С. Пасічник. 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2006.

Про державний герб України: Постанова Верховної Ради України від 19 лютого 1992 р. // Голос України. – 1992. – 21 лютого.

Про державний гімн України: Указ Президії Верховної Ради України від 15 січня 1992 р. // Голос України. – 1992. – 18 січня.

Про державний прапор України: Постанова Верховної Ради України від 28 січня 1992 р. // Голос України. – 1992. – № 19. – 12 травня.

Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років [Електронний ресурс]: Закон України // Офіц. сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/316-viii>

Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки [Електронний ресурс]: Закон України // Офіц. сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/317-viii>

Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті [Електронний ресурс]: Закон України // Офіц. сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/314-viii>

Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років [Електронний ресурс]: Закон України // Офіц. сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/315-viii>

Трощинський В.П. Українці в світі / В.П. Трощинський, А.А. Шевченко. - Київ: Альтернативи, 1999. – 351 с. – (Україна крізь віки. –Т. 15).

Українська діаспора в Російській Федерації: історико-культурна спадщина / В.О. Горбик (кер.), В.Є. Герасимчук, В.М. Даниленко та ін.; НАН України; Ін-т історії України. – Київ: Ін-т історії України, 2011. – 276 с.

Яневський Д. Хроніка «помаранчевої революції» / Д. Яневський. – Харків: Фоліо, 2005. – 320 с.

ІНДИВІДУАЛЬНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

До індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) з історії і культури України належить написання реферату. Реферат є самостійною науково-дослідною письмовою роботою здобувача, виконання якої завершується її захистом. Виконання роботи сприятиме кращому засвоєнню навчального матеріалу та формуванню навичок аналітичного узагальнення й самостійного наукового пошуку з гуманітарних дисциплін.

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

Першим етапом роботи над ІНДЗ є вибір теми. Нижче наведено теми, що їх рекомендує кафедра філософії, історичних і соціальних дисциплін. З погляду на власні наукові уподобання та за погодженням з викладачем, здобувач може підготувати реферат з іншої теми. Зміст і структура реферату обговорюються здобувачем разом з викладачем у межах індивідуально-консультативної роботи.

Загальний обсяг реферату має становити 15–20 аркушів, причому змістова частина не повинна бути меншою 10-ти сторінок. Реферат виконують на білому папері стандартного формату А4. Аркуші мають бути скріплені та пронумеровані – порядковий номер ставлять у правому верхньому куті сторінки.

Рекомендований план реферату

Після вибору теми здобувач мусить розробити й упорядкувати у письмовому вигляді план наукового дослідження. План складається після ознайомлення з науковою літературою та джерелами з обраної теми, у яких висвітлюються ті чи інші проблеми роботи. Наукова література має бути представлена як відомими дослідженнями вітчизняних і закордонних істориків, так і публікаціями останніх років, що дозволяє виявити нові ідеї та оригінальні гіпотези з обраної теми.

До плану мають бути включені лише ті питання, що безпосередньо стосуються теми й сприяють її всебічному вивченню.

Реферат має містити:

- титульну сторінку;
- план (зміст) роботи;
- вступ, у якому здобувач висвітлює актуальність досліджуваної теми та стан її наукової розробки (історіографія питання);
- два-три пункти основного змісту;
- висновки;
- список використаних джерел та літератури;
- додатки (наприклад, складні таблиці, допоміжні матеріали, на які у тексті реферату робляться необхідні посилання тощо).

У процесі написання роботи здобувач має використовувати мову, властиву науковим документам, та уникати складних граматичних зворотів і незвичних термінів чи пояснювати їх після першого згадування у тексті.

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання оцінюється за такими критеріями:

- самостійність виконання;
- логічність, деталізація та послідовність викладення матеріалу;
- повнота й глибина розкриття теми;
- обґрунтованість висновків;
- наявність ілюстрацій (таблиці, рисунки, схеми тощо);
- наявність конкретних пропозицій і прогнозів з обов'язковим посиланням на використані джерела та літературу;
- кількість використаних джерел та літератури (не менше десяти);
- якість оформлення.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Трипільська культура.
2. Скіфія.
3. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Вплив античності на становлення української культури.
4. Витоки української культури.
5. Східні слов'яни: походження, розселення, соціально-економічний розвиток і культура.
6. Нормани на Русі.
7. Християнізація Русі: історичне значення.
8. Володимир Великий – державник і хреститель Київської Русі.
9. Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії Європи.
10. Данило Галицький як політичний діяч.
11. Боротьба Русі проти монголо-татарської навали.
12. Магдебурзьке право: особливості функціонування в Україні.
13. Формування панщинно-фільваркового господарства.
14. Утворення Кримського ханства та його експансія на українські землі.
15. Походження, джерела поповнення і час виникнення козацтва.
16. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний.
17. Запорізькі козаки в битвах під Цецорою та Хотинном.
18. Братства та їх просвітницька діяльність.
19. Освіта і культура України за часів Литовського князівства і Речі Посполитої.
20. Політичний портрет Богдана Хмельницького.
21. Переяславський договір 1654 р. та його оцінка в історіографії.
22. Селянська війна (1648–1652 рр.) та її наслідки.
23. Українська національна революція і Слобожанщина.
24. Державотворення часів гетьманства Івана Виговського (1657–1659 рр.).
25. Гетьман Петро Дорошенко.
26. Україна в політичних планах Росії, Польщі, Туреччини в часи визвольних змагань.

27. Гетьман в еміграції Пилип Орлик і його Конституція.
28. Гайдамацький рух. Коліївщина.
29. Ліквідація Запорозької Січі. Задунайська Січ. Утворення Чорноморського козацтва. Переселення козаків на Кубань.
30. Києво-Могилянська академія та її роль у культурно-освітньому поступі українського народу.
31. Життя і творчість Г.С. Сковороди.
32. Становлення культури Слобожанщини у XVII–XVIII ст.
33. Господарське освоєння земель Південної України (кінець XVIII – початок XIX ст.).
34. Політика царського уряду з українського питання у другій половині XIX ст.
35. Громадівський рух в Україні та його ідеологія.
36. Михайло Драгоманов: історичний портрет.
37. Українське національне відродження в Слобідській Україні.
38. Українське Відродження як втілення ідеї Просвітництва.
39. Романтизм та українське національне Відродження.
40. Професор В.В. Докучаєв: учений, реформатор, педагог.
41. Польський період історії ХНАУ.
42. Українські січові стрільці.
43. Спілка визволення України.
44. Політична програма українського націоналізму на початку XX ст. (у творах Миколи Міхновського та Дмитра Донцова).
45. Національно-культурний рух в Україні кінця XIX – початку XX ст.
46. Особливості українського модерну.
47. Михайло Грушевський – видатний політичний діяч України.
48. Політичний портрет Симона Петлюри.
49. Життя і творчість Володимира Винниченка.
50. Махновщина: причини, суть, наслідки.
51. Євген Петрушевич: історичний портрет.
52. Перебіг польсько-українських відносин у 1918–1921 рр.
53. Відродження української культури в період національно-демократичної революції (1917–1921 рр.).
54. Розвиток сільського господарства України в умовах непу.
55. Голод 1921–1923 рр. в Україні.
56. Західноукраїнські землі у 20–30-х рр. XX ст.
57. Українське національне відродження 20-х рр. XX ст.
58. Політичні погляди та літературна діяльність Миколи Хвильового.
59. Харків – столиця радянської України.
60. Політика ліквідації безграмотності в Україні: її особливості і результати.
61. Українські землі в експансіоністських планах фашистської Німеччини.
62. «Радянізація» західноукраїнських земель та її наслідки.
63. Харківщина в роки Другої світової війни.
64. Антигітлерівська коаліція: союз заради перемоги.
65. Проблеми колабораціонізму під час Другої світової війни.

66. Війна втрачених надій: український націоналізм у Другій світовій війні.
67. Культура України в роки Другої світової війни.
68. Ціна перемоги: втрати українців під час Другої світової війни.
69. Депортація українського населення у 1944–1947 рр.
70. Підпільно-партизанська боротьба ОУН–УПА з тоталітарним режимом.
71. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа.
72. Спроба подолання кризи в сільському господарстві в другій половині 50-х – на початку 60-х рр. ХХ ст.
73. Аграрна політика 60–70-х рр. ХХ ст., її досвід і уроки для України.
74. Боротьба влади з релігією і церквою.
75. Дисидентський рух в Україні.
76. Українська Гельсінська спілка (УГС).
77. Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні.
78. Соцреалізм як тип тоталітарної культури.
79. Чорнобильська катастрофа 1986 р.
80. Аграрна політика радянського керівництва в Україні в другій половині 70-х – 80-ті рр. ХХ ст.
81. Виникнення Народного руху України.
82. Глобальні екологічні проблеми й Україна.
83. Аграрна політика та розвиток нових форм господарювання на селі.
84. Релігійне життя в Україні за часів незалежності.
85. Міжнаціональні відносини в Україні.
86. Україна і НАТО.
87. Євромайдан: причини, характер, основні етапи.
88. Українська діаспора в об'єктиві сучасності.
89. Українська культура на зламі ХХ–ХХІ ст.
90. ХНАУ імені В.В. Докучаєва у ХХ – ХХІ ст.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу з дисципліни «Історія і культура України» є самостійна робота здобувача. Це один з видів організації навчання, основна форма оволодіння навчальним матеріалом у вільний від аудиторних занять час. Самостійна робота над дисципліною передбачає:

- вивчення окремих питань, розрахованих на самостійне опрацювання;
- підготовка до участі у наукових конференціях;
- робота в інформаційних мережах;
- підготовка конспектів навчальних або наукових текстів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Змістовий модуль 1. Українські землі в Стародавні часи та в епоху Середньовіччя (до середини XVII ст.)	
1	Складіть таблицю в якій вкажіть: 1) час і місце проживання на території сучасної України киммерійців, скіфів, сарматів; 2) час і кордони розташування Ольвії, Тіри, Херсонеса, Пантікапея
2	Походження назв «Русь» та «Україна». Землеволодіння в Київській Русі. Місце і роль Київської Русі та Галицько-Волинського князівства в історії української державності. Подайте у хронологічному порядку перелік найважливіших архітектурно-мистецьких та писемних пам'яток Київської Русі та Галицько-Волинського князівства
3	Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIV – середині XVI ст. Феномен козацтва в історії України. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI – на початку XVII ст. Навчання українців у західноєвропейських університетах та початки слов'янського кириличного книгодрукування. Пам'ятки українського ренесансного мистецтва (архітектура, скульптура, монументальний і станковий живопис)
Змістовий модуль 2. Україна в період Нової історії (друга половина XVII – початок XX ст.)	
4	Перебіг воєнних дій національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького (1648–1657 рр.). Гетьмани І. Виговський, Ю. Хмельницький, П. Тетеря, І. Брюховецький, П. Дорошенко, Д. Многогрішний, І. Самойлович
5	Особливості геополітичного становища України у XVII – XVIII ст. Гетьмани І. Мазепа, П. Орлик, І. Скоропадський, П. Полуботок,

	<p>Д. Апостол, К. Розумовський. Історичні та літературні твори XVII–XVIII ст. Козацькі літописи. Бароко, рококо і класицизм в мистецтві України</p>
6	<p>Порівняйте політичне й соціально-економічне становище східно і західноукраїнських земель відповідно в складі Російської імперії та Австро-Угорської монархії. Періоди національно-культурного відродження українського народу наприкінці XVIII – на початку XX ст. Складіть перелік найвизначніших архітектурних та скульптурних пам'яток у Києві, Львові, Одесі, Харкові, Полтаві, Херсоні та ін., підготуйте відповідні ілюстрації та матеріали</p>
7	<p>Особливості розвитку капіталізму на українських землях на початку XX ст. Програми і цілі українських та загальноросійських політичних партій в Україні. Складіть перелік найвизначніших архітектурних та скульптурних пам'яток у Києві, Львові, Одесі, Харкові, Полтаві, Херсоні та ін., підготуйте відповідні ілюстрації та матеріали</p>
<p>Змістовий модуль 3. Україна в Новітню епоху (XX – початок XXI ст.)</p>	
8	<p>Аграрне законодавство Української Центральної Ради. Соціальне обличчя українського села перед революцією 1917–1921 рр. Державницькі концепції Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Павла Скоропадського, Симона Петлюри: порівняльний аналіз. Утворення та діяльність Української академії наук. Володимир Вернадський</p>
9	<p>Особливості політичного статусу України у складі СРСР. Порівняльна характеристика політичного, соціально-економічного та духовно-культурного становища українських земель у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини у 20–30-ті рр. XX ст. Творчість В.Винниченка, М.Грушевського, О.Довженка, М.Зерова, Л.Курбаса, М.Рильського, М.Хвильового, П.Тичини та інших видатних діячів української культури</p>
10	<p>Входження західноукраїнських земель до складу СРСР та їх радянізація. Місце України в планах фашистів. Німецький «новий порядок» на окупованій території України. Радянське підпілля й радянський партизанський рух та підпілля ОУН та УПА як дві течії Руху Опору: порівняльна характеристика</p>

11	<p>Геополітичні зміни після закінчення Другої світової війни та українське питання. Причини, масштаби і наслідки голоду 1946–1947 рр. в Україні. Розвиток сільського господарства (1945–1985 рр.)</p>
12	<p>Системна криза в СРСР: причини та прояви. Основні тенденції соціально-економічного розвитку УРСР в другій половині 40-х – першій половині 80-х рр. ХХ ст. Стартові умови розгортання державотворчого процесу в Україні. Народний рух України: утворення, еволюція програми, діяльність</p>
13	<p>Хронологія та географія Євромайдану. Реалізація реформаційного соціально-економічного курсу та його результати. Сутність і основні напрями сучасної аграрної реформи. Конституційний процес в Україні. Україна і глобальні проблеми людства. Творчі портрети видатних письменників, вчених, церковних і культурних діячів: Миколи Вінграновського, Олеся Гончара, Івана Дзюби, Ліни Костенко, Бориса Патона та ін.</p>

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет, завдання та періодизація курсу «Історія і культура України».
2. Періодизація первісного суспільства. Первісні типи цивілізацій на українських землях у стародавні часи.
3. Слов'янський етногенез. Венеди, анти, склавини.
4. Походження українського народу та становлення його державності. Етнонім «Україна».
5. Теорії походження давньоруської держави. Внутрішні та зовнішні фактори розвитку Київської держави за князювання Олега, Ігоря, Ольги та Святослава.
6. Проблема релігійного вибору за часів Володимира Святославича. Хрещення Русі та його історичне значення.
7. Соціально-економічний та державний розвиток Київської Русі. «Руська правда».
8. Роздробленість Русі. Південно-Західні руські князівства. Галицько-Волинська Русь за Данила Галицького.
9. Боротьба Русі з монгольською навалою. Форми залежності руських князівств від Золотої Орди.
10. Українська культура княжого періоду.
11. Загарбання українських земель іноземними державами в XIV–XVI ст. Литовсько-Руська держава. Історичні постаті: Гедимін, Любарт, Ольгерд, Ягайло, Вітовт.
12. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Вплив унії на розвиток українського етносу.
13. Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIV–XVI ст. (еволюція феодальних відносин, фільварки, Литовський статут, Устава на волюки, магдебурзьке право).
14. Виникнення Кримського ханства. Напади татар і турок на українські землі.
15. Походження, джерела поповнення і час виникнення козацтва. Історична постать Д. Вишневецького.
16. Церковне життя на українських землях (XIII–XVI ст.). Берестейська церковна унія. Історичні постаті І. Борецького, Г. Балабана, К. Острозького, М. Смотрицького, П. Могили.
17. Запорізька Січ та її устрій. Військове мистецтво козаків. Реєстрове козацтво.
18. Культурні процеси в литовсько-польський і польсько-козацький періоди. Братства та їх просвітницька діяльність.
19. Становище на українських землях напередодні Української національної революції середини XVII ст.
20. Характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Богдан Хмельницький.
21. Періодизація Української національної революції 1648–1676 рр. Розгортання національно-визвольної війни (1648–1657 рр.). Переяславський договір 1654 р. та його оцінка в історіографії.
22. Утворення Української козацької держави. Засади державотворчого процесу.

23. Поділ України і боротьба за возз'єднання козацької держави (жовтень 1657 – вересень 1676 рр.). Доба Руїни. Військова та державна діяльність І. Виговського, Ю. Хмельницького, П. Дорошенка.
24. Особливості землекористування в українських землях у XVII–XVIII ст.
25. Україна в Північній війні. І. Мазепа: оцінка діяльності.
26. Гетьман у вигнанні Пилип Орлик та його «Конституція».
27. Наступ царизму на автономію Гетьманщини та Запорізької Січі у першій половині XVIII ст. Постаті І. Скоропадського, П. Полуботка та Д. Апостола.
28. Останній гетьман України К. Розумовський. Українська політика Катерини II. Остаточна ліквідація української автономії.
29. Виникнення і розвиток Слобідської України (XVII–XVIII ст.). Дмитро Багалій як історик та особистість.
30. Гайдамацький рух, його причини, характер, розмах. Коліївщина. Опришківство. Постаті М. Залізняка, І. Гонти, О. Довбуша.
31. Інкорпорація України в державну структуру Російської та Австрійської імперій (друга половина XVIII ст.): поділи Речі Посполитої, приєднання Північного Причорномор'я та Криму до Російської імперії.
32. Українська культура доби козацько-гетьманської держави. Українське бароко.
33. Скасування кріпосного права та панщини на західно- і східноукраїнських землях. Царський Маніфест і Положення від 19 лютого 1861 р. Капіталістична модернізація України.
34. Початок українського національного відродження (кінець XVIII ст. – перша половина XIX ст.). Історичні постаті Г. Сковороди, І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, В. Каразіна.
35. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії: соціально-економічний та культурний розвиток. Культурно-просвітницькі та політичні погляди І. Вагилевича, М. Шашкевича та Я. Головацького.
36. Кирило-Мефодіївське товариство. Погляди Т. Шевченка, М. Костомарова, П. Куліша та їх вплив на формування української національної ідеї.
37. Політика царського уряду з українського питання у другій половині XIX ст.
38. Суспільно-політичні течії в Україні у другій половині XIX ст. Погляди та діяльність В. Антоновича і М. Драгоманова.
39. Виникнення політичних партій та українська політична думка на початку XX ст. М. Міхновський, Д. Донцов, В. Липинський як ідеологи українського національного руху.
40. Україна в роки першої російської революції 1905–1907 рр. Національний рух у роки революції.
41. Столипінська аграрна реформа та її вплив на Україну.
42. Національно-культурний рух в Україні кінця XIX – початку XX ст. Особливості українського модерну.
43. Національно-демократична революція в Україні. Утворення Центральної Ради та її боротьба за автономію України. Погляди і діяльність М. Грушевського та В. Винниченка.

44. Проголошення Української Народної Республіки. Спроби встановлення радянської влади більшовиками. Війна радянської Росії проти УНР.
45. Боротьба Центральної Ради за збереження УНР. Брестський мирний договір УНР з державами Четверного союзу (1918 р.): досягнення і прорахунки.
46. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна політика.
47. Директорія УНР: склад, соціальна база, політика. Історична постать С. Петлюри.
48. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Історичні постаті Є. Петрушевича та К. Левицького.
49. Політика радянської влади в Україні 1919 р. Історичні постаті В. Антонова-Овсієнка, Х. Раковського, Г. Петровського.
50. Зайняття України військами А. Денікіна. Політика Денікіна в Україні.
51. Селянський повстанський рух. Цілі та характер селянських виступів під проводом Н. Махна, М. Григор'єва, Д. Зеленого (Терпила).
52. Варшавський договір Ю. Пілсудського і С. Петлюри. Радянсько-польська війна 1920 р. Ризький мирний договір 1921 р.
53. Досягнення, причини поразки та уроки національно-демократичної революції 1917–1921 рр. в Україні.
54. Внутрішнє і міжнародне становище України після поразки національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. Голод 1921–1923 рр. Мета і цілі НЕПу в інтерпретації В. Леніна.
55. Політична влада в УСРР на початку 20-х рр. ХХ ст. Утворення Союзу РСР. Зміна міжнародно-правового статусу республіки. Історичні постаті В. Леніна та Л. Троцького.
56. Національно-культурна політика державної партії в УРСР в 20–30-х рр. ХХ ст. Досягнення і складнощі політики українізації. Історичні постаті О. Шумського, М. Скрипника, М. Хвильового, М. Волобуєва.
57. Соціалістична індустріалізації: мета, джерела фінансування, наслідки.
58. Суцільна колективізація в Україні: причини, передумови та наслідки.
59. Голодомор 1932–1933 рр. Сучасна оцінка трагедії.
60. Встановлення сталінського тоталітарного режиму і політичні репресії в Україні.
61. Західноукраїнські землі між двома світовими війнами. Постаті А. Шептицького, Є. Коновальця, Ю. Пілсудського, А. Волошина.
62. Українське питання в міжнародній політиці перед Другою світовою війною. Пакт Молотова–Ріббентропа. Приєднання західноукраїнських земель до УРСР.
63. Україна в плані «Барбаросса». Напад Німеччини та її союзників на СРСР. Катастрофічні поразки 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Окупація Харкова.
64. Фашистський окупаційний режим. Розгортання радянського партизанського руху Опору проти окупантів.
65. Збройна боротьба ОУН–УПА як складова руху Опору (1941–1944 рр.). Постаті С. Бандери, Я. Стецька, Р. Шухевича.

66. Геополітичні зміни після закінчення Другої світової війни та українське питання. Завершення збирання основних етнічних земель українського народу в межах єдиної держави.
67. УРСР у повоєнні роки (1945–1955 рр.): відбудова народного господарства, голод 1946–1947 рр., зовнішньополітична діяльність.
68. УРСР у повоєнні роки (1945–1955 рр.): суперечливий характер суспільно-політичного життя. Боротьба з українським націоналізмом.
69. Хрущовська «відлига» та її характер в Україні. Спроби лібералізації політичного режиму.
70. Економічні реформи М.С. Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення.
71. «Шістдесятники» та дисидентський рух в Україні, їх роль у національно-культурному житті. Постаті І. Драча, Л. Лук'яненко, В. Стуса.
72. Зміни в кремлівському керівництві у жовтні 1964 р. та їх наслідки для України. Реформи середини 60-х рр. ХХ ст., їх згортання консерваторами в партійно-державному керівництві. Погляди та діяльність П. Шелеста.
73. Поглиблення загальної кризи радянського суспільства у 70-х – на початку 80-х рр. ХХ ст. Постаті В. Щербицького, Л. Брежнєва, Ю. Андропова.
74. Спроби М.С. Горбачова реформувати суспільство на шляхах прискорення, перебудови і гласності. Особливості політики перебудови в Україні.
75. Чорнобильська катастрофа 1986 р. та її наслідки.
76. Зародження Народного руху України і перетворення його на опозиційну до КПРС силу. В'ячеслав Чорновіл.
77. Спроба серпневого (1991 р.) перевороту в Москві та його наслідки для України. Розпад СРСР та КПРС.
78. Проголошення незалежності України. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України.
79. Затвердження державної символіки України. Постаті П. Чубинського та М. Вербицького.
80. Формування багатопартійності. Сучасні політичні партії України.
81. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Конституційний процес в Україні.
82. Соціально-економічний розвиток України в умовах розбудови незалежної держави.
83. Глобальні екологічні проблеми й Україна.
84. Україна і СНД. Україно-російські відносини на сучасному етапі.
85. Проблеми європейської інтеграції України.
86. Україна і НАТО.
87. Аграрна політика та розвиток нових форм господарювання на селі в сучасних умовах.
88. Розселення українців за межами етнічної батьківщини.
89. Провідні тенденції розвитку сучасної української культури.
90. Наростання кризових явищ у культурі глобалізованого світу. Експансія «маскультури» та її вплив на сучасне українське суспільство.

ТЕСТИ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В СТАРОДАВНІ ЧАСИ ТА В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (ДО СЕРЕДИНИ XVII СТ.)

Тема 1. Історія і культура України як наука та навчальний предмет. Стародавня історія України

1. Установіть відповідність:

Стародавня історія	Українські землі у складі Речі Посполитої. Козацька доба. Українська національна революція середини XVII ст. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій
Середньовічна історія	Перша світова війна 1914–1918 рр. Українська національно-демократична революція 1917–1921 рр. Україна в 20–30-х рр. XX ст. та в роки Другої світової війни. Україна на шляху до незалежності 1945–1991 рр. Проголошення та розбудова незалежної України
Нова історія	Київська Русь. Галицько-Волинська держава. Українські землі у складі Великого князівства Литовського, Польщі та інших держав
Новітня історія	Первісна доба. Перші державні утворення. Східні слов'яни

2. Визначте найдавніший і найдовший археологічний період в історії людства:

- палеоліт;
- мезоліт;
- неоліт;
- залізний вік.

3. Розташуйте у хронологічній послідовності археологічні періоди:
  - неоліт;
  - залізний вік;
  - палеоліт;
  - епоха бронзи;
  - енеоліт;
  - мезоліт.
4. Найдовший етап у розвитку культури – це:
  - культура первісного суспільства (архаїчна культура);
  - антична культура;
  - культура середньовіччя;
  - новітня культура.
5. Процес виділення людини з тваринного світу називається:
  - антропологією;
  - антропогенезом;
  - етногенезом;
  - етнологією.
6. Яким часом датуються знайдені на території України найдавніші поселення людей:
  - 1 млн рр. до н. е. (ранній палеоліт);
  - 100 тис. рр. до н. е. (середній палеоліт);
  - 40 тис. рр. до н. е. (пізній палеоліт);
  - 10–6 тис. рр. до н. е. (мезоліт)?
7. Термін «культура» з'явилося за часів:
  - первісної доби;
  - Античності;
  - Середньовіччя;
  - Відродження.
8. Хто вперше вжив термін «культура»:
  - Аристотель;
  - Сократ;
  - Цицерон;
  - Демокрит?
9. У давніх римлян слово «культура» означало:
  - матеріальні та духовні цінності;
  - розумове виховання;
  - діяльність з перетворення природи;
  - обробіток ґрунту.
10. Синтез кращих досягнень національних культур, що віддзеркалює спільні досягнення і зв'язки світової цивілізації, називається:
  - національна культура;
  - світова культура;
  - соціальна культура;
  - культура минулого.

11. Цілісна система, яка виражає духовний світ українського народу – єдиного соціально-етнічного цілого, яке виникло, сформувалося і розвивається в умовах історичної об’єктивності – це:
- народна культура;
  - українська усна народна творчість;
  - елітарна культура;
  - українська культура.
12. Назвіть термін, що характеризує результат обробки природних матеріалів технічними засобами і створення штучного середовища, де мешкає людина:
- духовна культура;
  - матеріальна культура;
  - масова культура;
  - світова культура.
13. Як називаються елементи культури, які мають найбільшу значущість у сфері життєдіяльності людини, її інтересів, потреб, соціальних відносин:
- культурні досягнення;
  - культурні феномени;
  - культурні цінності;
  - культурні потреби?
14. Особистість у взаємозв’язку з національною культурою виступає як:
- носій і творець культурних цінностей;
  - суб’єкт культурної творчості;
  - споживач культурних цінностей;
  - усе вищеназване.
15. Провідне місце в господарській діяльності людей епохи палеоліту займало:
- полювання і скотарство;
  - скотарство і землеробство;
  - землеробство і полювання;
  - збиральництво і полювання.
16. Господарство на ранніх етапах розвитку первісного суспільства мало характер:
- відтворення;
  - привласнення;
  - натуральний;
  - замкнений.
17. Яким часом датується поява людини сучасного типу *Homo sapiens* на території України:
- 100 тис. рр. до н. е. (середній палеоліт);
  - 40 тис. рр. до н. е. (пізній палеоліт);
  - 10–6 тис. рр. до н. е. (мезоліт);
  - 6–4 тис. рр. до н. е. (неоліт)?
18. Мистецтво виникло в добу:
- пізнього палеоліту;

- мезоліту;
  - бронзового віку;
  - Відродження.
19. Перші форми релігійної свідомості виникають у людей:
- залізного віку;
  - бронзового віку;
  - первісного суспільства;
  - античного суспільства.
20. Табу – це:
- уседозволеність;
  - дозвіл;
  - заборона;
  - буденність.
21. Як називається одне з первісних релігійних вірувань, пов'язане з вірою в існування самостійної духовної сутності (сили чи істоти), здатної вселятися в людину, тварину, рослину чи полишати їх:
- тотемізм;
  - анімізм;
  - магія;
  - фетишизм?
22. Перехід від традиційних привласнювальних форм господарства до виробничих (відтворювальних) називається:
- неолітичною революцією;
  - першим суспільним поділом праці;
  - другим суспільним поділом праці;
  - промисловим переворотом.
23. Перехід до виробничих (відтворювальних) форм господарювання відбувся в епоху:
- палеоліту;
  - мезоліту;
  - неоліту;
  - бронзового віку.
24. В який з періодів первісної культури з'явився глиняний посуд:
- палеоліт;
  - мезоліт;
  - неоліт;
  - енеоліт?
25. Найвідомішою археологічною європейською землеробською культурою доби енеоліту була:
- зрубна культура;
  - трипільська культура;
  - культура шнурової кераміки;
  - ямна археологічна культура.

26. Вкажіть ім'я вченого, який відкрив трипільську культуру:
- Михайло Грушевський;
  - Вікентій Хвойка;
  - Петро Толочко;
  - Михайло Браичевський.
27. Коли на території України проживали племена трипільської культури:
- 40 тис. рр. до н. е.;
  - 4–3 тис. рр. до н. е.;
  - 2–1 тис. рр. до н. е.;
  - VIII–III ст. до н. е.?
28. Виберіть правильне твердження:
- трипільці є прямими предками українського народу;
  - варто утриматися від проведення прямого родоводу від трипільців до українців, адже протягом тисячоліть до етногенезу українців були причетними чимало інших етнічних утворень;
  - трипільці не належали до середземноморської раси;
  - трипільська культура поширена лише на території України.
29. Коли на території України проживали племена кіммерійців:
- 40 тис. рр. до н. е.;
  - 4–3 тис. рр. до н. е.;
  - IX – перша половина VII ст. до н. е.
  - VII ст. – III ст. до н. е.?
30. Перший іраномовний народ української історії, що відомий нам під його власною назвою:
- кіммерійці;
  - скіфи;
  - сармати;
  - анти.
31. Коли на території України проживали племена скіфів:
- 40 тис. рр. до н. е.;
  - 4–3 тис. рр. до н. е.;
  - IX – перша половина VII ст. до н. е.
  - VII ст. – III ст. до н. е.?
32. Яку територію освоїли скіфи:
- Лівобережжя Дніпра;
  - Правобережжя Дніпра;
  - Північне Причорномор'я і Крим;
  - Крим?
33. Вкажіть стиль у мистецтві, притаманний скіфській культурі
- антропоморфний;
  - портретний;
  - зооморфний;
  - геометричний.

34. Останнім індоєвропейським народом, що з'явився зі сходу, були:

- кіммерійці;
- скіфи;
- сармати;
- венеди.

35. Грецькі міста-держави з'явилися у Північному Причорномор'ї:

- VIII ст. до н. е.;
- VII ст. до н. е.;
- III ст. до н. е.;
- IV ст. н. е.

36. До початку нової ери в Україні сформувались три типи суспільства в трьох географічних зонах. Установіть відповідність:

Землеробські общини

Степи

Кочовики

Узбережжя Чорного моря

Грецькі міста-колонії

Лісисті рівнини півночі і північного заходу

37. Які державні об'єднання існували на території України в IV ст. до н. е.:

- 15 слов'янських союзів;
- Велика Скіфія, Мала Скіфія, грецькі поліси;
- Боспорське царство, Скіфія, Кіммерійська держава;
- Велика Скіфія, Боспорське царство, грецькі поліси?

38. До якого часу належать перші писемні відомості про слов'ян:

- VII ст. до н. е.;
- III ст. до н. е.;
- I ст. н. е.;
- IV ст. н. е.?

39. Уперше слов'яни вийшли на історичну арену під іменем:

- антів;
- склавинів;
- венедів;
- полян.

40. Сучасне слов'янознавство прабатьківщиною слов'ян вважає:

- Придніпров'я;
- Придністров'я;
- Вісло-Дніпровський регіон (Північні схили Карпат, долина Вісли та басейн Прип'яті);
- територію між Віслою та Одером.

41. Від якого мовного масиву відокремилася слов'янська мовна група:

- індоєвропейського;
- європейського;
- азіатського;
- середземноморського?

42. Основу господарського життя слов'ян становило:
- кочове скотарство;
  - рибальство;
  - землеробство;
  - садівництво.
43. Відповідно до сучасного рівня історичних знань український етнос виник:
- за часів трипільської культури у IV–III тис. до н. е.;
  - за доби раннього Середньовіччя у IV–V ст. н. е. в результаті появи слов'янства та його розселення;
  - у XIV–XV ст. внаслідок розчленування давньоруського народу на окремі етноси;
  - за часів Київської Русі.
44. Який соціально-політичний устрій мали слов'яни в період формування державності:
- матріархат (материнській рід);
  - патріархат (батьківській рід);
  - сусідська (територіальна) община;
  - первісне стадо?
45. Політичним центром полянського союзу племен був:
- Новгород;
  - Київ;
  - Смоленськ;
  - Чернігів.
46. Хто вважається засновником Києва;
- Кий, Щек, Хорив;
  - Аскольд і Дір;
  - Рюрик;
  - Володимир Великий?

Тема 2. Княжа доба в історії України (IX – перша половина XIV ст.)

47. Держава Київська Русь виникла:
- III ст. до н.е.;
  - IX ст. н.е.;
  - XII ст. н.е.;
  - XVII ст.
48. Об'єднання Північної та Південної Русі (Києва і Новгорода) у IX ст. здійснив князь:
- Аскольд;
  - Олег;
  - Святослав;
  - Володимир.

49. Яку подію Нестор-літописець уважав початком давньоруської держави:
- заснування Києва;
  - призивання варягів на Русь;
  - об'єднання Київського і Новгородського князівств;
  - міжнародне визнання київських князів?
50. Хто став засновником великокнязівської династії Київської Русі:
- Володимир Великий;
  - Гедимін;
  - Олег;
  - Рюрик?
51. Нормани прийшли в східнослов'янський світ з європейського:
- півдня;
  - півночі;
  - сходу;
  - заходу.
52. Норманська та антинорманська теорії походження Київської Русі виникли у:
- IX–XII ст.;
  - XII–XIV ст.;
  - XIV–XVII ст.;
  - XVIII ст.
53. Хто вперше сформулював норманську теорію походження Київської Русі:
- німецькі історики Байер і Міллер;
  - Михайло Ломоносов;
  - Михайло Грушевський;
  - Ярослав Мудрий у «Руській правді»?
54. Виберіть правильне твердження:
- Київську Русь заснували безпосередньо східні слов'яни;
  - Київська Русь була заснована норманами;
  - утворення Київської Русі є результатом складної взаємодії багатьох чинників;
  - нормани не заснували Київську Русь, а лише дали їй свою назву.
55. У чому полягає зміст норманської теорії походження Київської Русі:
- у східних слов'ян склалися об'єктивні передумови формування держави, а нормани лише пришвидшили цей процес;
  - Київську Русь заснували нормани й дали їй свою назву;
  - східні слов'яни створили свою державу у співпраці з норманами, але назву зберегли свою;
  - нормани хрестили Київську Русь?
56. Хто був першим загальноруським князем:
- Рюрик;
  - Олег;
  - Володимир;
  - Гедимін?

57. На які періоди поділяється історія державності Київської Русі:
- становлення, розквіту, феодальної роздробленості;
  - формування і феодальної роздробленості;
  - хозарський, норманський, слов'янський;
  - язичницький і християнський?
58. На який час припадає період становлення державності Київської Русі:
- кінець IX – кінець X ст.;
  - кінець X ст. – 1130-ті рр.;
  - 1130-ті рр. – 1240 р.;
  - 1240–1340-ві рр.?
59. На який час припадає період розквіту державності Київської Русі:
- кінець IX – кінець X ст.;
  - кінець X ст. – 1130-ті рр.;
  - 1130-ті рр. – 1240 р.;
  - 1240–1340-ві рр.?
60. Період найбільшої могутності Київської Русі припадає на князювання:
- Олега та Ігоря;
  - Ігоря та Ольги;
  - Ольги й Святослава;
  - Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
61. Київська Русь була:
- родоплемінним переддержавним утворенням;
  - рабовласницькою державою;
  - ранньфеодальною державою;
  - феодальною державою.
62. Яка форма правління існувала в Київській Русі:
- боярська олігархія;
  - аристократична республіка;
  - монархія;
  - парламентська монархія?
63. Перша податкова реформа у Київській Русі була запроваджена за князювання:
- Олега;
  - Ігоря;
  - Ольги;
  - Ярослава.
64. Як називалася віра давніх слов'ян:
- іудейська;
  - православна;
  - католицька;
  - язичницька?
65. Датою офіційного запровадження християнства на Русі вважається:
- 945 р.;

- 988 р.;
  - 1015 р.;
  - 1596 р.
66. Хто запровадив християнство у Київській Русі за державну релігію:
- проповідники Кирило і Мефодій;
  - князь Ярослав Мудрий;
  - князь Володимир;
  - князь Олег?
67. Християнство прийшло в Київську Русь із:
- Болгарії;
  - Грузії;
  - Македонії;
  - Візантії.
68. Які наслідки мало хрещення Київської Русі:
- східні слов'яни змогли створити власну державу;
  - Русь отримала єдину державну ідеологію, писемність, відбулося піднесення культури й міжнародного авторитету;
  - Русь отримала підтримку від греків у розвитку економіки, внутрішньої політики і культури;
  - створено соціально-економічні передумови удільного роздроблення держави?
69. Виберіть правильне твердження. За візантійською моделлю християнства:
- світська влада домінувала над релігійною;
  - релігійна влада домінувала над світською;
  - світська влада була відокремлена від релігійної;
  - релігійна влада була терпима до язичництва.
70. Перший християнський кам'яний храм Київської Русі, збудований протягом 989–996 рр. у Києві відомий під назвою:
- Лавра;
  - Десятинна церква, або храм Успіння Пресвятої Богородиці;
  - Софійський собор;
  - Золоті ворота.
71. Видатна пам'ятка архітектури Софія Київська побудована в:
- романському стилі;
  - готичному;
  - руському;
  - візантійському.
72. Хто є творцем церковнослов'янської мови:
- Климент Смолятич, Кирило Туровський;
  - Лука Жидята;
  - Костянтин (Кирило), Мефодій;
  - брати Стефан і Лаврентій Зизанії?

73. Якою мовою велось навчання в давньоруських школах:
- руською;
  - церковнослов'янською;
  - латинською;
  - грецькою?
74. Осередками освіти в Київській Русі були:
- університети;
  - школи та монастирі;
  - академії;
  - училища.
75. Хто і коли заснував на Русі першу школу для дівчат:
- 944 р., княгиня Ольга;
  - 988 р., князь Володимир;
  - 1019 р., дружина князя Ярослава Мудрого Інгігерда;
  - 1068 р., дочка Всеволода Ярославича Янка Всеволодівна?
76. Першим з київських князів почав карбувати монету:
- Олег;
  - Святослав;
  - Володимир;
  - Ярослав.
77. Який князь вперше використав тризуб як символ влади:
- Олег;
  - Святослав;
  - Володимир;
  - Ярослав?
78. Кодексом давньоруського феодального права було:
- звичаєве право;
  - «Руська правда»;
  - «Литовський статут»;
  - «Устава на волоки».
79. За часів правління якого князя було укладено «Руську правду»:
- Святослава;
  - Володимира Великого;
  - Ярослава Мудрого;
  - Володимира Мономаха?
80. Коли було укладено «Руську правду»:
- у 988–989 рр.;
  - 1016 р.
  - у другій половині XI ст.;
  - у 30-ті рр. XII ст.?
81. Хто з князів остаточно розгромив печенігів:
- Володимир Великий;
  - Ярослав Мудрий;

- Володимир Мономах;
  - Святослав Ігоревич?
82. Автор першої філософської української роботи «Слово про закон і благодать»:
- літописець Нестор;
  - митрополит Іларіон;
  - просвітителі Кирило і Мефодій;
  - Князь Володимир Мономах.
83. Укладач «Повісті минулих літ»:
- Нестор;
  - Кирило і Мефодій;
  - Володимир Великий;
  - Володимир Мономах.
84. Шедевр давньоруської літератури, написаний близько 1187 р.:
- «Слово о полку Ігоревім»;
  - «Слово про закон і благодать»;
  - «Повість минулих літ»;
  - «Повчання Володимира Мономаха своїм дітям».
85. Перші вітчизняні живописці, ченці Києво-Печерського монастиря, які навчалися іконописного мистецтва у візантійських майстрів:
- Андрій Рубльов;
  - Лука Долинський;
  - Аліпій і Григорій;
  - Антоній і Феодосій.
86. Який тип економіки існував у Київській Русі:
- натуральне господарство;
  - патріархальний;
  - ринкова економіка з розвинутими товарно-грошовими відносинами;
  - натуральне господарство ще існувало, але було підірване стрімким розвитком товарно-грошових відносин?
87. Кого в Київській Русі називали смердами:
- вільних селян;
  - залежних селян;
  - невільників;
  - княжих слуг?
88. Кого в Київській Русі називали холопами:
- вільних селян;
  - залежних селян;
  - невільників;
  - княжих слуг?
89. Кого в Київській Русі називали закупами і рядовичами:
- вільних селян;
  - залежних селян;

- невільників;
  - княжих слуг?
90. Кого в Київській Русі називали ізгоями:
- безземельних князів і вигнаних з общини селян;
  - ремісників;
  - невільників;
  - княжих слуг?
91. Кого в Київській Русі називали челяддю:
- безземельних князів і вигнаних з общини селян;
  - ремісників;
  - невільників;
  - княжих слуг?
92. Хто становив більшість населення Київської Русі:
- вільні селяни-общинники;
  - феодално-залежні селяни;
  - кріпаки;
  - феодали-землевласники?
93. Яка форма експлуатації існувала в Київській Русі:
- кріпацтво;
  - натуральна рента;
  - відробіткова рента;
  - грошова рента?
94. Зустріч князів у Любечі (1097 р.) відбулася з метою:
- обрання великим князем Володимира Мономаха;
  - припинення братовбивчих конфліктів шляхом уведення спадкового престолонаслідування від батька до сина;
  - збереження старого принципу престолонаслідування – від старшого брата до молодшого;
  - посилення змагання князів за політичне лідерство.
95. З якого часу дезінтеграційні процеси в давньоруській державі набули незворотного характеру:
- з кінця XI ст.;
  - з 30-х рр. XII ст.;
  - від середини XII ст.;
  - з 30-х рр. XIII ст.?
96. Головна причина феодалного роздроблення Київської Русі:
- великі розміри держави;
  - етнічна неоднорідність населення;
  - еволюція феодалних відносин та розвиток феодалного землеволодіння;
  - занепад торгівлі з Візантією й торговельного шляху по Дніпру.
97. Виберіть правильне твердження:
- удільне дроблення гальмувало розвиток феодалних відносин;

- феодальна роздробленість Київської Русі – процес, характерний лише для цієї держави;
  - феодального дроблення не уникнули всі середньовічні країни;
  - феодальне дроблення уповільнювало формування великого землеволодіння.
- 98.** Які удільні князівства виникли на Південно-Західних руських землях:
- Київське, Чернігово-Сіверське, Переяславське, Галицьке та Волинське;
  - Володимиро-Суздальське, Новгородське, Галицько-Волинське;
  - Галицьке та Володимиро-Суздальське;
  - Московське та Новгородське?
- 99.** До якого часу належить перша літописна згадка назви «Україна»:
- 375 р.;
  - 912 р.;
  - 1187 р.;
  - 1654 р.?
- 100.** Першою етнічно українською державою була:
- Київська Русь;
  - Галицько-Волинська держава;
  - Новгородська республіка;
  - Московська держава.
- 101.** Хто з князів є засновником Галицько-Волинської держави:
- Ярослав Осмомисл;
  - Роман Мстиславич;
  - Данило Романович;
  - Болеслав-Юрій II?
- 102.** Хронологічні межі існування Галицько-Волинської держави:
- 1199 р. – середина XIV ст.;
  - 1340 р. – 1569 р.;
  - 1569 р. – середина XVII ст.;
  - 1648 – 1676 рр.
- 103.** Остаточне вокняжіння Данила Романовича в Галичі та відновлення Галицько-Волинської держави відбулося:
- 1205 р.;
  - 1238 р.;
  - 1245 р.;
  - 1263 р.
- 104.** Місто Львів було засновано 1256 р. князем:
- Левом;
  - Данилом;
  - Володимиром;
  - Романом.
- 105.** Найвизначнішою літературною пам'яткою Галицько-Волинської Русі є:
- «Повчання Володимира Мономаха своїм дітям»;

- «Повість минулих літ»;
  - «Галицько-Волинський літопис»;
  - «Слово про закон і благодать».
- 106.** Битва на річці Калці відбулася у:
- 1223 р.;
  - 1227 р.;
  - 1237 р.;
  - 1240 р.
- 107.** Монголо-татари штурмом захопили Київ і зруйнували його у:
- 1223 р.;
  - 1236 р.;
  - 1240 р.;
  - 1241 р.
- 108.** Коли Київська Русь втратила державну незалежність:
- 1067 р.;
  - 1199 р.;
  - 1240 р.;
  - 1340 р. ?
- 109.** Чому Київська Русь втратила державну незалежність:
- її територію захопили литовці;
  - її територію захопили монголо-татари;
  - Київська Русь об'єдналася з Польщею в Річ Посполиту;
  - Київська Русь розпалася на удільні феодальні князівства?
- 110.** Держава Золота Орда була заснована ханом:
- Темучином (Чингізханом);
  - Батиєм;
  - Тохтамишем;
  - Мауці.
- 111.** До якого періоду європейської культури належить культура Київської Русі:
- первісного;
  - середньовічного;
  - бароко;
  - класицизму?

Тема 3. Українські землі під владою Литви, Польщі та інших держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.)

- 112.** Литовські племена об'єднав у єдину державу князь:
- Міндовг;
  - Гедимін;
  - Ольгерд;
  - Вітовт.

- 113.** Українські землі увійшли до складу Великого князівства Литовського:
- у другій половині XIII ст.;
  - у другій половині XIV ст.;
  - у першій половині XV ст.;
  - у першій половині XVI ст.
- 114.** Хронологічні межі литовської доби в українській історії:
- 1199 р. – середина XIV ст.;
  - 1360-ті рр. – 1569 р.;
  - 1569 р. – середина XVII ст.;
  - 1648–1676 рр.
- 115.** Яка подія започаткувала литовську добу в історії України:
- Кревська унія;
  - Захоплення князем Ольгердом Києва та Наддніпрянщини;
  - Люблінська унія та створення Речі Посполитої;
  - Захоплення Гедиміном Правобережної України?
- 116.** Яка подія поклала кінець литовській добі в історії України:
- боротьба козаків під проводом П. Сагайдачного;
  - Визвольна війна українського народу середини XVII ст.;
  - Люблінська унія;
  - Берестейська унія?
- 117.** Литовсько-Руську державу очолював великий князь з династії:
- Рюриковичів;
  - Романовичів;
  - Гедиміновичів;
  - П'ястів.
- 118.** Які культура і право переважали у Великому князівстві Литовському в XIV – XV ст.:
- жемайтійські;
  - литовські;
  - польські;
  - руські?
- 119.** Якою мовою велося діловодство у Великому князівстві Литовському:
- жемайтійською;
  - литовською;
  - польською;
  - давньоруською?
- 120.** Якого року було укладено Кревську унію:
- 1380 р.;
  - 1385 р.;
  - 1395 р.;
  - 1410 р.?
- 121.** Кревська унія – це угода між:
- Великим князівством Литовським та Московським царством;
  - Великим князівством Литовським та Польським королівством;

- Україною та Московським царством;
  - Швецією та Московією.
- 122.** За Кревською унією польським королем став литовський князь:
- Ягайло;
  - Вітовт;
  - Сигізмунд;
  - Свидригайло.
- 123.** Грюнвальдська битва 1410 р. – це перемога об'єднаних сил Польського королівства, Великого князівства Литовського та Чехії над:
- монголо-татарами;
  - лицарями-хрестоносцями;
  - Хозарським каганатом;
  - половцями.
- 124.** Феодальне міське право на самоврядування називалося:
- київським;
  - магдебурзьким;
  - львівським;
  - краківським.
- 125.** Зміст магдебурзького права полягає у:
- закріпаченні селян;
  - звільненні міст від будь-яких податків;
  - закріпленні права міст на самоврядування;
  - наданні права безмитної торгівлі.
- 126.** Кримське ханство виникло у:
- 1223 р.;
  - 1242 р.;
  - 1449 р.;
  - 1475 р.
- 127.** Перші документальні згадки про українських козаків відносять до:
- 1400 р.;
  - 1489 р.;
  - 1492 р.;
  - 1552 р.
- 128.** Коли була заснована перша Запорізька Січ:
- у 90-х рр. XV ст.;
  - у середині 50-х рр. XVI ст.;
  - у 1596 р.;
  - у середині XVII ст.?
- 129.** Перша Запорізька Січ була заснована:
- на острові Мала Хортиця;
  - на річці Базавлук;
  - у Микитиному Розі;
  - на річці Чортомлик.

130. Хто вважається засновником першої Запорізької Січі:

- Дмитро Вишневецький;
- Петро Сагайдачний;
- Богдан Хмельницький;
- Петро Дорошенко?

131. Запорізьку Січ називали:

- князівством;
- українською державою;
- царством;
- ханством.

132. Найвища влада на Запорізькій Січі належала:

- кошовому отаману;
- козацькій раді;
- генеральному писарю;
- генеральному суддя.

133. Хто стояв на чолі запорозьких козаків:

- кошовий отаман;
- гетьман;
- осавул;
- царський воєвода?

134. Хто став репрезентантом та захисником соціальних і національних інтересів українського народу у XVI ст.:

- нижчі церковні ієрархи;
- шляхта;
- козацтво;
- селянство?

135. Які козаки називалися низовими:

- взяті на державну службу й занесені в спеціальні списки;
- ті, що оселилися за дніпровськими порогами (запорожці);
- заможні козаки;
- слобідські козаки?

136. Як називалися козаки, набрані на службу Польській короні й занесені в спеціальні списки:

- підпомічники;
- виборні;
- реєстрові;
- низові?

137. Якого року було засновано козацький реєстр:

- 1555 р.;
- 1572 р.;
- 1638 р.;
- 1654 р.?

138. Ватажком козацько-селянського повстання 1591–1593 рр. був:

- Іван Сірко;

- Криштоф Косинський;
  - Северин Наливайко;
  - Іван. Сулима.
- 139.** До якого братства разом з військом запорозьким вступив гетьман Петро Сагайдачний:
- Львівського;
  - Острозького;
  - Київського;
  - Луцького?
- 140.** Коли й ким була прийнята «Ординація Війська Запорозького реєстрового»:
- у 1572 р. польським королем;
  - у 1638 р. польським сеймом;
  - у 1620 р. радою Війська Запорозького;
  - у 1654 р. московським царем?
- 141.** За «Ординацією Війська Запорозького реєстрового»:
- обмежувалося самоврядування реєстровців та скорочувався козацький реєстр до 6 тис. осіб;
  - козацтво урівнювалось у правах зі шляхтою, козацький реєстр збільшувався до 12 тис. осіб;
  - збільшувалася кількість козацтва;
  - збільшувалася кількість козацької старшини.
- 142.** На Правобережній Україні XIV – першої половини XIX ст. комплекс господарських будівель та земельних угідь, організований з метою збільшення виробництва продукції на ринок і заснований на використанні праці дворової челяді, а з XVI ст. – кріпосних селян, називався:
- вотчина;
  - уділ;
  - хутір;
  - фільварок.
- 143.** Аграрна реформа 1557 р. у Великому князівстві Литовському регламентувалася:
- Руською правдою;
  - Литовськими статутами;
  - Уставою на волоки;
  - Судебником Казимира IV Ягеллончика.
- 144.** Переведення аграрного господарства Великого князівства Литовського з оброчної системи на панщинну, ліквідація сільської громади та пов'язаної з нею общинної форми землекористування, зміцнення феодальної залежності селян та урізання їхніх земель відбулося за:
- Кревською унією;
  - Люблінською унією;
  - Литовським статутом;
  - Уставою на волоки.

- 145.** Примусове виконання селянами певного обсягу безоплатної роботи в господарстві феодала:
- данина;
  - оброк;
  - панщина;
  - податок.
- 146.** Коли завершився процес закріпачення селян у Великому князівстві Литовському:
- 1385 р.;
  - 1529 р.;
  - 1566 р.;
  - 1588 р.?
- 147.** Яким документом було завершено процес закріпачення українських селян:
- Руською правдою;
  - Уставою на волоки;
  - другим Литовським статутом 1566 р.;
  - третім Литовським статутом 1588 р.?
- 148.** Хронологічні межі польської доби в історії України:
- 1199 р. – середина XIV ст.;
  - 40-ві рр. XIV ст. – 1569 р.;
  - 1569 р. – середина XVII ст.;
  - 1648–1676 рр.
- 149.** З якого часу в українській історії починається польська доба:
- 1240 р.;
  - 1385 р.;
  - 1569 р.;
  - 1596 р.?
- 150.** Яка подія започаткувала польську добу в історії України:
- Кревська унія;
  - Визвольна війна українського народу середини XVII ст.;
  - Люблінська унія;
  - військово-політична діяльність І. Мазепи?
- 151.** Які питання вирішувала Люблінська унія:
- утворення союзної держави;
  - утворення греко-католицької церкви;
  - збільшення ефективності колонізації України;
  - укладення династичного шлюбу?
- 152.** Які держави утворили Річ Посполиту:
- Велике князівство Литовське та Швеція;
  - Велике князівство Литовське та Польське королівство;
  - Україна та Московське царство;
  - Швеція та Московія?

- 153.** За Люблінською унією 1569 р. створено:
- Велике князівство Литовське;
  - Річ Посполиту;
  - Московське царство;
  - Українську гетьманську державу.
- 154.** За Люблінською унією 1569 р. майже усі українські землі увійшли до складу:
- Польщі;
  - Литви;
  - Московії;
  - Угорщини.
- 155.** У добу Ренесансу українські землі жили за правовим кодексом:
- Правда Ярославичів;
  - Литовські статuti;
  - козацькі універсали;
  - Конституція Пилипа Орлика.
- 156.** Яка унія започаткувала утворення греко-католицької церкви в Україні:
- Кревська;
  - Люблінська;
  - Берестецька;
  - Городельська?
- 157.** Коли було укладено Берестецьку унію:
- 1385 р.;
  - 1413 р.;
  - 1569 р.;
  - 1596 р.?
- 158.** У чому полягав зміст Берестецької унії:
- створено Річ Посполиту;
  - створено греко-католицьку церкву, а православну – заборонено;
  - Україна набула автономії у складі Речі Посполитої;
  - обрано єдиного короля для Литви і Польщі?
- 159.** Сучасні історики пояснюють виникнення уніатської (греко-католицької) церкви:
- бажанням українських ієрархів розірвати зв'язки з Московською митрополією;
  - прагненням УПЦ до християнської єдності;
  - загостренням стосунків з католиками;
  - протистоянням між київським і московським митрополитами.
- 160.** Який жанр виник в українській літературі після прийняття Берестецької унії:
- героїчний епос;
  - історична лірика;
  - полеміка;
  - літопис?

- 161.** Назвіть прогресивний рух епохи Відродження, спрямований на звільнення особистості від ідейних пут феодалізму:
- академізм;
  - єресь;
  - гуманізм;
  - гедонізм.
- 162.** Яка релігійна течія виникла в результаті Реформації:
- католицизм;
  - православ'я;
  - буддизм;
  - протестантизм?
- 163.** Хто заснував у Львові в 1572–1573 рр. першу друкарню в Україні:
- Йоганн Гутенберг;
  - Костянтин Острозький;
  - Іван Федоров;
  - Петро Конашевич-Сагайдачний?
- 164.** Вкажіть час появи першого повного друкованого видання української Біблії (Острозької Біблії):
- 988 р.;
  - 1620 р.;
  - 1452 р.;
  - 1581 р.
- 165.** Перший вищий навчальний заклад в Україні:
- школа в Софії Київській;
  - Ягелонський університет;
  - Острозька греко-слов'янської школа, або академія;
  - Києво-Могилянська академія.
- 166.** Першим ректором заснованої 1576 р. Острозької греко-слов'янської школи був:
- Герасим Смотрицький;
  - Костянтин Острозький;
  - Мелетій Смотрицький;
  - Петро Могила.
- 167.** Як в епоху Середньовіччя називався другий цикл «семи вільних мистецтв», куди входили арифметика, геометрія, астрономія, музика:
- тривіум;
  - треченто;
  - квадрівіум;
  - куртуазність?
- 168.** Авторство підручника церковнослов'янської мови «Граматики слов'янської» (1619 р.) належить:
- Івану Федорову;
  - Мелетію Смотрицькому;

- Михайлу Ломоносову;
  - Лаврентію Зизанію.
- 169.** Якого року Петром Могилою створено Києво-Могилянську колегію шляхом злиття Київської братської та Лаврської шкіл:
- 1576 р.;
  - 1596 р.;
  - 1632 р.;
  - 1701 р.?
- 170.** Києво-Могилянська колегія отримала статус академії:
- 1576 р.;
  - 1596 р.;
  - 1632 р.;
  - 1701 р.
- 171.** Як називався українській мандрівний ляльковий театр, що ставив п'єси, пов'язані із біблійним різдвяним сюжетом?
- містерія;
  - вертеп;
  - цирк;
  - трагедія.
- 172.** Культурні впливи якої держави були визначальними в розвитку української культури XV – середини XVII ст.
- Київської Русі;
  - Литви;
  - Польщі;
  - Росії?
- 173.** Орден єзуїтів «Товариство Ісуса», заснований 1534 р. в Парижі, почав свою діяльність в Україні 1568 р. з метою:
- колонізації та окатоличення місцевого населення шляхом місіонерської та педагогічної діяльності;
  - підтримки православної церкви;
  - пробудження національної свідомості й культури українського народу;
  - відновлення язичницького культу.
- 174.** Якою мовою велося навчання в єзуїтських колегіях:
- польською;
  - латинською;
  - українською;
  - грецькою?
- 175.** Хто з козацьких гетьманів став першим покровителем православної церкви в Україні та відновив у 1620 р. скасовану після Берестейської унії православну митрополію:
- Іван Сулима;
  - Дмитро Дорошенко;

- Петро Конашевич-Сагайдачний;
  - Богдан Хмельницький?
176. Який гетьман дохмельницької доби зробив найбільший внесок у розвиток організації та піднесення соціального статусу козацтва:
- Дмитро Вишневецький;
  - Криштоф Косинський;
  - Дмитро Дорошенко;
  - Петро Конашевич-Сагайдачний?

Змістовий модуль 2. УКРАЇНА В ПЕРІОД НОВОЇ ІСТОРІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Тема 4. Українська національна революція (1648–1676 рр.)

1. Який характер мала Визвольна війна українського народу середини XVII ст.:
  - антифеодальний, національно-визвольний, загальнонародний;
  - справедливий, вітчизняний;
  - релігійний;
  - імперіалістичний, загарбницький?
2. Визвольна війна українського народу розпочалася:
  - 1548 р.;
  - 1638 р.;
  - 1648 р.;
  - 1709 р.
3. Визвольну війну українського народу очолив:
  - Северин Наливайко;
  - Петро Сагайдачний;
  - Богдан Хмельницький;
  - Іван Виговський.
4. Коли була заснована українська козацька держава Військо Запорозьке:
  - 1648–1649 рр.;
  - 1654 р.;
  - 1660–1663 рр.;
  - 1686 р.?
5. Хто був першим гетьманом української козацької держави:
  - Дмитро Вишневецький;
  - Петро Могила;
  - Богдан Хмельницький;
  - Іван Мазепа?
6. Роки гетьманування Б. Хмельницького:
  - 1638–1654 рр.;

- 1648–1657 рр.;
  - 1651–1654 рр.;
  - 1654–1676 рр.
7. На які адміністративно-територіальні одиниці поділялася Гетьманщина в другій половині XVII ст.:
    - воєводства;
    - намісництва;
    - полки і сотні;
    - губернії?
  8. Які договори підписали Польща й Україна під час Визвольної війни середини XVII ст.:
    - Зборівський, Білоцерківський, Корсунський;
    - Зборівський, Білоцерківський;
    - Білоцерківський, Переяславський;
    - Корсунський, Переяславський?
  9. За Зборівським договором Козацька Україна:
    - отримала автономію у складі Речі Посполитої у межах Київського воєводства, а реєстр було збільшено до 20 тис. осіб;
    - отримала державну незалежність;
    - отримала автономію у складі Речі Посполитої у межах Київського, Чернігівського і Брацлавського воєводств, а реєстр було збільшено до 40 тис. осіб;
    - встановила конфедеративні відносини з Московією.
  10. Який договір, підписаний з Польщею, був найбільш сприятливий для України:
    - Зборівський;
    - Білоцерківський;
    - Переяславський;
    - Корсунський?
  11. Коли відбулася Переяславська рада:
    - 6 травня 1648 р.;
    - 18 вересня 1651 р.;
    - 8 січня 1654 р.;
    - 14 березня 1663 р.?
  12. Яке питання вирішувала Переяславська рада:
    - примирення з поляками;
    - незалежності України;
    - підданства України;
    - розширення пільг і привілеїв козацтва?
  13. Який документ регламентував стосунки України з Росією і визначав статус України після Переяславської угоди 1654 р.:
    - «Березневі статті» Б. Хмельницького і «Жалувана грамота» царя гетьманові та Війську Запорозькому;

- рішення Переяславської ради;
  - «Переяславські статті»;
  - Гадяцька угода?
14. Хто з гетьманів уклав «Березневі статті» з Москвою:
- Богдан Хмельницький;
  - Юрій Хмельницький;
  - Іван Мазепа;
  - Павло Тетеря?
15. На думку сучасних науковців, Переяславська угода 1654 р. передбачала встановлення конфедеративного союзу козацької України з:
- Річчю Посполитою;
  - Московією;
  - Кримським ханством;
  - Туреччиною.
16. За Переяславською угодою 1654 р. гетьман:
- призначався царем;
  - обирався на козацькій раді;
  - призначався козацькою старшиною;
  - отримував посаду в спадщину?
17. Коли для Лівобережної України закінчилася польська доба:
- у 1569 р.;
  - у 50-ті рр. XVII ст.;
  - у 80-ті рр. XVII ст.;
  - у 90-ті рр. XVIII ст.?
18. Яка подія поклала кінець польському пануванню на українських землях:
- повстання С. Наливайка кінця XVI ст.;
  - боротьба козаків під проводом П. Сагайдачного;
  - Визвольна війна українського народу середини XVII ст.;
  - Люблінська унія?
19. Форма залежності, за якою одна держава бере на себе здійснення зовнішніх відносин іншої держави, захист її території і фактично ставить під свій контроль її внутрішні справи, називається:
- автономія;
  - протекторат;
  - федерація;
  - конфедерація.
20. Союз суверенних держав, які, зберігаючи свою незалежність та маючи власні органи державної влади й управління, об'єднуються на певний час задля досягнення якоїсь спільної мети (переважно зовнішньополітичної, воєнної), для координації своїх дій, називається:
- автономія;
  - протекторат;
  - федерація;

- конфедерація.
21. Коли й якими державами було підписано Гадяцьку угоду:
- у 1656 р. Україною та Швецією;
  - у 1658 р. Україною та Польщею;
  - у 1667 р. Росією та Польщею;
  - у 1672 р. Україною та Туреччиною?
22. Гадяцька угода передбачала утворення федерації:
- України, Польщі та Литви;
  - України, Московії і Туреччини;
  - Туреччини, Кримського ханства й України;
  - Московії та України.
23. У чому полягав зміст Гадяцької угоди:
- Україна під назвою «Велике князівство Руське» входила на правах автономії до складу Речі Посполитої, реєстр становив 30 тис. козаків, козацька старшина урівнювалась у правах з польською шляхтою, польські магнати і шляхта поверталися до України;
  - у Київському, Чернігівському і Брацлавському воєводствах встановлювалося козацьке самоврядування, полковий устрій, реєстр – 40 тис.;
  - Україна визнавала зверхність московського царя й отримала право на широку державну автономію;
  - персональна унія про шлюб литовського князя Ягайла з польською королевою Ядвігою?
24. Яка подія й коли вперше спричинила політичний розкол України на Лівобережний і Правобережний гетьманати:
- Визвольна війна українського народу середини XVII ст.;
  - обрання гетьманом Лівобережної України І. Брюховецького на Ніжинській раді у червні 1663 р.;
  - Андрусівський договір 1667 р.;
  - «Трактат про вічний мир» 1686 р.?
25. Хто був першим гетьманом Лівобережної України:
- Дмитро Вишневецький;
  - Іван Брюховецький;
  - Іван Мазепа;
  - Петро Дорошенко?
26. Коли й якими державами було підписано Андрусівське перемир'я:
- у 1656 р. Польщею, Росією та Туреччиною;
  - у 1658 р. Україною та Польщею;
  - у 1667 р. Росією та Польщею;
  - у 1672 р. Україною і Туреччиною?
27. Як вирішувалася доля України за Андрусівською угодою:
- Україна була поділена між Росією і Туреччиною;

- Правобережжя відходило до Польщі, Лівобережжя й Київ (на два роки) – до Росії, Запоріжжя опинилося під спільним управлінням обох держав;
  - Правобережжя відходило до Польщі, а Лівобережжя, Запоріжжя й Київ – до Росії;
  - Україна була поділена між Польщею, Росією і Туреччиною?
- 28.** Коли й якими державами було підписано «Трактат про вічний мир»:
- у 1654 р. Україною та Росією;
  - у 1667 р. Україною та Польщею;
  - у 1686 р. Польщею та Росією;
  - у 1698 р. Польщею, Росією та Туреччиною?
- 29.** Як вирішувалася доля України за «Трактатом про вічний мир»:
- Правобережжя відходило до Польщі, Лівобережжя й Київ (на два роки) – до Росії, Запоріжжя опинилося під спільним управлінням обох держав;
  - Правобережжя відходило до Польщі, а Лівобережжя, Запоріжжя й Київ – до Росії;
  - Україна була поділена між Польщею, Росією і Туреччиною;
  - Причорноморські степи, де кочували татари, відходили до Росії?
- 30.** Коли Запорозька Січ перейшла під юрисдикцію Росії:
- у 1667 р.;
  - у 1686 р.;
  - у 1700 р.;
  - у 1734 р.?
- 31.** Козацький літописець С. Величко терміном «Руїна» характеризував період в історії України:
- 1648–1663 рр.;
  - 1663–1687 рр.;
  - 1687–1709 рр.;
  - 1709–1720 рр.
- 32.** Коли почав формуватися слобідсько-український регіон:
- у 60-ті рр. XIV ст.;
  - у середині 50-х рр. XVI ст.;
  - у середині XVII ст.;
  - у першій половині XVIII ст.?
- 33.** На які адміністративні одиниці поділялася Слобідська Україна у другій половині XVII ст.:
- воєводства;
  - губернії;
  - намісництва;
  - полки?
- 34.** Слобідська Україна від початку заснування перебувала під владою:
- Гетьманщини;

- Польщі;
  - Росії,
  - була незалежною?
35. Які сучасні області входили до складу Слобідської України:
- Київська, Полтавська, Чернігівська;
  - Волинська, Житомирська, Черкаська, частково Херсонська та Одеська;
  - Харківська, Сумська, частина Донецької, Луганської, Белгородської, Воронезької та Курської;
  - Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Харківська?

Тема 5. Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.

36. Укажіть роки гетьманування Івана Мазепи:
- 1672–1687 рр.;
  - 1687–1709 рр.;
  - 1665–1676 рр.;
  - 1708–1722 рр.
37. Коломацькі статті 1687 р. були договірними умовами між новообраним гетьманом Іваном Мазепою та:
- польським урядом;
  - московським урядом;
  - Кримським ханством;
  - Туреччиною.
38. Як перекладається термін «бароко»:
- красивий;
  - дивний;
  - давній;
  - зразковий?
39. Художньому стилю бароко передував напрям:
- ренесанс;
  - класицизм;
  - романтизм;
  - модернізм.
40. Українське (козацьке, мазепинське) бароко – назва мистецького стилю, що був поширений на українських землях Війська Запорозького у:
- IX–XIII ст.;
  - XV–XVI ст.;
  - XVII–XVIII ст.;
  - XIX ст.
41. Яка риса характерна для архітектурного стилю бароко:
- монументальність;
  - гладка, без прикрас поверхня стін;

- вигадливі лінії фасадів та пишність;
  - чітко окреслений головний корпус будови?
42. Хронологічні межі Північної війни:
- 1687–1689 рр.;
  - 1700–1721 рр.;
  - 1708–1709 рр.;
  - 1734–1739 рр.
43. Головні учасники Північної війни:
- Австрія, Пруссія, Росія;
  - Польща та Росія;
  - Росія та Швеція;
  - Росія та Україна.
44. Коли військові події Північної війни розгорнулися на території України:
- 1687–1689 рр.;
  - 1700–1721 рр.;
  - 1708–1709 рр.;
  - 1734–1739 рр.?
45. Гетьман Іван Мазепа за часів Північної війни перейшов на бік:
- Польщі;
  - Туреччини;
  - Швеції;
  - Московії.
46. Чому Петро I наказав зруйнувати Запорозьку Січ:
- через зникнення турецько-татарської загрози;
  - згідно з умовами Кючук-Кайнарджийського миру;
  - через перехід запорозьких козаків на чолі з кошовим отаманом Костем Гордієнком на бік шведів під час Північної війни;
  - через участь козаків у антифеодальних рухах?
47. Полтавська битва 1709 р. – це битва:
- російсько-українських військ з польською армією;
  - російсько-українських військ зі шведською армією;
  - російської армії з турецькою;
  - російських військ з українськими.
48. У Полтавській битві 1709 р. перемогла:
- турецька армія;
  - російська армія;
  - шведська армія;
  - українсько-польська армія.
49. Першу хвилю української політичної еміграції було спричинено:
- розколом України 1663 р.;
  - Андрусівським перемир'ям 1667 р.;
  - Вічним миром з Польщею 1686 р.;
  - Полтавською битвою 1709 р.

- 50.** Іван Мазепа і Карл XII знайшли притулок на:
- польській території;
  - московській території;
  - турецькій території;
  - Кримському півострові.
- 51.** Коли була прийнята перша українська конституція:
- у 1686 р.;
  - у 1709 р.;
  - у 1710 р.;
  - у 1722 р.?
- 52.** Хто був автором першої української конституції:
- Іван Мазепа;
  - Пилип Орлик;
  - Данило Апостол;
  - Кирило Розумовський?
- 53.** Коли за наказом Петра I було зруйновано Чортомлицьку Січ:
- у 1654 р.;
  - у 1700 р.;
  - у 1709 р.;
  - у 1734 р.?
- 54.** Коли було засновано перший орган російської влади на території Гетьманщини:
- у 1700 р.;
  - у 1709 р.;
  - у 1722 р.;
  - у 1734 р.?
- 55.** Орган державної структури Російської імперії, заснований за указом Петра I у 1722 р. для управління Гетьманщиною, називався:
- Правлінням гетьманського уряду;
  - Малоросійською колегією;
  - Радою;
  - Гетьманатом.
- 56.** Колегіальний орган адміністративно-політичного управління Гетьманщиною, створений за розпорядженням російського уряду в 1734 р. після смерті гетьмана Д. Апостола, – це:
- перша Малоросійська колегія;
  - друга Малоросійська колегія;
  - Правління гетьманського уряду;
  - Рада.
- 57.** Коли й ким була скасована посада гетьмана Малоросії:
- у 1709 р. Петром I;
  - у 1727 р. Єлизаветою Петрівною;
  - у 1764 р. Катериною II;

- у 1775 р. Катериною II?
58. Останнім гетьманом України у XVIII ст. був:
- Богдан Хмельницький;
  - Іван Мазепа;
  - Іван Скоропадський;
  - Кирило Розумовський.
59. Коли була остаточно ліквідована Запорізька Січ:
- у 1709 р.;
  - у 1775 р.;
  - у 1783 р.;
  - у 1791 р.?
60. Останнім кошовим отаманом Запорозької Січі був:
- Кость Гордієнко;
  - Павло Головатий;
  - Петро Калнишевський;
  - Іван Глоба.
61. Назвіть об'єктивні причини остаточної ліквідації Запорізької Січі:
- недовіра до козацтва через перехід І. Мазепи на бік Швеції під час Північної війни;
  - зникнення турецько-татарської загрози, участь козаків у антифеодальних рухах, зростання економічної могутності Запоріжжя;
  - згідно з умовами Кючук-Кайнарджийського миру;
  - на вимогу Туреччини.
62. Коли було ліквідовано полковий устрій на Слобожанщині:
- у 1765 р.;
  - у 1775 р.;
  - у 1781–1783 рр.;
  - у 1796 р.?
63. Коли було ліквідовано полково-сотенний устрій Лівобережної України і введено поділ на намісництва:
- у 1765 р.;
  - у 1775 р.;
  - у 1781–1783 рр.;
  - у 1796 р.?
64. За указом Катерини II від 3 травня 1783 р. було:
- збільшено відробіткову ренту;
  - узаконено закріпачення селян на Лівобережжі та Слобожанщині;
  - ліквідовано Запорізьку Січ;
  - запроваджено другу Малоросійську колегію.
65. За «Жалуваною грамотою дворянству» 1785 р. було:
- ліквідовано полково-сотенний устрій Гетьманщини;
  - поширено на українську козацьку старшину права російського дворянства;

- закріпачено селян Лівобережної України та Слобожанщини;
  - ліквідовано судовий устрій Гетьманщини.
66. Більшість козацької старшини Гетьманщини та Слобожанщини після ліквідації української автономії Катериною II:
- чинила пасивний опір, тому була знищена чи переведена в рядові козаки;
  - отримала російське дворянство і підтвердження прав на володіння маєтностями та селянами;
  - змушена була покинути батьківщину та осіла в європейських країнах і Туреччині, створивши осередки української діаспори;
  - чинила активний опір.
67. Авторами яких літературних творів були Самовидець, Григорій Грабянка, Самійло Величко:
- героїчного епосу;
  - козацьких літописів;
  - житій святих;
  - богословських трактатів?
68. Духовний символ українців, один з головних персонажів українського «спрощеного» іконопису у XVIII–XIX ст.:
- козак-бандурист;
  - козак і дівчина;
  - козак у бою;
  - козак на коні.
69. Хто з українських просвітителів сформулював ідею «сродної праці»:
- Симеон Полоцький (1629–1680 рр.);
  - Стефан Яворський (1658–1722 рр.);
  - Феофан Прокопович (1681–1736 рр.);
  - Григорій Сковорода (1722–1794 рр.)?
70. Художній напрям в європейській культурі XVII–XIX ст., однією з рис якого було звернення до античної культури як до естетичного зразка:
- бароко;
  - реалізм;
  - романтизм;
  - класицизм.
71. Як перекладається термін «класицизм»:
- красивий;
  - зразковий;
  - перлина неправильної форми;
  - дивовижний?
72. Православний храм, збудований в середині XVIII ст. в Києві архітектором Бартоломео Растреллі в стилі бароко:
- церква Різдва Богородиці;
  - Андріївська церква;

- П'ятницька церква;
- Десятинна церква.

Тема 6. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII–XIX ст.)

- 73.** Які території здобула Росія внаслідок походів на Крим у 1687, 1689 рр.:
- фортецю Азов;
  - Чорноморське узбережжя від Дніпра до Південного Бугу й фортеці Керч, Єнікале, Кінбурн, Азов;
  - Чорноморське узбережжя від Південного Бугу до Дністра та фортецю Очаків;
  - ніяких?
- 74.** Які території здобула Росія внаслідок війни з Туреччиною в 1768–1774 рр.:
- фортецю Азов;
  - Чорноморське узбережжя від Дніпра до Південного Бугу й фортеці Керч, Єнікале, Кінбурн, Азов;
  - Чорноморське узбережжя від Південного Бугу до Дністра та фортецю Очаків;
  - ніяких?
- 75.** Які території здобула Росія внаслідок війни з Туреччиною в 1787–1791 рр.:
- фортецю Азов;
  - Чорноморське узбережжя від Дніпра до Південного Бугу й фортеці Керч, Єнікале, Кінбурн, Азов;
  - Чорноморське узбережжя від Південного Бугу до Дністра та фортецю Очаків;
  - ніяких?
- 76.** Коли Крим було приєднано до Росії:
- у 1735 р. ;
  - у 1764 р.;
  - у 1775 р.;
  - у 1783 р.?
- 77.** Які держави брали участь у поділах Речі Посполитої:
- Австро-Угорщина і Росія;
  - Австрія, Німеччина, Швеція;
  - Німеччина;
  - Австрія, Пруссія і Росія?
- 78.** За другим (1793 р.) і третім (1795 р.) поділами Польщі землі Правобережної України відійшли до:
- Австрійської імперії;
  - Пруссії;

- Російської імперії;
  - Османської імперії.
- 79.** Коли для Правобережної України закінчилася польська доба:
- у 1569 р.;
  - у 50-ті рр. XVII ст.;
  - у 80-ті рр. XVII ст.;
  - у 90-ті рр. XVIII ст.?
- 80.** Східна Галичина, Північна Буковина і Закарпаття з кінця XVIII ст. входили до складу:
- Російської імперії;
  - Австрійської імперії;
  - Пруссії;
  - Туреччини.
- 81.** З кінця XVIII ст. українські землі входили до складу:
- Пруссії та Австрії;
  - Росії та Австрії;
  - Польщі та Австрії;
  - Польщі й Туреччини.
- 82.** На території яких держав мав місце антифеодальний рух гайдамаків:
- Австрії;
  - Польщі;
  - Росії;
  - Польщі та Росії?
- 83.** У якому регіоні гайдамацький рух набув найбільшого розмаху:
- європейська частина Росії;
  - Слобожанщина;
  - Лівобережна Україна;
  - Правобережна Україна?
- 84.** У якому році відбулося повстання під назвою Коліївщина:
- у 1750 р.;
  - у 1768 р.;
  - у 1775 р.;
  - у 1783 р.?
- 85.** Яке повстання на Правобережній Україні у XVIII ст. було наймасовішим і найкровопролитнішим:
- Коліївщина;
  - повстання опришків;
  - повстання в селі Турбаї;
  - повстання під керівництвом Омеляна Пугачова?
- 86.** Рух опришків у Карпатах очолив:
- Адам Чарторийський;
  - Лук'ян Кобилиця;
  - Максим Залізник;

- Олекса Довбуш.
87. Початок українського національного відродження припадає на:
- середину XVIII ст.;
  - кінець XVIII – початок XIX ст.;
  - середину XIX ст.;
  - кінець XIX – початок XX ст.
88. Якого року було засновано Київський університет імені Святого Володимира:
- 1804 р.;
  - 1816 р.;
  - 1834 р.;
  - 1859 р.?
89. У якому році і де було засновано Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва:
- у 1816 р., Маримонт (передмістя Варшави);
  - у 1862 р., Ново-Олександрія;
  - у 1834 р., Київ;
  - у 1914 р., Харків?
90. Головні цілі декабристів:
- ліквідація самодержавства та кріпацтва, поширення політичних прав і свобод;
  - запровадження української мови в школі та державних установах;
  - ліквідація самодержавства, кріпацтва і створення Всеслов'янської федеративної республіки на засадах свободи та рівності;
  - ліквідація самодержавства, кріпацтва та створення незалежної української держави.
91. Визначте декабристські організації, що діяли в Україні:
- Південне товариство й Товариство об'єднаних слов'ян;
  - Союз благоденства;
  - Південне та Північне товариства;
  - Кирило-Мефодіївське братство.
92. Декабристську організацію «Південне товариство» в Україні очолював:
- С. Волконський;
  - П. Пестель;
  - М. Муравйов;
  - С. Трубецької.
93. «Руська правда» П. Пестеля передбачала:
- створення незалежної Української держави в складі слов'янської федерації;
  - збереження цілковитої політичної єдності українських і російських земель у майбутній Російській республіці;
  - створення двох українських «держав» (Чорноморської зі столицею в Києві та Української зі столицею в Харкові) у складі конституційної Росії;

- надання Україні автономії.
94. Коли і де існувало Кирило-Мефодіївське товариство:
- 1833–1837 рр., Львів;
  - 1850 р., Харків;
  - 1846–1847 рр., Київ;
  - 1859 р., Київ?
95. Головні цілі Кирило-Мефодіївського товариства:
- ліквідація самодержавства та кріпацтва;
  - запровадження української мови в школі та державних установах;
  - ліквідація самодержавства, кріпацтва і створення Всеслов'янської федеративної республіки на засадах свободи та рівності;
  - ліквідація самодержавства, кріпацтва та створення незалежної української держави.
96. Культурний і політичний рух слов'янських народів, основою якого є уявлення про етнічну та мовну спорідненість слов'ян, необхідність їх політичного об'єднання, називається:
- панславізм;
  - народництво;
  - культурництво;
  - москвофільство.
97. Початок переходу від культурницького до політичного етапу боротьби за національний розвиток України поклало:
- Південне товариство;
  - Товариство об'єднаних слов'ян;
  - Кирило-Мефодіївське товариство;
  - Братство тарасівців.
98. Першим дослідженням з історії України, у якому висвітлюються події від найдавніших часів до 1769 р., є:
- «Короткий літопис Малої Росії» В. Рубана;
  - «Історія Русів»;
  - «Історія Малої Росії» Д. Бантиша-Каменського;
  - «История государства Российского» М. Карамзіна.
99. Характерна риса національної політики Російської імперії в українських землях:
- українізація;
  - русифікація;
  - геноцид;
  - космополітизм.
100. Коли було скасовано кріпацтво на західноукраїнських землях:
- у 1772 р.;
  - у 1837 р.;
  - у 1848 р.;
  - у 1861 р.?

- 101.** Коли Австрійську імперію було реформовано в дуалістичну конституційну монархію – Австро-Угорщину:
- у 1848–1849 рр.;
  - у 1867 р.;
  - у 1890 р.;
  - у 1905–1907 рр.?
- 102.** У 1861 р. в Росії відбулася реформа:
- скасування кріпосного права;
  - військова;
  - судова;
  - освітянська.
- 103.** Селянська реформа 1861 р. своїм результатом мала:
- формування станової приватної власності на землю;
  - збереження землеволодіння поміщиків та прогресуючий занепад їхніх маєтків, обезземелення селянства та його розшарування;
  - ліквідацію поміщицького землеволодіння та наділення селян землею;
  - націоналізацію землі.
- 104.** Земська (1864 р.) і міська (1870 р.) реформи у Російській імперії були проведені з метою:
- посилення впливу самодержавства;
  - запровадження місцевого самоуправління;
  - посилення російського впливу у національних окраїнах;
  - зменшення ролі дворянства.
- 105.** Які установи було створено в підросійській Україні в результаті земської реформи:
- зібрання гласних і земська управа;
  - дума і земська управа;
  - Земський собор;
  - община як орган самоврядування?
- 106.** Який принцип було покладено в основу комплектування російської армії після військової реформи 1874 р.:
- рекрутський набір;
  - загальна військова повинність;
  - комплектування армії на добровольчих принципах;
  - комплектування армії за контрактом?
- 107.** Які принципи було покладено в основу судової реформи 1864 р.:
- єдиний загальностановий суд, гласність і змагальність процесу за участю прокурора й адвоката, незалежність суддів;
  - справедливий суд для кожного стану;
  - виборність суддів;
  - суворість і справедливість законодавства, відкритість судочинства для публіки і журналістів?

- 108.** Результати буржуазних реформ 60–70-х рр. XIX ст. у Російській імперії:
- повна ліквідація залишків феодального ладу та модернізація всієї Російської імперії;
  - збереження основ феодального ладу, а саме: поміщицького землеволодіння, селянської общини та самодержавства; перетворення Росії на буржуазну монархію;
  - перетворення Росії на феодальну монархію;
  - зменшення ролі іноземного капіталу.
- 109.** Промисловий переворот у підросійській Україні завершився:
- на початку XIX ст.;
  - у 60–80-х рр. XIX ст.;
  - на початку XX ст.;
  - у 20–30-х рр. XX ст.
- 110.** Перший в Російській імперії український науково-літературний щомісячний часопис (1861 р.):
- «Русалка Дністрова»;
  - «Книга буття українського народу»;
  - «Основа»;
  - «Самостійна Україна».
- 111.** Напівлегальні організації української інтелігенції культурницького і суспільно-політичного спрямування, що діяли в Наддніпрянській Україні у другій половині XIX ст. – на початку XX ст., називалися:
- просвіти;
  - громади;
  - спілки;
  - гуртки.
- 112.** Михайло Драгоманов брав участь у русі:
- декабристському;
  - народницькому;
  - громадівському;
  - соціал-демократичному.
- 113.** Самодіяльні національно-культурні, економічні та освітні українські товариства, які існували як у Західній, так і в Східній Україні упродовж 1868–1939 рр., називалися:
- громади;
  - союзи;
  - просвіти;
  - товариства.
- 114.** Засновник українського професійного театру, автора драм «Дві сім'ї», «Олеся», «Дай серцю волю, заведе в неволю» тощо:
- Михайло Старицький;
  - Іван Карпенко-Карий;
  - Марко Кропивницький;
  - Іван Франко.

- 115.** Автор першої української опери «Запорожець за Дунаєм» (1863 р.):
- Павло Чубинський;
  - Микола Лисенко;
  - Семен Гулак-Артемівський;
  - Михайло Глинка.
- 116.** Основоположник української професійної класичної музики:
- Микола Лисенко;
  - Семен Гулак-Артемівський;
  - Борис Лятошинський;
  - Михайло Вербицький.
- 117.** У чому полягав зміст Валуєвського циркуляру (1863 р.):
- заборонено друкувати та завозити із закордону наукову, навчальну й релігійну літературу; заборонено пісні, театральні постановки українською мовою;
  - заборонено друкувати наукову, навчальну й релігійну літературу українською мовою;
  - заборонено розмовляти, викладати в школі та друкувати книжки українською мовою;
  - декларовано свободу слова, друку, зібрань і об'єднань?
- 118.** У чому полягав зміст Емського указу (1876 р.):
- заборонено друкувати та завозити із закордону наукову, навчальну й релігійну літературу; заборонено пісні, театральні постановки українською мовою;
  - заборонено друкувати наукову, навчальну й релігійну літературу українською мовою;
  - заборонено розмовляти, викладати в школі та друкувати книжки українською мовою;
  - декларовано свободу слова, друку, зібрань і об'єднань?
- 119.** Основи легальної культурницької діяльності в Наддніпрянській Україні остаточно підірвав:
- Валуєвський указ (1863 р.);
  - Емський указ Олександра II (1876 р.);
  - Маніфест від 19 лютого 1861 р.;
  - Маніфест від 17 жовтня 1905 р.
- 120.** Назвіть найголовнішу причину виникнення українських політичних партій у Наддніпрянській Україні на початку ХХ ст.:
- зростання кількості робітників;
  - відсутність власної програми у громадівському русі;
  - поява російських соціал-демократичних нелегальних організацій;
  - політичне безправ'я народу та зростання невдоволення існуючою системою влади.
- 121.** Перша в Галичині легальна українська партія європейського типу:
- Русько-українська радикальна партія (1890 р.);
  - Русько-український християнський союз (1896 р.);

- Українська національно-демократична партія (1899 р.);
  - Українська соціал-демократична партія (1899 р.).
- 122.** Як називалися основні течії в національному русі в Західній Україні в XIX ст.:
- народовці та москвофіли;
  - народники та марксистки;
  - українофіли, москвофіли, слов'янофіли;
  - народники та русофіли?
- 123.** Суспільно-політична течія в Західній Україні у другій половині XIX – на початку XX ст., що ставила за мету приєднання цих земель до Росії, називалася:
- народництво;
  - громадівський рух;
  - москвофільство;
  - народовство.
- 124.** Хто з учених на основі автохтонної теорії слов'ян написав «Історію України-Руси»:
- Іван Крип'якевич;
  - Михайло Грушевський;
  - Михайло Брайчевський;
  - Дмитро Дорошенко?
- 125.** Виберіть правильне твердження стосовно реалізму як стилю і напрямку в літературі та мистецтві:
- культ природи;
  - правдиве відтворення дійсності в її типових рисах;
  - науковий аналіз реальності;
  - визначення існуючих зв'язків між природою і суспільством.

Тема 7. Україна на початку XX ст.

- 126.** Про зміни характеру національного руху на початку XX ст. свідчили:
- початок культурного відродження;
  - політизація національного руху;
  - аполітичність;
  - культурна обмеженість.
- 127.** У якому році виникла і як називалася перша українська партія в Росії:
- 1890 р., Русько-українська радикальна партія;
  - 1900 р., Революційна українська партія;
  - 1902 р., Народна українська партія;
  - 1904 р., Українська демократична партія?
- 128.** Ідея незалежності України на початку XX ст. була висловлена:
- М. Костомаровим у «Книзі буття українського народу»;
  - П. Пестелем у «Руській правді»;

- І. Вагилевичем у «Русалці Дністровій»;
  - М. Міхновським у програмі «Самостійна Україна».
- 129.** Переважна більшість українських партій Наддніпрянщини на початку ХХ ст. виступала за:
- національно-територіальну автономію;
  - федерацію у складі Росії;
  - самостійну Україну;
  - конфедерацію.
- 130.** Самостійницькі погляди напередодні Першої світової війни серед лідерів східноукраїнських політичних партій відстоювали:
- Володимир Винниченко та Симон Петлюра;
  - Борис Грінченко і Сергій Єфремов;
  - Микола Міхновський, В'ячеслав Липинський і Дмитро Донцов;
  - Іван Франко і Михайло Павлик.
- 131.** Які політичні партії ліберально-демократичного спрямування діяли в Україні на початку ХХ ст.:
- Українська національно-демократична й Українська соціал-демократична партії;
  - всі українські партії були революційними;
  - РУП, Українська народна партія;
  - Українська демократична, Українська радикальна та Українська демократично-радикальна партії?
- 132.** На початку ХХ ст. в українському національному русі абсолютну перевагу мали:
- ліві національно-соціалістичні сили;
  - національні політичні партії консервативного та ліберального напрямків;
  - партії, що відображали інтереси українського селянства;
  - загальноросійські політичні партії.
- 133.** Що спільного мали програми східно- й західноукраїнських політичних партій з національного питання:
- прагнення до автономії України в складі своїх імперій;
  - прагнення до об'єднання українських земель у складі Росії;
  - прагнення до об'єднання всіх українських земель і створення незалежної української держави;
  - прагнення здобути незалежність окремо для східно- й західноукраїнських земель?
- 134.** Найбільш активна частина політичного руху в Наддніпрянській Україні на початку ХХ ст.:
- пролетаріат;
  - селянство;
  - демократична молодь;
  - різночинна інтелігенція.

- 135.** Коли в Росії відбулася перша буржуазно-демократична революція:
- у 1848–1849 рр.;
  - у 1861–1864 рр.;
  - у 1905–1907 рр.;
  - у 1917 р.?
- 136.** Початком першої російської революції 1905–1907 рр. став:
- розстріл мирної демонстрації 9 січня 1905 р.;
  - жовтневий (1905 р.) загальний політичний страйк;
  - грудневе (1905 р.) збройне повстання;
  - обрання депутатів до I Державної думи.
- 137.** Революція 1905–1907 р. привела до:
- піднесення національного руху;
  - послаблення національного руху;
  - не вплинула на розгортання національного руху України;
  - загострила ідею щодо державної незалежності.
- 138.** Маніфест від 17 жовтня 1905 р. створював передумови для:
- збереження необмеженого самодержавства;
  - переходу до конституційної монархії;
  - проголошення республіки;
  - згортання демократичних свобод.
- 139.** За Маніфестом від 17 жовтня 1905 р.:
- було скасоване кріпосне право;
  - цар задекларував створення Державної думи із законодавчими повноваженнями та надання громадянам основних політичних прав;
  - проголошено республіку;
  - скасовано громадянські свободи.
- 140.** У I та II Державних думах Українська думська громада обстоювала:
- право України на державну незалежність;
  - право України на національно-територіальну автономію та українізацію освіти й місцевих адміністративних установ;
  - право націй на самовизначення аж до національного відокремлення;
  - збереження «єдиної неподільної Росії».
- 141.** Розпуск II Державної думи 3 червня 1907 р. свідчив про:
- активізацію українського національного руху;
  - завершення революції та початок політичної реакції;
  - піднесення революційної боротьби;
  - згортання демократичних свобод.
- 142.** Столипінська аграрна реформа почалася:
- у 1906 р.;
  - у 1908 р.;
  - у 1911 р.;
  - у 1917 р.

- 143.** Основні положення аграрної реформи П. Столипіна:
- збереження поміщицького землеволодіння та селянської общини як опори феодалізму та самодержавства;
  - націоналізація землі;
  - руйнування селянської общини; отримання селянином землі в приватну власність; перерозподіл поміщицьких земель шляхом купівлі-продажу; переселення селян у малозаселені райони;
  - конфіскація поміщицького землеволодіння.
- 144.** Визначте мету столипінської аграрної реформи:
- скасування кріпацтва без ураження прав поміщиків;
  - надання громадянам політичних прав і свобод;
  - створення сприятливих умов для розвитку сільськогосподарського виробництва та формування широкої верстви заможних селян як опори самодержавства на селі;
  - запровадження місцевого самоврядування.
- 145.** Коли українські селяни отримали право виходу з общини:
- у 1861 р.;
  - у 1890 р.;
  - у 1906 р.;
  - у 1911 р.?
- 146.** Коли були остаточно ліквідовані викупні платежі в підросійській Україні:
- у 1900 р.;
  - у 1906–1907 рр.;
  - у 1914 р.;
  - у 1990–1991 рр.?
- 147.** У роки столипінської реакції українські політичні діячі об'єдналися в:
- Українську демократично-радикальну партію;
  - Товариство українських поступовців;
  - Українську партію соціалістів-революціонерів;
  - Українську соціал-демократичну робітничу партію.
- 148.** Перша світова війна тривала:
- у 1904–1905 рр.;
  - у 1914–1917 рр.;
  - у 1914–1918 рр.;
  - у 1913–1920 рр.
- 149.** Які військові блоки брали участь у Першій світовій війні:
- НАТО й Варшавський договір;
  - Антанта й Четверний союз;
  - Антанта й Росія;
  - Євroatлантична коаліція та держави осі Берлін–Токіо–Рим?
- 150.** До воєнного блоку Антанта входили:
- Німеччина, Австро-Угорщина, Італія;

- Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина, Болгарія;
  - Росія, Франція, Англія;
  - Росія та США.
- 151.** До Четверного союзу входили:
- Росія, Франція, Англія, США;
  - Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина, Болгарія;
  - Росія, Франція, Туреччина, Болгарія;
  - Росія, Франція, Італія.
- 152.** Яка держава стала першою жертвою агресора в Першій світовій війні:
- Австро-Угорщина;
  - Польща;
  - Сербія;
  - Росія?
- 153.** У роки Першої світової війни Україна опинилася у колі інтересів двох ворогуючих військово-політичних блоків:
- тому що значна кількість українців проживала в Австро-Угорській імперії;
  - унаслідок свого геополітичного становища;
  - оскільки війна викликала велике патріотичне піднесення у населення імперії;
  - тому що Петербург постійно виставляв себе захисником поневолених слов'янських народів.
- 154.** Регулярні військові частини, сформовані на західноукраїнських землях з початком Першої світової війни у складі австро-угорської армії, називалися:
- Спілка Визволення України;
  - Українські січові стрільці;
  - Українська повстанська армія;
  - Організація українських націоналістів.
- 155.** Українська політична організація, утворена в серпні 1914 р. у Львові, що проголосила своїм завданням відокремлення України від Росії і створення монархічної держави під протекторатом Австро-Угорщини та Німеччини, мала назву:
- Українські січові стрільці;
  - Спілка Визволення України;
  - Організація українських націоналістів;
  - Український національний центр.
- 156.** За наведеними даними визначте ім'я історичної особи. Роки життя: 1883–1973; публіцист, політичний діяч, ідеолог українського націоналізму; у роки Першої світової війни був активним діячем СБУ:
- Володимир Винниченко;
  - Дмитро Донцов;
  - Михайло Волобуєв;

- Станіслав Косіор.
- 157.** Російська політика в Галичині у 1914 – навесні 1915 рр. визначалась:
- масовими репресіями проти західноукраїнського населення;
  - ліквідацією українських культурно-освітніх установ, закриттям майже всіх українських організацій та газет, висилкою вглиб Росії провідних діячів українського руху;
  - наверненням населення у православ'я;
  - дозволом щодо вживання української мови у школах.
- 158.** Чим закінчилася весняно-літня військова кампанія 1915 р.:
- Німеччина й Австро-Угорщина захопили Східну Галичину й Північну Буковину;
  - Росія захопила Східну Галичину й Північну Буковину;
  - Німеччина й Австро-Угорщина захопили половину Правобережної України;
  - війна набула позиційного характеру?

Змістовий модуль 3. УКРАЇНА В НОВІТНЮ ЕПОХУ (XX – ПОЧАТОК XXI СТ.)

Тема 8. Українська національно-демократична революція (1917–1921 рр.)

- 1.** Визначте хронологічні межі другої буржуазної революції в Росії:
  - 23 лютого 1917 р. – 2 березня 1917 р.;
  - 24–25 жовтня 1917 р.;
  - 25 грудня – 26 січня 1918 р.;
  - 14 грудня 1919 р.
- 2.** Коли було повалено самодержавство в Росії:
  - 1 серпня 1914 р.;
  - 27–28 лютого 1917 р.;
  - 7 березня 1917 р.;
  - 24–25 жовтня 1917 р.?
- 3.** Хто отримав владу в Росії після повалення самодержавства:
  - більшовики;
  - Українська Центральна Рада;
  - Тимчасовий уряд;
  - Раднарком?
- 4.** Коли було створено Українську Центральну Раду:
  - 27–28 лютого 1917 р.;
  - 3–4 березня 1917 р.;
  - 25 жовтня 1917 р.;
  - 30 грудня 1922 р.?

5. Представницький орган української демократії, який очолив національний рух в Україні з березня 1917 р., називався:
  - Тимчасовий уряд;
  - Ради робітничих і солдатських депутатів;
  - Українська Центральна Рада;
  - Генеральний секретаріат.
6. Головою Центральної Ради було обрано:
  - Михайла Грушевського;
  - Володимира Винниченка;
  - Симона Петлюру;
  - Сергія Єфремова.
7. Українська Центральна Рада навесні та влітку 1917 р. була органом, який:
  - представляв інтереси України перед Тимчасовим урядом;
  - боровся за справедливий соціальний устрій;
  - боровся за незалежну Україну;
  - захищав інтереси трудового селянства.
8. УЦР перетворилась на представницький легітимний орган, здобула право виступати від імені нації, а її рішення набували характеру законів за рішеннями:
  - Українського національного конгресу 6–8 квітня 1917 р.;
  - Першого Універсалу;
  - військового з'їзду;
  - розпоряджень російського Тимчасового уряду.
9. Які партії становили більшість у Центральній Раді:
  - УСДРП, УПСР, УПСФ;
  - ТУП, УДРП;
  - РСДРП, УСДРП;
  - УПСР, УПСФ, УРДП?
10. Який принцип поклала Центральна Рада в основу своєї національної політики:
  - право націй на культурно-національну автономію;
  - право націй на національно-територіальну автономію;
  - право націй на самовизначення аж до національного відокремлення;
  - верховенство титульної української нації?
11. Чи була Центральна Рада юридично визнана російським Тимчасовим урядом:
  - так, у березні 1917 р.;
  - так, у липні 1917 р.;
  - так, у жовтні 1917 р.;
  - ні, не була?
12. Коли Центральна Рада прийняла Перший Універсал:
  - 4 березня 1917 р.;

- 10 червня 1917 р.;
  - 3 липня 1917 р.;
  - 7 листопада 1917 р.?
- 13.** У чому полягав основний політичний зміст Першого Універсалу:
- проголошення автономії України;
  - проголошення незалежності України;
  - проголошення УНР, націоналізації поміщицької землі, встановлення 8-годинного робочого дня, обіцянка негайного початку мирних переговорів;
  - проголошення згоди УЦР почекати із встановленням автономії України до Всеросійських установчих зборів?
- 14.** Яка влада та у який спосіб вперше проголосила автономію України:
- радянська влада на I Всеукраїнському з'їзді рад;
  - Тимчасовий уряд у Декларації про регламентування крайового управління в Україні;
  - Центральна Рада Першим Універсалом;
  - Центральна Рада Третім Універсалом?
- 15.** Утворений Центральною Радою перший у ХХ ст. український уряд називався:
- Тимчасовий уряд;
  - Генеральний секретаріат;
  - Народний секретаріат;
  - Рада народних міністрів.
- 16.** Коли було створено перший уряд Центральної Ради:
- 4 березня 1917 р.;
  - 15 червня 1917 р.;
  - 9 січня 1917 р.;
  - 29 квітня 1918 р.?
- 17.** Хто очолював перший уряд Центральної Ради:
- Михайло Грушевський;
  - Володимир Винниченко;
  - Симон Петлюра;
  - Християн Раковський?
- 18.** Коли Центральна Рада прийняла Другий Універсал:
- 4 березня 1917 р.;
  - 10 червня 1917 р.;
  - 3 липня 1917 р.;
  - 7 листопада 1917 р.?
- 19.** У чому полягав основний політичний зміст Другого Універсалу:
- проголошення автономії України;
  - проголошення УНР, націоналізації поміщицької землі, встановлення 8-годинного робочого дня, обіцянка негайного початку мирних переговорів;
  - проголошення незалежності України;

- проголошення згоди УЦР почекати із встановленням автономії України до Всеросійських установчих зборів?
20. Коли Центральна Рада прийняла Третій Універсал:
- 10 червня 1917 р.;
  - 3 липня 1917 р.;
  - 7 листопада 1917 р.;
  - 9 січня 1917 р.?
21. У чому полягав основний політичний зміст Третього Універсалу:
- проголошення автономії України;
  - проголошення незалежності України;
  - проголошення УНР, націоналізації поміщицької землі, встановлення 8-годинного робочого дня, обіцянка негайного початку мирних переговорів;
  - проголошення згоди УЦР почекати із встановленням автономії України до Всеросійських установчих зборів?
22. За яким універсалом Центральної Ради під юрисдикцію Генерального секретаріату відходили усі дев'ять українських губерній:
- за Першим Універсалом;
  - за Другим Універсалом;
  - за Третім Універсалом;
  - за Четвертим Універсалом?
23. Вторгнення більшовицьких військ з Росії в Україну почалося:
- у серпні 1914 р.;
  - у жовтні 1917 р.;
  - у грудні 1917 р.;
  - у січні 1920 р.
24. У чому полягав основний політичний зміст Четвертого Універсалу:
- проголошення автономії України;
  - проголошення незалежності України;
  - проголошення УНР, націоналізації поміщицької землі, встановлення 8-годинного робочого дня, обіцянка негайного початку мирних переговорів;
  - проголошення згоди УЦР почекати із встановленням автономії України до Всеросійських установчих зборів?
25. Розташуйте події у хронологічній послідовності:
- проголошення Другого Універсалу;
  - більшовицький переворот у Петрограді;
  - скликання Всеукраїнського національного конгресу;
  - ультиматум Раднаркому радянської Росії до УЦР.
26. Який Універсал Центральної Ради проголосив утворення УНР:
- Перший;
  - Другий;
  - Третій;
  - Четвертий?

27. Який Універсал Центральної Ради проголосив незалежність УНР:
- Перший;
  - Другий;
  - Третій;
  - Четвертий?
28. Коли і де вперше було проголошено встановлення радянської влади в Україні:
- 25 жовтня 1917 р. у Петрограді;
  - 4–6 грудня 1917 р. у Києві;
  - 12 грудня 1917 р. у Харкові;
  - 18–20 квітня 1918 р. у Таганрозі?
29. Коли відбувся I Всеукраїнський з'їзд Рад, який проголосив уперше встановлення радянської влади в Україні:
- 24–25 жовтня 1917 р.;
  - 4–6 грудня 1917 р.;
  - 11–12 грудня 1917 р.;
  - 18–20 квітня 1918 р.?
30. У постанові I Всеукраїнського з'їзду Рад у Харкові «Про самовизначення України» зазначалося, що Україна є:
- федеративною частиною Радянської Росії;
  - автономією демократичної Росії;
  - незалежною Соціалістичною Радянською Республікою;
  - незалежною демократичною державою.
31. Який принцип національної політики проголошували більшовики в роки революції 1917–1921 рр.:
- право націй на культурно-національну автономію;
  - право націй на національно-територіальну автономію;
  - право націй на самовизначення;
  - верховенство титульної нації?
32. Як називався перший радянський уряд України:
- Генеральний секретаріат;
  - Народний секретаріат;
  - Раднарком України;
  - Кабінет Міністрів?
33. Коли формально незалежна Комуністична партія більшовиків України увійшла до складу РКП(б) із збереженням власної назви:
- у березні 1898 р. на з'їзді у Мінську;
  - у жовтні 1917 р. на з'їзді у Петрограді;
  - у липні 1918 р. на з'їзді у Москві;
  - у березні 1919 р. на з'їзді у Москві?
34. Хто очолив новостворену КП(б)У:
- Володимир Ленін;
  - Микола Скрипник;

- Християн Раковський;
  - Георгій П'ятаков?
- 35.** Коли для України закінчилася Перша світова війна:
- 3–4 березня 1917 р.;
  - 25 жовтня 1917 р.;
  - 9 лютого 1918 р.;
  - 30 грудня 1922 р.?
- 36.** Чим для України закінчилася Перша світова війна:
- Директорія разом з країнами Антанти підписала Версальську мирну угоду з Німеччиною;
  - більшовики підписали мирну угоду з Німеччиною та Австро-Угорщиною, які капітулювали;
  - Павло Скоропадський підписав сепаратну угоду з Німеччиною та Австро-Угорщиною;
  - Центральна Рада та спільна радянська російсько-українська делегація підписали сепаратну угоду з країнами Четверного союзу?
- 37.** Для припинення більшовицької агресії уряд УНР звернувся з проханням увести на територію України свої війська до:
- країн Антанти;
  - білогвардійців;
  - Німеччини та Австро-Угорщини;
  - Польщі.
- 38.** Коли було прийнято Конституцію УНР:
- 7 березня 1917 р.;
  - 25 жовтня 1917 р.;
  - 29 квітня 1918 р.;
  - 22 січня 1919 р.?
- 39.** За Конституцією 1918 р. Україна проголошувалася:
- президентською республікою;
  - парламентсько-президентською республікою;
  - парламентською республікою зі Всенародними зборами як вищою законодавчою владою;
  - радянською республікою.
- 40.** Коли було проголошено Українську державу (Гетьманат):
- 7 листопада 1917 р.;
  - 22 січня 1918 р.;
  - 29 квітня 1918 р.;
  - 14 грудня 1918 р.?
- 41.** Хто очолив Українську державу (Гетьманат):
- Михайло Грушевський;
  - Олександр Керенський;
  - Павло Скоропадський;
  - Симон Петлюра?

42. Як офіційно називався Гетьманат Павла Скоропадського:
- Українська Народна Республіка;
  - Українська держава;
  - Українська соціалістична радянська республіка;
  - Карпатська Україна?
43. Політичний режим, встановлений за Павла Скоропадського, був:
- авторитарним;
  - тоталітарним;
  - ліберальним;
  - демократичним.
44. Як гетьман Павло Скоропадський ставився до приватної власності:
- скасував право на приватну власність;
  - заборонив лише велику приватну власність;
  - дозволив невелику приватну власність;
  - визначив право приватної власності як фундамент культури і цивілізації?
45. Масові селянські повстанські загони Нестора Махна улітку 1918 р. діяли:
- на Харківщині;
  - на Київщині;
  - на Одещині;
  - на Катеринославщині.
46. Особливо помітними були успіхи гетьмана Павла Скоропадського:
- у сільському господарстві;
  - у промисловості;
  - у зовнішній політиці, культурі та освіті;
  - у внутрішній політиці.
47. Які з указаних держав мали дипломатичні відносини з Українською державою:
- Англія та Німеччина;
  - Англія та Франція;
  - країни Антанти;
  - країни Четверного союзу?
48. Коли Українська держава припинила своє існування:
- 29 квітня 1918 р.;
  - 14 грудня 1918 р.;
  - 22 січня 1919 р.;
  - 30 грудня 1922 р.?
49. Що стало головною причиною падіння Української держави:
- поразка Німеччини та Австро-Угорщини у Першій світовій війні і втрата їхньої військової підтримки;
  - наступ Червоної Армії;
  - мізерна підтримка в суспільстві;
  - всенародне повстання, очолюване Директорією?

50. Директорію УНР було створено:
- 29 квітня 1918 р.;
  - 13–14 листопада 1918 р.;
  - 29 грудня 1918 р.;
  - 8 січня 1919 р.
51. З якою метою було створено Директорію УНР:
- як орган державної влади;
  - для керівництва повстанням проти гетьмана П. Скоропадського;
  - як орган партійного керівництва;
  - як орган народного представництва?
52. Коли Директорія прийшла до влади:
- 12 грудня 1917 р.;
  - 14 грудня 1918 р.;
  - 22 листопада 1919 р.;
  - 23 серпня 1939 р.?
53. Коли було проголошено Західноукраїнську Народну Республіку (ЗУНР):
- 7 листопада 1917 р.;
  - 3 грудня 1917 р.;
  - 13 листопада 1918 р.;
  - 22 січня 1922 р.?
54. Де було створено ЗУНР:
- у Східній Галичині;
  - у Лівобережній Україні;
  - у Правобережній Україні;
  - на Запоріжжі?
55. Які події передували утворенню ЗУНР:
- прихід Червоної Армії в Галичину;
  - підтримка української держави з боку Австро-Угорщини;
  - прояв доброї волі з боку Польщі;
  - поразка у війні та розпад Австро-Угорщини?
56. Президентом Західноукраїнської Народної Республіки був:
- Кость Левицький;
  - Євген Петрушевич;
  - Симон Петлюра;
  - Євген Коновалець.
57. Яка подія відбулася 22 січня 1919 р. на Софійському майдані у Києві:
- мітинг на підтримку Директорії;
  - встановлення пам'ятника Богдану Хмельницькому;
  - виступ провідного діяча Центральної Ради М. Грушевського;
  - проголошення злуки УНР із ЗУНР?
58. Яка українська влада підписала Акт злуки УНР із ЗУНР:
- радянська влада;
  - Центральна Рада;

- гетьманський уряд;
  - Директорія?
- 59.** Яка влада й коли замінила Директорію УНР у Києві:
- Павло Скоропадський 29 квітня 1918 р.;
  - Українська Центральна Рада 22 січня 1919 р.;
  - радянська влада 5 лютого 1919 р.;
  - радянська влада 17 травня 1920 р.?
- 60.** Протягом якого часу розгортався наступ Добровольчої армії під керівництвом генерала А.І. Денікіна в Україні:
- вересень–листопад 1918 р.;
  - березень–жовтень 1919 р.;
  - лютий–вересень 1920 р.;
  - березень–вересень 1921 р.?
- 61.** Які політичні цілі мала Добровольча армія:
- встановити владу рад в Україні;
  - відновити «єдину й неподільну Росію»;
  - відновити самодержавство й старі порядки в Росії та Україні;
  - забезпечити незалежність УНР?
- 62.** Коли й де було остаточно розгромлено білогвардійців:
- 14 грудня 1918 р. у Києві;
  - 5 лютого 1919 р. у Києві;
  - у листопаді 1920 р. у Криму;
  - у квітні 1920 р. в районі Одеси?
- 63.** Хто очолював Директорію УНР у 1919–1920 рр.:
- Михайло Грушевський;
  - Володимир Винниченко;
  - Симон Петлюра;
  - Павло Скоропадський?
- 64.** У союзі з якими (якою) державами (-ою) Симон Петлюра боровся за владу в 1920 р.:
- Австро-Угорщиною та Німеччиною;
  - Англією та Францією;
  - Польщею;
  - Росією?
- 65.** Варшавський договір 22 квітня 1920 р. було ухвалено між:
- Радянською Росією та Польщею;
  - Антантою і Радянською Росією;
  - А. Денікіним і білополяками;
  - Ю. Пілсудським (Польща) і С. Петлюрою (УНР).
- 66.** З якою метою Польща вступила у війну з радянською Росією у 1920 р.:
- надати безкорисну допомогу своєму союзнику – Україні;
  - відновити Річ Посполиту в кордонах 1772 р.;
  - знищити радянську владу в Україні;

- закріпити за собою Східну Галичину, Західну Волинь, Холмщину, Підляшшя, Полісся?
67. Ризький мирний договір у березні 1921 р. було підписано між:
- С. Петлюрою і Ю. Пілсудським;
  - М. Тарнавським та А. Денікіним;
  - Галицькою та Червоною арміями;
  - РСФРР і УСРР, з одного боку, та Польщею – з другого.
68. У чому полягав зміст Ризької мирної угоди 1921 р.:
- Україна та Польща уклали мир і встановили державний кордон значно східніше від «лінії Керзона», а Східна Галичина й Західна Волинь відійшли до Польщі;
  - до складу Польщі відійшла вся Правобережна Україна;
  - Україна та Росія встановили мир на умовах «воєнного комунізму»;
  - УНР та держави Четверного союзу уклали мир і домовилися про допомогу німців у боротьбі з більшовиками?
69. Політика «воєнного комунізму» була запроваджена більшовиками в Україні:
- восени 1917 р.;
  - навесні 1918 р.;
  - навесні 1919 р.;
  - наприкінці 1920 р.
70. «Воєнний комунізм» був спричинений:
- завданням відродження торгівлі і товарно-грошових відносин;
  - завданнями світової пролетарської революції та збереженням влади рад в умовах громадянської війни;
  - необхідністю ліквідувати залишки феодалізму;
  - міжнародною ізоляцією радянської Росії.
71. Більшовицька політика «воєнного комунізму» передбачала:
- денационалізацію дрібної і середньої власності, введення продродатку;
  - одержавлення власності, запровадження продрозкладки на селі та державної монополії на торгівлю хлібом; згортання грошового обігу, запровадження карткової системи, мілітаризацію праці;
  - відновлення грошового обігу, еквівалентний обмін між містом і селом, дозвіл на оренду та використання найманої праці;
  - дозвіл на використання найманої праці.
72. Визначте найважливішу причину антикомуністичних селянських повстань в Україні 1919–1920 рр.:
- збереження поміщицького землеволодіння;
  - проведення політики «воєнного комунізму»;
  - загострення політичного протистояння;
  - потяг селян до анархістських дій.

73. Перша Конституція Української СРР (1919 р.) офіційно затвердила:
- парламентську республіку;
  - президентську республіку;
  - радянську республіку у формі диктатури пролетаріату;
  - багатопартійність.
74. Яку посаду обіймав Християн Раковський у 1919–1923 рр.:
- довірена особа Леніна;
  - повноважний представник СРСР у Великобританії;
  - голова Раднаркому України;
  - керівник КП(б)У?
75. Яке місто було столицею радянської України упродовж 1919–1934 рр.:
- Київ;
  - Львів;
  - Харків;
  - Дніпропетровськ?
76. Приведіть у відповідність події та дати:
• Буржуазна революція в Росії	• квітень 1917 р.
• Всеукраїнський національний конгрес	• 23 лютого 1917 р.
• Створення Директорії	• 29 квітня 1918 р.
• Ухвалення проекту Конституції УНР	• грудень 1917 р.
• Початок війни радянської Росії проти УНР	• квітень–жовтень 1920 р.
• Проголошення Акта про злуку УНР та ЗУНР	• 14 листопада 1918 р.
• Радянсько-польська війна	• 22 січня 1919 р.
• Ризький мирний договір	• 18 березня 1921 р.
77. Визначальний результат революції 1917–1921 рр. в Україні:
- перемога Української національної революції;
  - перемога більшовизму та встановлення радянської влади в Україні;
  - збереження незалежності УНР;
  - створення КП(б) України.
78. Найважливіший історичний урок національно-демократичної революції в Україні у 1917–1921 рр.:
- еліта повинна мати гарну освіту;

- держава мусить дбати про баланс інтересів приватних власників;
  - кожна держава мусить мати свій інформаційний простір;
  - успіх державного будівництва можливий лише за підтримки політичної еліти народом.
- 79.** Укажіть найголовнішу причину поразки Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр.:
- низький рівень участі народу в подіях 1917–1921 рр.;
  - втручання у внутрішні справи України більшовиків та низька національна й політична свідомість народних мас;
  - відсутність освічених кадрів професійних революціонерів;
  - міжнародна ізоляція України.

Тема 9. Україна в міжвоєнний період (1921–1939 рр.)

- 80.** Коли було проголошено нову економічну політику (НЕП):
- у 1920 р.;
  - у 1921 р.;
  - у 1929 р.;
  - у 1933 р.?
- 81.** НЕП прийшов на зміну політиці:
- «воєнного комунізму»;
  - індустріалізації;
  - колективізації;
  - пацифікації.
- 82.** З якою метою було запроваджено НЕП:
- збереження влади рад в умовах громадянської війни;
  - подолання післявоєнної розрухи та відбудова економіки;
  - закінчення громадянської війни;
  - це був закономірний етап переходу від капіталізму до соціалізму?
- 83.** У чому сутність НЕПу:
- у запровадженні продрозкладки, державної монополії на хлібну торгівлю й націоналізації підприємств;
  - у ліквідації радянської влади і диктатури пролетаріату;
  - у заміні продрозверстки твердим продподатком і дозволі вільної торгівлі, децентралізації й частковій денационалізації промисловості;
  - у запровадженні державного регулювання економікою?
- 84.** Унаслідок запровадження НЕПу економіка України стала:
- аграрною;
  - комуністичною;
  - багатоукладною;
  - усупільненою.

85. У який період було відбудовано українську економіку, зруйновану в роки революції і громадянської війни:
- середина 20-х рр. ХХ ст.;
  - кінець 20-х рр. ХХ ст.;
  - середина 30-х рр. ХХ ст.;
  - кінець 30-х рр. ХХ ст.?
86. Коли було підписано договір про заснування СРСР:
- 30 грудня 1922 р.;
  - 26 січня 1924 р.;
  - 23 серпня 1939 р.;
  - 9 травня 1945 р.?
87. Які республіки стали засновниками СРСР:
- РСФРР, УСРР, БСРР, ЗакСФРР;
  - УСРР, БСРР, РСФРР;
  - РСФРР, УСРР, БСРР, ГрузСРР;
  - РСФРР, УСРР, БСРР, АзСРР, ГрузСРР?
88. За формальними ознаками Союз РСР створювався на принципах:
- автономії;
  - конфедерації;
  - федерації;
  - унітарності.
89. За Конституцією УСРР 1925 р.:
- було законодавчо закріплено вступ УСРР до Союзу РСР;
  - Україна повністю втратила державну незалежність;
  - повністю зруйновані атрибути Української державності;
  - розроблено механізм виходу Радянської України з СРСР.
90. Союз РСР на практиці був:
- централізованою унітарною державою;
  - конфедерацією;
  - федерацією;
  - імперією.
91. Як називався центральний орган виконавчої влади в Україні у 20–30-ті рр. ХХ ст.:
- Генеральний секретаріат;
  - Кабінет міністрів;
  - Рада міністрів;
  - Рада народних комісарів (Раднарком)?
92. У царині національної політики ХІІ з'їзд РКП(б) у 1923 р. проголосив курс на:
- націоналізацію;
  - коренізацію;
  - русифікацію;
  - приватизацію.

93. У чому зміст політики коренізації:
- у навчанні всіх громадян УСРР українській мові;
  - в укоріненні в республіці більшовиків;
  - у висуненні на керівні посади осіб корінної національності;
  - у поширенні ідеї про східнослов'янську єдність?
94. Політика партійно-державних органів УРСР у 20–30-х рр. ХХ ст., спрямована на більш органічне упровадження радянсько-комуністичної ідеології в Україні силами національних кадрів і в доступній для місцевого населення формі, називалася:
- коренізація;
  - українізація;
  - пацифікація;
  - інкорпорація.
95. Політика «українізації» здійснювалася більшовиками:
- у кінці 20-х рр. ХХ ст.;
  - у 20–30-ті рр. ХХ ст.;
  - у 30-ті рр. ХХ ст.;
  - у 80-ті рр. ХХ ст.
96. Як називалась нова хвиля українського відродження, що бере початок з 1923 р.:
- демократизація;
  - ренесанс;
  - українізація;
  - «розстріляне відродження»?
97. Хто з перелічених керівників УСРР був прихильником політики українізації:
- Олександр Шумський та Микола Скрипник;
  - Йосиф Сталін та Лазар Каганович;
  - Павло Постишев та Влас Чубар;
  - Християн Раковський?
98. Приведіть у відповідність:
• Лесь Курбас	• автор фільмів «Арсенал», «Земля»
• Микола Скрипник	• історик і громадський діяч, академік УАН
• Дмитро Багалій	• народний комісар освіти
• Олександр Довженко	• засновник театру «Березіль»
99. Коли Раднарком УСРР прийняв постанову про ліквідацію неписьменності, за якою все населення віком від 8 до 50 років зобов'язане навчатися грамоті:
- у 1921 р.;
  - у 1929 р.;
  - у 1933 р.;
  - у 1939 р.?

- 100.** Коли в УСРР було запроваджено обов'язкову загальну початкову освіту:
- у 1921 р.;
  - у 1925 р.;
  - у 1930 р.;
  - у 1937 р.?
- 101.** Як називалось новаторське об'єднання, яке створив 1922 р. Лесь Курбас на основі «Молодого театру» у Києві:
- «Березень»;
  - «Березіль»;
  - «Братство»;
  - ВАПЛІТЕ.
- 102.** Вкажіть автора драматичних творів «97», «Мина Мазайло», «Патетична соната»:
- Лесь Курбас;
  - Микола Куліш;
  - Гнат Юра;
  - Володимир Винниченко.
- 103.** Головним напрямком економічного розвитку СРСР в кінці 20-х – 30-х рр. ХХ ст. слід вважати:
- воєнний комунізм;
  - НЕП;
  - індустріалізацію, колективізацію;
  - створення ВПК.
- 104.** Коли було проголошено курс на соціалістичну індустріалізацію:
- у 1921 р.;
  - у 1925 р.;
  - у 1929 р.;
  - у 1937 р.?
- 105.** Більшовицька політика індустріалізації передбачала пріоритетний розвиток:
- легкої промисловості;
  - важкої промисловості;
  - харчової промисловості;
  - сільського господарства.
- 106.** Які головні джерела використала радянська влада для фінансування прискореної індустріалізації:
- кошти, отримані за рахунок розпродажу за кордоном культурних цінностей;
  - кошти, вилучені із сільського господарства, легкої та харчової промисловості та соціальної сфери; отримані за рахунок розпродажу за кордоном культурних цінностей; займи населення; безоплатну працю;
  - внутрішні накопичення та іноземні запозичення;
  - кошти, що надійшли з національних окраїн?

- 107.** У чому полягали результати прискореної індустріалізації (першої п'ятирічки) для української економіки:
- суттєвих змін не сталося;
  - УРСР перетворилася на могутню індустріальну державу;
  - економіка вийшла з кризи;
  - економіка зазнала глибокої кризи?
- 108.** Якими були кінцеві результати індустріалізації для СРСР і України:
- ліквідовано капіталістичний сектор, економіка зазнала глибокої кризи;
  - економіка за основними показниками вийшла на рівень 1913 р., створено металургійну та машинобудівну галузі;
  - СРСР перетворився на могутню й економічно незалежну індустріальну державу, але українська економіка зберігала колоніальний характер;
  - ліквідовано капіталістичний сектор, СРСР перетворився на могутню й економічно незалежну індустріальну державу, в якій УРСР займала вагоме місце?
- 109.** Коли було висунуто курс на колективізацію сільського господарств:
- у 1921 р.;
  - у 1927 р.;
  - у 1929 р.;
  - у 1934 р.?
- 110.** Коли було проголошено курс на суцільну колективізацію:
- у березні 1921 р.;
  - у грудні 1925 р.;
  - у листопаді 1929 р.;
  - у березні 1938 р.?
- 111.** Що стало поштовхом до суцільної колективізації:
- позиція М. Бухаріна, О. Рикова, М. Томського;
  - необхідність імпорту хліба у зв'язку з індустріалізацією;
  - хлібозаготівельна криза взимку 1927–1928 рр.;
  - необхідність розвитку сільського господарства?
- 112.** У якому році було в основному завершено колективізацію в Східній Україні:
- у 1921 р.;
  - у 1929 р.;
  - у 1932 р.;
  - у 1946 р.?
- 113.** Найтрагічнішим наслідком політики колективізації було:
- значне зменшення виробництва зерна й поголів'я худоби;
  - створення колгоспів;
  - зменшення індивідуального господарювання;
  - голодомор 1932–1933 рр.

- 114.** У чому причина голодомору 1932–1933 рр.:
- у суцільній колективізації;
  - у неврожаї, що був викликаний посухою;
  - у завищених планах хлібозаготівель в умовах недороду та розладу сільськогосподарського виробництва за часів колективізації;
  - це був запланований геноцид українського народу?
- 115.** Який політичний режим сформувався в УРСР:
- авторитарний;
  - демократичний;
  - ліберальний;
  - тоталітарний?
- 116.** Назвіть найголовнішу ознаку тоталітарного режиму 30-х рр. ХХ ст. в УРСР:
- переслідування старої дореволюційної інтелігенції;
  - монопольний контроль з боку державно-партійного апарату над економікою, суспільним життям, репресії, створення атмосфери взаємної підозри, доносів, страху;
  - знищення української наукової і творчої інтелігенції;
  - звинувачення в буржуазному націонал-ухильництві.
- 117.** У добу радянського тоталітаризму єдиним дозволеним мистецьким напрямом був:
- модерн;
  - реалізм;
  - соціалістичний реалізм;
  - соц-арт.
- 118.** Коли в Україні пройшов перший політичний процес:
- у 1928 р., шахтинська справа;
  - у 1930 р., процес у справі Спілки визволення України;
  - у 1931 р., процес у справі Українського національного центру;
  - у 1931 р., процес у справі Української військової організації?
- 119.** Яка Конституція УРСР закріпила перемогу соціалізму в країні:
- 1919 р.;
  - 1925 р.;
  - 1929 р.;
  - 1937 р.?
- 120.** На території яких держав проживали українці напередодні Другої світової війни:
- СРСР та Польщі;
  - СРСР, Угорщини та Румунії;
  - СРСР та Молдавії;
  - СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини?
- 121.** До складу якої держави входила Східна Галичина між двома світовими війнами:
- Австро-Угорщини;

- Польщі;
  - Румунії;
  - Чехословаччини?
- 122.** У 1920 р. польський уряд запропонував вживати стосовно Східної Галичини таку офіційну назву:
- Західна Україна;
  - Східна Польща;
  - Галичина;
  - Східна Малопольща.
- 123.** Коли було засновано Організацію українських націоналістів (ОУН):
- у 1920 р.;
  - у 1925 р.;
  - у 1929 р.;
  - у 1933 р.?
- 124.** Хто був засновником ОУН і багато років її очолював:
- Степан Бандера;
  - Андрій Мельник;
  - Євген Коновалець;
  - Роман Шухевич?
- 125.** До складу якої держави входило Закарпаття між двома світовими війнами:
- Австро-Угорщини;
  - Польщі;
  - Румунії;
  - Чехословаччини?
- 126.** Підкарпатська Русь – це офіційна назва у 20–30-ті рр. ХХ ст.:
- Північної Буковини;
  - Південної Буковини;
  - Східної Галичини;
  - Закарпаття.
- 127.** До складу якої держави входила Північна Буковина між двома світовими війнами:
- Австро-Угорщини;
  - Польщі;
  - Румунії;
  - Чехословаччини?
- 128.** В якому західноукраїнському регіоні у 20–30-х рр. ХХ ст. було створено найбільш сприятливі умови розвитку:
- у Східній Галичині;
  - на Волині та Поліссі;
  - на Закарпатті;
  - у Північній Буковині?

- 129.** Яка подія спричинила кризу чехословацької державності у міжвоєнний період:
- Мюнхенська угода 29 вересня 1938 р., що санкціонувала передачу Судетського регіону Німеччині;
  - аншлюс Австрії;
  - підписання пакту Молотова-Ріббентропа й передача всіх західноукраїнських земель до складу СРСР;
  - розв'язання Гітлером Другої світової війни?
- 130.** Як позначилася криза чехословацької державності на історії української державності:
- західні українці об'єдналися зі східними;
  - Закарпаття отримало автономію;
  - було засновано ОУН;
  - було створено ЗУНР?
- 131.** Коли було підписано радянсько-німецький договір (пакт Молотова-Ріббентропа):
- 30 січня 1922 р.;
  - 29 вересня 1938 р.;
  - 23 серпня 1939 р.;
  - 8 травня 1945 р.?
- 132.** В основній частині пакту Молотова-Ріббентропа йшлося про:
- розподіл Східної Європи на сфери впливу й окупації;
  - розчленування Чехословаччини;
  - ненапад і нейтралітет у випадку війни однієї зі сторін проти третьої держави;
  - дружбу і кордони.
- 133.** За таємним протоколом до пакту Молотова-Ріббентропа СРСР та Німеччина домовилися про:
- розподіл Східної Європи на сфери впливу й окупації;
  - ненапад і нейтралітет у випадку війни однієї зі сторін проти третьої держави;
  - розчленування Чехословаччини;
  - дружбу і кордони.
- 134.** Чому СРСР до кінця 80-х рр. ХХ ст. зберігав у таємниці факт існування секретного протоколу до радянсько-німецького договору про ненапад 1939 р.:
- щоб мати гарний імідж в очах світової спільноти;
  - бо договір свідчив про порушення СРСР договору про ненапад з Польщею від 1932 р.;
  - щоб зберегти спокій у народів, які увійшли до складу СРСР у 1939–1940 рр.;
  - таємний протокол показував імперську, агресивну суть зовнішньої політики СРСР напередодні Другої світової війни?

135. Яка угода уможливила об'єднання більшої частини західноукраїнських земель з УРСР:

- основна частина пакту Молотова-Ріббентропа;
- таємний протокол до пакту Молотова-Ріббентропа про розподіл сфер впливу й окупації;
- радянсько-німецький договір про дружбу і кордони;
- рішення Ялтинської конференції 1945 р.?

Тема 10. Україна в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)

136. Коли почалася Друга світова війна:

- 1 серпня 1914 р.;
- 23 серпня 1939 р.;
- 1 вересня 1939 р.;
- 22 червня 1941 р.?

137. Яка країна розв'язала Другу світову війну:

- Італія;
- Німеччина;
- СРСР;
- США?

138. Яка країна стала першою жертвою агресора у Другій світовій війні:

- Австрія;
- Чехословаччина;
- Польща;
- СРСР?

139. Коли для України почалася Друга світова війна:

- 23 серпня 1939 р.;
- 17 вересня 1939 р.;
- 22 червня 1941 р.;
- 28 жовтня 1944 р.?

140. Радянсько-німецький договір «Про дружбу й кордони» було підписано:

- 23 серпня 1939 р.;
- 1 вересня 1939 р.;
- 28 вересня 1939 р.
- 28 жовтня 1944 р.

141. Коли Верховна Рада СРСР прийняла закон про включення Східної Галичини і Західної Волині до складу УРСР:

- 15 березня 1939 р.;
- 1 листопада 1939 р.;
- 2 серпня 1940 р.;
- 9 травня 1945 р.?

142. Коли Верховна Рада СРСР прийняла закон про включення Північної Буковини і Південної Бессарабії до складу УРСР:

- 15 березня 1939 р.;

- 1 листопада 1939 р.;
  - 2 серпня 1940 р.;
  - 9 травня 1945 р.?
- 143.** Коли стався напад фашистської Німеччини на СРСР:
- 29 вересня 1938 р.;
  - 1 вересня 1939 р.;
  - 22 червня 1941 р.;
  - 1 вересня 1945 р.?
- 144.** План блискавичної війни Третього рейху проти СРСР називався:
- операція Вісла;
  - план Барбаросса;
  - генеральний план Ост;
  - план Маршалла.
- 145.** План «Барбаросса» передбачав:
- упродовж двох-трьох місяців розбити радянські війська і ще до зими 1941 р. вийти на оперативну лінію «Архангельськ – Волга – Астрахань»;
  - головний удар спрямувати на Україну;
  - захопити СРСР до літа 1942 р.;
  - довести світові перевагу німецької зброї.
- 146.** Яку стратегічну мету переслідував Гітлер, нападаючи на СРСР:
- розширення життєвого простору для німців шляхом часткового винищення й поневолення «нижчої» слов'янської раси та використання захоплених ресурсів;
  - ліквідація сталінської диктатури, знищення євреїв і комуністів;
  - розширення життєвого простору для німців і «окультурення» слов'ян;
  - установа демократії, забезпечення прав і свобод людини?
- 147.** У результаті бойових дій літа-осені 1941 р. німецькі війська та їхні союзники:
- змогли просунутися лише на 200–300 км вглиб території України;
  - захопили територію Галичини та Волині, зупинившись на лінії Рівне – Вінниця;
  - окупували лише територію Правобережної України й були зупинені на Дніпрі;
  - захопили всю Правобережну, більшу частину Лівобережної України та Крим.
- 148.** Коли фашисти захопили Харків:
- 19 вересня 1941 р.;
  - 16 жовтня 1941 р.;
  - 25 жовтня 1941 р.;
  - 1 липня 1942 р.?

149. Секретний план Третього рейху з проведення етнічних чисток та німецької колонізації Східної Європи після перемоги над СРСР називався:
- генеральний план «Ост»;
  - план Барбаросса;
  - Дранг нах остен;
  - план Шліффена.
150. Основою політики фашистського режиму на окупованій території було:
- залучення населення окупованих територій до участі у військових діях;
  - поголовне знищення євреїв, циган та інших «недолудей» і перетворення України на територію «життєвого простору» для німецьких колоністів;
  - використання місцевого людського потенціалу для розвитку захопленої території;
  - не знищення українців, а перетягування їх на свій бік.
151. Які адміністративні одиниці було створено на території України в роки фашистської окупації:
- Українську державу;
  - рейхскомісаріат «Україна», дистрикт «Галичина», Трансністрію, територію під військовим управлінням;
  - генерал-губернаторство «Україна», Галицьку державу;
  - рейхскомісаріат «Україна», генерал-губернаторство?
152. До складу якої держави входило Закарпаття у роки Другої світової війни:
- Трансністрії;
  - Угорщини;
  - Польського генерал-губернаторства;
  - Чехословаччини?
153. До складу якого адміністративного утворення входила Північна Буковина у роки Другої світової війни:
- рейхскомісаріату «Україна»;
  - Угорщини;
  - Трансністрії;
  - Польського генерал-губернаторства?
154. З якою метою формувався й діяв радянський рух Опору:
- визволення від загарбників і відновлення радянської державності;
  - заснування незалежної соборної Української держави;
  - визволення Батьківщини та народів Європи й здійснення світової революції;
  - заснування соборної України під протекторатом однієї з великих держав?
155. Орган керівництва бойовою діяльністю радянських партизанських формувань України під час Другої світової війни називався:
- НКВС;

- ОУН-УПА;
  - Український штаб радянського партизанського руху;
  - Рада Атлантичної коаліції.
- 156.** Український штаб радянського партизанського руху було створено:
- у серпні 1941 р.;
  - у червні 1942 р.;
  - у серпні 1943 р.;
  - у жовтні 1944 р.
- 157.** Український штаб радянського партизанського руху у роки Другої світової війни очолював:
- О. Федоров;
  - С. Ковпак;
  - Т. Строкач;
  - О. Сабуров.
- 158.** Керівником партизанського загону на Сумщині, згодом рейду «Від Путивля до Карпат» був:
- Р. Малиновський;
  - С. Ковпак;
  - М. Ватутін;
  - Т. Строкач.
- 159.** ОУН після нападу фашистської Німеччини на СРСР:
- підтримала Німеччину, сподіваючись на її допомогу в утворенні Української держави;
  - розпочала збройну боротьбу проти фашистських окупантів;
  - розпочала збройну боротьбу водночас проти СРСР і Німеччини;
  - не мала чіткої програми.
- 160.** Військові загони «Роланд» і «Нахтігаль» – це:
- загони національної самооборони;
  - батальйони, створені німцями з членів ОУН(б) для боротьби з СРСР, які брали участь у нападі на Радянський Союз із самого початку війни;
  - бойові німецькі підрозділи;
  - загони українських січових стрільців.
- 161.** Акт відновлення Української держави у роки Другої світової війни було проголошено:
- Українською Центральною Радою;
  - німецьким військовим командуванням;
  - Українськими Національними Зборами за підтримки похідних груп ОУН-Б та вояків батальйону «Нахтігаль»;
  - Центральним проводом ОУН-М.
- 162.** Акт відновлення Української держави – союзної до Німеччини було проголошено в окупованому німцями Львові:
- 17 вересня 1939 р.;

- 30 червня 1941 р.;
  - 14 жовтня 1942 р.;
  - навесні 1943 р.
- 163.** Як поставилися німці до відновлення Української держави:
- надали фінансову і військову підтримку;
  - заарештували декількох керівників і почали гоніння на українських націоналістів;
  - не звернули уваги;
  - відстрочили визнання Української держави?
- 164.** З якою метою формувався й діяв український націоналістичний рух Опору:
- визволення від загарбників і відновлення радянської влади;
  - визволення України та заснування незалежної соборної Української держави;
  - визволення Батьківщини та народів Європи і здійснення світової революції;
  - заснування соборної України під протекторатом однієї з великих держав?
- 165.** Хто безпосередньо керував українським націоналістичним рухом Опору:
- Центральний провід ОУН-Б;
  - ЦК ВКП(б);
  - Український штаб партизанського руху;
  - Рада Атлантичної коаліції?
- 166.** Який день вважається днем заснування УПА:
- 23 лютого 1918 р.;
  - 22 червня 1941 р.;
  - 14 жовтня 1942 р.;
  - 6 грудня 1991 р.?
- 167.** У 1942–1951 рр. УПА діяла рід керівництвом:
- ОУН-Б;
  - ОУН-М;
  - Українського штабу партизанського руху;
  - Ради Атлантичної коаліції?
- 168.** Що було спільного у двох течіях руху Опору на території України:
- масовість;
  - стихійність;
  - постійна матеріальна підтримка і координування своїх дій з регулярною армією;
  - орієнтування на створення незалежної української держави?
- 169.** Спільною метою всіх течій руху Опору в Україні в роки Другої світової війни було:
- відновлення радянської влади;
  - здобуття незалежності Україною;

- відновлення Української Народної Республіки;
  - вигнання нацистських окупантів з території України.
- 170.** Українську повстанську армію часів Другої світової війни очолював:
- С. Бандера;
  - А. Мельник;
  - Р. Шухевич (Тарас Чупринка);
  - Т. Бульба-Боровець.
- 171.** Коли було створено дивізію СС «Галичина» з галицьких добровольців:
- 1 вересня 1939 р.;
  - 14 жовтня 1942 р.;
  - 28 квітня 1943 р.;
  - 28 жовтня 1944 р.?
- 172.** Яка держава створила, навчила, озброїла дивізію СС «Галичина»:
- Німеччина;
  - СРСР;
  - Польща;
  - народ України?
- 173.** У ході якої стратегічної операції почалося визволення України від німецьких загарбників:
- Московської;
  - Сталінградської;
  - Курської;
  - Корсунь-Шевченківської?
- 174.** Хто такий Іван Бакулін:
- секретар Харківського підпільного обкому комсомолу;
  - доцент Харківського сільськогосподарського інституту, у роки війни – секретар Харківського підпільного обкому партії;
  - герой УПА;
  - український солдат, що встановив прапор над рейхстагом?
- 175.** Хто такий Олександр Зубарев:
- секретар Харківського підпільного обкому комсомолу;
  - секретар Харківського підпільного обкому партії;
  - герой УПА;
  - український солдат, що встановив прапор над рейхстагом?
- 176.** Хто такий Отакар Ярош:
- перший іноземний громадянин, який удостоєний звання Героя Радянського Союзу; чех за національністю, загинув у боях за Харківщину;
  - секретар Харківського підпільного обкому комсомолу;
  - секретар Харківського підпільного обкому партії;
  - герой УПА?
- 177.** Співпраця мешканців поневолених країн з окупантами називається:
- інтернаціоналізм;
  - колабораціонізм;

- шовінізм;
  - націоналізм.
- 178.** Який український обласний центр було першим визволено від фашистів 14 лютого 1943 р.:
- Харків;
  - Луганськ;
  - Одесу;
  - Курськ?
- 179.** Коли від фашистів було визволено Харків:
- 23 серпня 1943 р.;
  - 6 листопада 1943 р.;
  - 28 жовтня 1944 р.;
  - 2 вересня 1945 р.?
- 180.** Коли від фашистів було визволено Київ:
- 23 серпня 1943 р.;
  - 6 листопада 1943 р.;
  - 28 жовтня 1944 р.;
  - 2 вересня 1945 р.?
- 181.** Коли від фашистських загарбників було визволено Україну:
- 23 серпня 1943 р.;
  - 28 жовтня 1944 р.;
  - 8 травня 1945 р.;
  - 2 вересня 1945 р.?
- 182.** Коли закінчилася Друга світова війна у Європі:
- 23 серпня 1943 р.;
  - 28 жовтня 1944 р.;
  - 8 травня 1945 р.;
  - 2 вересня 1945 р.?
- 183.** Коли Закарпаття увійшло до складу УРСР:
- у липні 1943 р.;
  - у червні 1945 р.;
  - у серпні 1946 р.;
  - у січні 1946 р.?
- 184.** Коли закінчилася Друга світова війна:
- 23 серпня 1943 р.;
  - 28 жовтня 1944 р.;
  - 8 травня 1945 р.;
  - 2 вересня 1945 р.?
- 185.** Людські втрати України у роки Другої світової війни становили:
- близько 1 млн осіб;
  - близько 3 млн осіб;
  - близько 6 млн осіб;
  - понад 8 млн осіб.

Тема 11. Україна в повоєнний період. Наростання кризових явищ (1945–1985 рр.)

- 186.** Головним здобутком УРСР у сфері державності у післявоєнні роки було:
- здобуття державної незалежності;
  - міжнародне визнання і включення до складу УРСР усіх українських етнічних територій;
  - утрата залишків автономії та національної державної символіки;
  - ніяких змін не відбулося.
- 187.** Коли і якою подією остаточно завершився процес об'єднання всіх українських етнічних земель у складі УРСР:
- у вересні–жовтні 1939 р. приєднанням Західної Волині та Східної Галичини до складу УРСР;
  - у червні 1940 р. приєднанням Північної Буковини та придунайських земель;
  - у червні 1945 р. приєднанням Закарпаття до УРСР;
  - у червні–липні 1945 р. на Потсдамській конференції?
- 188.** Як змінився етнічний склад населення України після Другої світової війни:
- кількість населення збільшилась;
  - кількість населення значно збільшилась;
  - республіка з багатонаціональної стала переважно двонаціональною;
  - збільшилась кількість сільського населення?
- 189.** Внесок українців у перемогу над нацизмом був помічений світовою громадськістю й УРСР стала країною-засновницею:
- НАТО;
  - ЮНЕСКО;
  - ООН;
  - ОБСЄ.
- 190.** Коли завершився процес формування державної території УРСР:
- у 1945 р.;
  - у 1954 р.;
  - у 1956 р.;
  - у 1991р.?
- 191.** Крим увійшов до складу УРСР:
- у 1945 р.;
  - у 1954 р.;
  - у 1956 р.;
  - у 1991 р.
- 192.** Коли УРСР стала суб'єктом міжнародної діяльності:
- у 1945 р.;
  - у 1956 р.;

- у 1985 р.;
  - у 1991 р.?
- 193.** Коли в післявоєнну добу було оновлено державну символіку УРСР:
- у 1949 р.;
  - у 1953 р.;
  - у 1959 р.;
  - у 1991 р.?
- 194.** Які атрибути складали державну символіку УРСР у другій половині ХХ ст.:
- прапор;
  - девіз, герб, прапор;
  - герб, прапор;
  - гімн, герб, прапор?
- 195.** Коли було здійснено операцію «Вісла»:
- у 1947 р.;
  - у 1950 р.;
  - у 1961 р.;
  - у 1965 р.?
- 196.** Урядом якої країни було здійснено операцію «Вісла»:
- Польщі;
  - Польщі разом з СРСР;
  - УРСР;
  - СРСР?
- 197.** З якою метою було здійснено операцію «Вісла»:
- обміну українських поляків на польських українців;
  - переселення західних українців, що чинили опір радянській владі, до Сибіру;
  - переселення західних українців з місць компактного проживання на ті території у західній та північній частині Польщі, що до 1945 р. належали Німеччині;
  - радянізації Західної України?
- 198.** Які сили чинили опір сталінському режиму в повоєнні роки в Західній Україні:
- УПА;
  - інтелігенція;
  - селянство;
  - робітництво?
- 199.** Опір УПА і націоналістичного підпілля радянській владі тривав до:
- 1945 р.;
  - 1950 р.;
  - 1953–1956 рр.;
  - 1965 р.

- 200.** Українську греко-католицьку церкву у Східній Галичині було ліквідовано:
- у 1944 р.;
  - у 1946 р.;
  - у 1956 р.;
  - у 1989 р.?
- 201.** Які причини так званого «возз'єднання» УГКЦ з православ'ям і репресій проти греко-католицької церкви після Другої світової війни:
- церква заплямувала себе співпрацею з нацистським режимом;
  - церква створювала ідеологічне підґрунтя для національно-визвольного руху в західних українських землях;
  - митрополити церкви завжди проводили самостійну політику;
  - об'єднання церков – це давня мета церковного руху?
- 202.** Коли в УРСР в основному було завершено повоєнну відбудову народного господарства:
- у 1950 р.;
  - у 1956 р.;
  - у 1959 р.;
  - у 1961 р.?
- 203.** Першочергове місце в розвитку економіки УРСР у післявоєнний період належало:
- сільському господарству;
  - важкій промисловості;
  - переробній промисловості;
  - житловому будівництву.
- 204.** Результати економічного розвитку західноукраїнських областей в другій половині 40-х рр. ХХ ст.:
- в промисловості і сільському господарстві швидке досягнення довоєнного рівня завдяки збереженню приватної власності;
  - відновлення промислової бази регіону на ринкових засадах;
  - створення важкої промисловості та проведення колективізації;
  - роздержавлення промисловості.
- 205.** Коли в новітній історії Україна останнього разу пережила голод:
- у 1921 р.;
  - у 1932–1933 р.;
  - у 1946–1947 рр.;
  - у 1953–1954 рр.?
- 206.** Що спричинило останній голод в Україні:
- неврожай;
  - суцільна колективізація та продрозверстка;
  - хлібозаготівлі у формі продрозверстки в умовах неврожаю;
  - прагнення влади покарати українців і викоринити націоналізм?
- 207.** У який спосіб радянська держава підвищувала добробут населення в кінці 40-х – на початку 50-х рр. ХХ ст.:
- щорічним зниженням цін;

- підвищенням зарплат і пенсій;
  - укріпленням «зрівнялівки»;
  - влада не дбала про добробут громадян ?
- 208.** На які роки в історії СРСР припадає сталінська доба:
- другу половину 20-х – 1953 рр.;
  - 1933–1959 рр.;
  - 1953–1964 рр.;
  - 1964–1982 рр.?
- 209.** На які роки в історії СРСР припадає хрущовська доба:
- другу половину 20-х – 1953 рр.;
  - 1933–1959 рр.;
  - 1953–1964 рр.;
  - 1964–1982 рр.?
- 210.** На які роки в історії СРСР припадає брежнєвська доба:
- другу половину 20-х – 1953 рр.;
  - 1933–1959 рр.;
  - 1953–1964 рр.;
  - 1964–1982 рр.?
- 211.** Хрущовську добу характеризує:
- інтенсивний пошук нових форм і методів розвитку в межах соціалістичної парадигми;
  - стабілізація економічного і політичного життя, відмова від радикальних змін, замирення політичних еліт;
  - продовження боротьби за владу та посилення політичних репресій;
  - ефективне реформування економіки на ринкових засадах, зростання соціальної диференціації.
- 212.** Брежнєвську добу характеризує:
- інтенсивний пошук нових форм і методів розвитку в межах соціалістичної парадигми;
  - стабілізація економічного і політичного життя, відмова від радикальних змін, замирення політичних еліт;
  - продовження боротьби за владу та посилення політичних репресій;
  - ефективне реформування економіки на ринкових засадах, зростання соціальної диференціації.
- 213.** Коли відбувся XX з'їзд КПРС:
- у 1953 р.;
  - у 1955 р.;
  - у 1956 р.;
  - у 1964 р.?
- 214.** У чому полягає основне історичне значення XX з'їзду КПРС:
- прийняв нову програму партії та курс на побудову комунізму;

- започаткував нову хвилю репресій у СРСР;
  - засудив культ особи Сталіна та дав поштовх до реабілітації жертв політичних репресій;
  - закріпив нові пріоритети в економічному розвитку країни?
- 215.3** Чиїм ім'ям пов'язують історичний період, який отримав назву «відлига»:
- Л.І. Брежнєва;
  - Л.П. Берії;
  - М.С. Хрущова;
  - М.С. Горбачова?
- 216.** У чому полягала сутність десталінізації:
- широкій лібералізації політичного режиму, демократизації КПРС і Рад;
  - відновленні соціалістичної законності і статутних норм партійного життя, викритті культу особи Сталіна;
  - знесенні пам'ятників Сталіну;
  - повній ліквідації тоталітарного режиму?
- 217.** Які заходи здійснювалися в рамках відновлення соціалістичної законності після смерті Сталіна:
- повна реабілітація невинно засуджених;
  - прийняття нової Конституції;
  - ліквідація позасудових каральних органів; чистка правоохоронних органів і запровадження суворого партійного контролю над ними; часткова реабілітація невинно засуджених;
  - скасування всіх політичних рішень сталінської доби, знесення пам'ятників Сталіну?
- 218.** Хрущовська програма модернізації СРСР:
- відповідала потребам часу;
  - більше відповідала завданням початку ХХ ст., а не другої половини ХХ ст.;
  - у ній не було потреби;
  - відповідала потребам вузького кола партійних діячів.
- 219.** Які реформи у сільському господарстві було проведено за часів М. Хрущова у 50-х рр. ХХ ст.:
- запровадження товарно-грошових відносин;
  - заміна безоплатних заготівель сільськогосподарської продукції закупівлею; підвищення закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію, освоєння цілини, насадження кукурудзи, зниження податків на присадибне господарство, реорганізація МТС;
  - освоєння цілини, насадження кукурудзи, відновлення продрозверстки;
  - ліквідація комнезамів, насадження кукурудзи, підвищення податків на індивідуальне селянське господарство?

- 220.** У який період функції міністерств виконували раднаргоспи:
- у 1947–1954 рр.;
  - у 1953–1958 рр.;
  - у 1957–1965 рр.;
  - у 1961–1967 рр.?
- 221.** Коли в СРСР запустили перший штучний супутник Землі:
- у 1955 р.;
  - у 1956 р.;
  - у 1957 р.;
  - у 1964 р.?
- 222.** У яку добу в СРСР почалося масове будівництво великопанельних житлових будинків:
- у сталінську;
  - у хрущовську;
  - у брежнєвську;
  - у горбачовську?
- 223.** Коли було ухвалено третю програму КПРС, у якій за мету було висунуто завдання – за 20 років побудувати матеріально-технічну базу комунізму:
- у 1956 р.;
  - у 1961 р.;
  - у 1977 р.;
  - у 1985 р.?
- 224.** Які завдання визначала третя програма КПРС для розв’язання національного питання на завершальному етапі побудови комунізму:
- формування нової політичної спільноти «радянський народ» шляхом злиття націй;
  - забезпечення сприятливих умов для розвитку всіх радянських націй;
  - забезпечення права націй на самовизначення аж до національного відокремлення;
  - формування нової політичної спільноти «радянський народ» шляхом примусової русифікації?
- 225.** Якого року М.С. Хрущова було відсторонено від влади:
- 1953 р.;
  - 1960 р.;
  - 1964 р.;
  - 1967 р.?
- 226.** Коли в УРСР почав формуватися дисидентський рух:
- кінець 40-х рр. XX ст.;
  - 50-ті рр. XX ст.;
  - початок 60-х рр. XX ст.;
  - середина 70-х рр. XX ст.?
- 227.** Які напрями мав дисидентський рух в УРСР:
- державницький, правозахисний;

- правозахисний, релігійний, національно-визвольний та національно-культурницький;
  - національний, правозахисний;
  - національно-культурницький, соціальний?
- 228.** Одна з ознак дисидентського руху в Україні в другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. ХХ ст.:
- мирний, ненасильницький характер боротьби;
  - поширення руху лише в західних областях України;
  - координація масових антиурядових акцій з московськими групами;
  - домінування релігійної течії, її підтримка з боку православної церкви?
- 229.** Підписання СРСР Заключного акту з безпеки і співробітництва в Європі (Гельсінкі, 1975 р.) дало поштовх:
- процесу ліквідації та розвінчання культу особи Й. Сталіна;
  - розвитку правозахисного руху в УРСР;
  - політиці перебудови;
  - багатопартійності.
- 230.** Визначте хронологію періоду розвитку української культури доби радянського тоталітаризму:
- 1892 – 1930-ті рр.
  - 30–80-ті рр. ХХ ст.
  - 20–90-ті рр. ХХ ст.
  - 90-ті рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.
- 231.** Що об'єднує імена І. Драча, Д. Павличка, В. Симоненка, І. Світличного, Л. Костенко:
- були членами спілки письменників;
  - належали до покоління «шістдесятників»;
  - підтримували політику КПУ у національному питанні;
  - боролися за поширення інтернаціональної культури в Україні?
- 232.** Причинами економічної реформи 1965 р. було:
- поразка СРСР у «холодній війні»;
  - відставання від Європи в царині культури й освіти;
  - уповільнення темпів економічного росту за всіма показниками;
  - економічна криза у СРСР.
- 233.** Основною метою економічної реформи 1965 р. було:
- створення раднаргоспів замість міністерств;
  - запровадження у виробництво госпрозрахункових відносин та економічних методів управління;
  - зміна пріоритетів економічної політики держави з виробництва продукції групи «А» на групу «Б»;
  - запровадження державних форм власності.
- 234.** Які сфери охоплювала реформа 1965 р.:
- усі сфери суспільного життя;

- промисловість і сільське господарство;
  - культуру й освіту;
  - соціальну сферу?
- 235.** У чому полягав зміст сільськогосподарської реформи 1965 р.:
- переведення сільського господарства на ринкові засади;
  - скасування боргів і виділення коштів сільськогосподарським підприємствам; курс на механізацію, хімізацію, меліорацію; встановлення твердих знижених планів хлібозаготівель на декілька років, підвищення закупівельних цін; повернення присадибних ділянок;
  - укріплення адміністративно-командних методів управління й поглиблення екстенсивних методів господарювання;
  - підготовка сільгоспвиробництва до вступу у ВТО?
- 236.** У чому полягав зміст промислової реформи 1965 р.:
- переведення промисловості на ринкові засади;
  - укріплення адміністративно-командних методів управління й поглиблення екстенсивних методів господарювання;
  - запровадження економічних методів управління, госпрозрахунку й самофінансування; створення на підприємствах фондів матеріального заохочення й соціокультурних заходів;
  - підготовка промисловості до вступу у ВТО?
- 237.** Розвитку яких основних галузей промисловості України сприяв центр у 70–80-х рр. ХХ ст.:
- енергетики, металургії, оборонної промисловості;
  - харчової та переробної;
  - хімічної і текстильної;
  - інформаційних технологій?
- 238.** Військово-промисловий комплекс (ВПК) в економіці УРСР був:
- фактором стабільності економіки;
  - додатковим фактором централізації радянської економіки;
  - фактором децентралізації економіки;
  - фактором вивільнення значних фінансових, матеріальних і людських ресурсів.
- 239.** Однією з найважливіших причини загострення екологічної ситуації в Україні у 70–80-х рр. ХХ ст. було:
- недостатнє фінансування охорони навколишнього середовища;
  - низький рівень екологічної свідомості населення;
  - відсутність партії зелених;
  - значне техногенне навантаження на природу внаслідок індустріального розвитку 60–80-х рр. ХХ ст.
- 240.** У який спосіб радянська влада дбала про підвищення добробуту людей у хрущовський і брежнєвський періоди:
- щорічне зниження цін;

- підвищення зарплат і пенсій;
  - зміцнення «зрівнялівки»;
  - влада не дбала про добробут громадян?
- 241.** Коли було прийнято останню Конституцію УРСР:
- у 1956 р.;
  - у 1961 р.;
  - у 1978 р.;
  - у 1985 р.?
- 242.** Який етап розвитку країни закріпила остання Конституція УРСР:
- остаточної побудови соціалізму;
  - розвинутого соціалізму;
  - демократичного соціалізму;
  - комунізму?
- 243.** «Холодна війна» тривала:
- у 40-х рр. ХХ ст.;
  - у другій половині 40-х рр. – другій половині 80-х рр. ХХ ст.;
  - у 1953–1964 рр.;
  - на початку 60-х рр. – у середині 80-х рр. ХХ ст.
- 244.** Головними учасниками «холодної війни» були:
- СРСР із союзниками та США із союзниками;
  - СРСР і країни Антанти;
  - СРСР і НАТО;
  - Антанта і Четверний союз.
- 245.** За якими напрямками велася «холодна війна»:
- ідеологічне протистояння;
  - створення осередків напруги й залякування СРСР; гонка озброєнь; психологічна війна;
  - економічне змагання та політична боротьба за сфери впливу у світі;
  - культурне протистояння?
- 246.** Хто переміг у «холодній війні»:
- СРСР із союзниками;
  - США із союзниками;
  - Четверний союз;
  - ООН?

Тема 12. Поглиблення кризи тоталітаризму в СРСР. Проголошення незалежної України (1985–1991 рр.)

- 247.** З чийої ініціативи було розпочато «перебудову» радянської системи:
- М.С. Хрущова;
  - Л.І. Брежнєва;
  - М.С. Горбачова;

- Ю.В. Андропова?
- 248.** Установіть послідовність появи понять в історії УРСР:
- розвинений соціалізм;
  - політична реабілітація;
  - гласність;
  - відбудова.
- 249.** Визначте роки перебудови:
- 1953–1964 рр.;
  - 1964–1982 рр.;
  - 1985–1991 рр.;
  - 1991–1996 рр.
- 250.** Коли в СРСР було проголошено курс на прискорення соціально-економічного розвитку:
- у 1976 р.;
  - у 1985 р.;
  - у 1991 р.;
  - у 1996 р.?
- 251.** У чому полягав курс на прискорення соціально-економічного розвитку:
- у зміні структурної та інвестиційної політики, реконструкції народного господарства, запровадженні госпрозрахунку й економічних методів керівництва;
  - у формуванні соціально регульованого ринку;
  - у запровадженні ринкових відносин у соціалістичну економіку;
  - у зміцненні командно-адміністративних методів управління економікою, підвищенні кваліфікації працівників?
- 252.** Які причини, на думку радянського керівництва, визначали необхідність перебудови економічної системи СРСР:
- економічна криза;
  - скорочення темпів росту виробництва;
  - прагнення побудувати ринкову економіку;
  - завдання продовження «холодної війни»?
- 253.** Мета «перебудови» полягала у:
- виправленні окремих негативних рис радянської системи, згодом – переході до демократичного соціалізму та ринкових реформ;
  - докорінній зміні політичної та економічної систем;
  - реформуванні ідеологічної сфери;
  - зміні зовнішньої політики.
- 254.** Які зміни в структурі вищих органів державної влади в СРСР було здійснено в роки перебудови:
- запроваджено конкурсну основу для заміщення керівних посад; запроваджено посаду омбудсмена;
  - відновлено з'їзди рад; сформовано постійно діючу Верховну Раду, підзвітну з'їзду; запроваджено посаду президента;

- скасовано з'їзди рад; заборонено КПРС;
  - ліквідовано усю систему рад?
- 255.** Коли в новітню добу було відновлено скасовані Конституцією СРСР 1936 р. з'їзди рад СРСР як вищий орган представницької влади:
- у 1956 р.;
  - у 1980 р.;
  - у 1989 р.;
  - у 1991 р.?
- 256.** Хто останній був першим секретарем ЦК Компартії України:
- М.С. Горбачов;
  - Л.М. Каганович;
  - П.Ю. Шелест;
  - В.В. Щербицький?
- 257.** Якою була реакція керівництва СРСР на вибух на Чорнобильській АЕС 1986 р.:
- широке інформування громадськості про вибух;
  - приховування від громадськості факту вибуху;
  - негайне вживання заходів щодо подолання наслідків аварії;
  - термінова евакуація населення з території радіаційного забруднення?
- 258.** Визначте головні причини, що привели до падіння авторитету компартії України в другій половині 80-х рр. ХХ ст.:
- катастрофа на Чорнобильській АЕС;
  - компартія України не проявляла ініціативи у поглибленні перебудови, а події в політичному житті республіки були лише відгомонам того, що відбувалося в Москві;
  - політика гласності підірвала довіру до радянської системи;
  - компартія не спромоглася оновити керівництво республіки.
- 259.** Вкажіть найважливішу причину активізації політичного життя у 1988–1990 рр. ХХ ст.:
- звільнення від обов'язків першого секретаря ЦК КПУ В. Щербицького;
  - жорсткий опір активістів компартії змінам;
  - швидка політизація свідомості народу внаслідок політики гласності;
  - загострення національного питання.
- 260.** Коли в Україні були закладені юридичні підвалини багатопартійності:
- у 1980 р.;
  - у 1985 р.;
  - у 1990 р.;
  - у середині 90-х рр. ХХ ст.?
- 261.** Хто із вказаних діячів був першим головою Народного Руху України:
- Іван Гель;

- Микола Горинь;
  - Іван Драч;
  - Володимир Яворівський?
- 262.** Які пріоритети були покладені в основу зовнішньої політики СРСР часів перебудови:
- загальнолюдські цінності;
  - класові цінності;
  - національні цінності;
  - цивілізаційні цінності?
- 263.** Коли було прийнято Декларацію про державний суверенітет:
- 16 липня 1990 р.;
  - 24 серпня 1991 р.;
  - 1 грудня 1991 р.;
  - 28 червня 1996 р.?
- 264.** Яке явище економічного життя було притаманне розвитку економіки УРСР у період перебудови:
- хронічний дефіцит, ажіотажний попит;
  - стрімке зростання сільськогосподарського виробництва;
  - гіперінфляція, грошова реформа;
  - широка приватизація державних підприємств?
- 265.** Переповнення грошового обігу масою надлишкових паперових грошей, що спричиняє їхнє знецінювання, зростання цін на предмети першої необхідності, називається:
- інфляція;
  - лібералізація;
  - стагнація;
  - спекуляція.
- 266.** Спроба державного перевороту в СРСР сталася:
- 16 липня 1990 р.;
  - 19–21 серпня 1991 р.;
  - 1 грудня 1991 р.;
  - 7–8 грудня 1991 р.
- 267.** Верховна Рада прийняла Акт проголошення незалежності України:
- 19 серпня 1991 р.;
  - 24 серпня 1991 р.;
  - 8 грудня 1991 р.;
  - 30 грудня 1991 р.
- 268.** Проведення Всеукраїнського референдуму і виборів першого Президента України відбулося:
- 19–21 серпня 1991 р.;
  - 1 грудня 1991 р.;
  - 8 грудня 1992 р.;
  - 28 червня 1996 р.

- 269.** Коли було денонсовано договір 1922 р. про утворення СРСР та підписано угоду про створення СНД:
- 24 серпня 1991 р.;
  - 8 грудня 1991 р.;
  - 30 січня 1992 р.;
  - 28 червня 1996 р.?
- 270.** Ким було прийнято рішення про денонсацію союзного договору 1922 р.:
- М. Горбачовим;
  - Б. Єльциним, Л. Кравчуком, С. Шушкевичем;
  - М. Горбачовим, Б. Єльциним, Н. Назарбаєвим;
  - усіма керівниками союзних республік?
- 271.** Верховна Рада УРСР прийняла закон «Про мови в УРСР» у:
- липні 1989 р.;
  - вересні 1989 р.;
  - жовтні 1989 р.;
  - березні 1990 р.

Тема 13. Розбудова незалежної України

- 272.** Як називалась парламентська опозиція у Верховній Раді УРСР (Верховній Раді України 1-го скликання, 1990–1994 рр.):
- «Група 239»;
  - Народна Рада;
  - Українська Гельсінська спілка;
  - Народний рух України?
- 273.** Яка подія стала першим кроком до незалежності України:
- прийняття Акта проголошення незалежності України;
  - прийняття Декларації про державний суверенітет;
  - прийняття Конституції;
  - Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р.?
- 274.** Яка подія завершила шлях України до незалежності:
- прийняття Акта проголошення незалежності України;
  - прийняття Декларації про державний суверенітет;
  - прийняття Конституції;
  - Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р.?
- 275.** Який зовнішній чинник був вирішальним у здобутті Україною незалежності:
- поразка СРСР у «холодній війні»;
  - інтеграційні процеси в Європі;
  - «оксамитові революції» в Східній Європі;
  - початок процесу ракетно-ядерного роззброєння?
- 276.** Україна є:
- унітарною державою;

- федерацією;
  - конфедерацією;
  - автономією.
- 277.** Коли Україна вступила до Ради Європи:
- у грудні 1991 р.;
  - у січні 1993 р.;
  - у серпні 1994 р.;
  - у листопаді 1995 р.?
- 278.** Основним завданням зовнішньої політики України є:
- дотримання норм українського права;
  - співробітництво в рамках СНД;
  - участь у НАТО;
  - захист національних інтересів на міжнародній арені.
- 279.** Коли Україна відмовилася від ядерної зброї:
- у 1991 р.;
  - у 1994 р.;
  - у 1998 р.;
  - у 2000 р.?
- 280.** Коли було підписано програму «Партнерство заради миру» між Україною і НАТО:
- 1 грудня 1991 р.;
  - 8 лютого 1994 р.;
  - 9 листопада 1995 р.;
  - 9 липня 1997 р.?
- 281.** Коли відбулося підписання Хартії «Про особливе партнерство» між Україною і НАТО:
- 8 лютого 1994 р.;
  - 9 листопада 1995 р.;
  - 9 липня 1997 р.;
  - 1 січня 2000 р.?
- 282.** Членом яких міжнародних організацій є Україна:
- ЄС, НАТО, СНД;
  - ООН, ЄС, НАТО, СНД;
  - ООН, ЄС, ОБСЄ, Велика вісімка;
  - ООН, ПАРЄ, СНД, ОБСЄ?
- 283.** Приєднавшись 1994 р. до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум), Україна отримала гарантії безпеки з боку таких країн, як:
- США, Росія, Велика Британія;
  - Китай, США, Франція;
  - Росія, Китай, Індія;
  - країн Європейського Союзу, США, Китаю.
- 284.** Найважливіша причина прийняття нової Конституції України 1996 р.:
- прийняття нової конституції вимагали студенти;

- Конституція УРСР 1978 р. не відповідає новій історичній дійсності, адже зміни у виборчій системі у 1989 р., прийняття Декларації про державний суверенітет 1990 р. та Акта про державну незалежність України 1991 р., вибори президента у грудні 1991 р. та 1994 р. свідчили про принципово нову організацію державної влади;
    - необхідно було вилучити із старої конституції старі назви республіки – «радянська» і «соціалістична»;
    - Україну визнали іноземні держави.
- 285.** Яка подія відбулася 28 червня 1996 р.:
- вибори Президента України;
  - прийняття Конституції України;
  - вибори народних депутатів України;
  - вибори до місцевих органів влади?
- 286.** Виберіть правильне твердження стосовно Конституції України 1996 р.:
- базувалася лише на досягненнях вітчизняної правничої думки;
  - закріпила основні принципи української демократичної, правової, соціальної держави;
  - не визначила прав, свобод і обов'язків громадянина;
  - не визначила прав і обов'язків органів місцевого самоуправління.
- 287.** Коли за Конституцією 1996 р. призначаються чергові вибори до Верховної Ради України:
- один раз на п'ять років;
  - один раз на п'ять років останньої неділі жовтня;
  - один раз на чотири роки;
  - один раз на чотири роки останнього дня квітня?
- 288.** За Конституцією України вибори депутатів до Верховної Ради відбуваються кожні:
- 3 роки;
  - 4 роки;
  - 5 років;
  - 7 років.
- 289.** За Конституцією 1996 р. вибори Президента України передбачено кожні:
- 4 роки;
  - 5 років;
  - 7 років;
  - 10 років.
- 290.** Скільки конституцій діяло в країні в ХХ ст.:
- дві;
  - три;
  - п'ять;
  - сім?
- 291.** Хто став першим президентом України:
- Михайло Горбачов;

- Леонід Кравчук;
  - Леонід Кучма;
  - Віктор Янукович?
- 292.** Головним органом законодавчої влади в Україні є:
- Верховний суд;
  - Кабінет Міністрів;
  - Верховна Рада;
  - Адміністрація Президента.
- 293.** За якими напрямками здійснювалася економічна реформа в незалежній Україні:
- стабілізація, приватизація, лібералізація;
  - індустріалізація, колективізація;
  - одержавлення власності;
  - запровадження госпрозрахунку?
- 294.** Яка основна проблема створення національної економіки у першій половині 90-х рр. ХХ ст.:
- потреба орієнтації на ринки Росії та інших країн СНД;
  - потреба переорієнтації економіки на задоволення соціальних потреб;
  - необхідність збільшення військово-промислового потенціалу;
  - необхідність докорінного реформування економіки на ринкових засадах, її роздержавлення, проведення приватизації і формування багатокладної економіки?
- 295.** Із якою метою в Україні 1996 р. проведено грошову реформу:
- виконати умови міжнародних фінансових інституцій;
  - подолати корупцію у вищих ешелонах влади;
  - стабілізувати й зміцнити фінансову систему;
  - урівняти доходи всіх верств суспільства?
- 296.** Широка непрозора приватизація в Україні державного сектора економіки у 90-х рр. ХХ ст. спричинила:
- збільшення енергоємності промисловості України;
  - утворення олігархічних промислово-фінансових груп;
  - повний занепад металургійної галузі економіки;
  - скорочення безробіття.
- 297.** Чому питання про російську мову як другу офіційну в Україні стало одним з найгостріших політичних питань останнього десятиліття:
- наявність великої кількості російськомовного населення, яке проживає у східних та південних областях України;
  - складність у переході діловодства на українську мову;
  - прагнення політичних партій та окремих політиків використати питання про мови в своїх політичних інтересах;
  - відсутність достатньої кількості російськомовних газет, передач на радіо, телебаченні?

298. Якого року було підписано Болонську конвенцію про створення єдиного європейського освітнього простору:

- у 1995 р.;
- у 1999 р.;
- у 2001 р.;
- у 2006 р.?

299. Коли Україна приєдналась до СОТ:

- у 1991 р.;
- у 2000 р.;
- у 2004 р.;
- у 2008 р.?

300. Європарламент визнав голодомор 1932–1933 рр. злочином проти українського народу та проти людства і висловив співчуття українському народові:

- 1956 р.;
- 1991 р.;
- 2004 р.;
- 2008 р.

301. Початком Євромайдану 21 листопада 2013 р. було рішення:

- Верховної Ради про відмову України від позаблокового статусу;
- Кабінету Міністрів України призупинити процес підготування до укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;
- Верховної Ради про усунення В.Ф. Януковича з посади Президента України;
- позачергові вибори Президента України.

302. Декомунізація в суспільному житті України – це:

- позбавлення від наслідків комуністичної ідеології;
- декомунізації освіти та виховання;
- демонтаж пам'ятників радянської доби; очищення України від символів тоталітарного минулого;
- все наведене разом.

303. Встановіть відповідність:

Гіперінфляція	Пониження курсу національної чи міжнародної (регіональної) грошової одиниці щодо валют інших країн або дорогоцінних металів
Грошова емісія	Швидке зростання товарних цін і грошової маси в обігу, що веде до різкого знецінення грошової одиниці, порушення платіжного обігу і нормальних господарських зв'язків
Дефолт	Додатковий випуск в обіг грошових знаків
Девальвація	Нездатність країни сплачувати за своїми борговими зобов'язаннями

- 304.** Масова культура – це культура, яка створюється:
- професійними творцями для широких мас;
  - масами для певної, добре підготовленої групи людей;
  - анонімними авторами для широких мас;
  - професійними творцями для певної, добре підготовленої групи людей.
- 305.** До сучасної масової культури не належить жанр:
- вестерн;
  - комікс;
  - епос;
  - мелодрама.
- 306.** Народна культура – це культура, яка створюється:
- масами для певної, добре підготовленої групи людей;
  - професійними творцями для широких мас;
  - анонімними авторами для широких мас;
  - професійними творцями для певної, добре підготовленої групи людей.
- 307.** Елітарна культура – це культура, яка створюється:
- масами для певної, добре підготовленої групи людей;
  - професійними творцями для широких мас;
  - анонімними авторами для широких мас;
  - професійними творцями для певної, добре підготовленої групи людей.
- 308.** Толерантність – це:
- повага до літніх людей;
  - терпіння, терпимість, вміння сприймати сторонню думку;
  - нетерпимість;
  - різноманіття поглядів.
- 309.** Вкажіть відомих українських літераторів, визначальним напрямом творчості яких є постмодернізм:
- Павло Загребельний;
  - Ліна Костенко, Юрій Андрухович;
  - Дмитро Павличко;
  - Генрі Лайон Олді.
- 310.** Коли у ХХ ст. відновила діяльність Києво-Могилянська академія:
- 1917 р.;
  - 1922 р.;
  - 1991 р.;
  - 1999 р.?

ГОЛОВНІ ПОДІЇ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1 млн років тому	Поява першої людини на території сучасної України
3 млн – 10 тис. років тому	Палеоліт
X–VI тис. до н. е.	Мезоліт
V–III тис. до н. е.	Неоліт
IV – поч. II тис. до н. е.	Енеоліт, або міднокам'яний вік. Трипільська культура
II тис. до н. е.	Епоха бронзи
I тис. до н. е.	Залізний вік
Сер. IX – поч. VII ст. до н. е.	Кіммерійці в Північному Причорномор'ї
VII – поч. III ст. до н. е.	Скіфський період
VII ст. до н. е. – IV ст. н. е.	Грецькі міста-держави в Північному Причорномор'ї
III ст. до н. е. – III ст. н. е.	Розселення сарматів
II ст.	Зарубинецька археологічна культура
III–IV ст.	Черняхівська археологічна культура
III–IV ст.	Вторгнення готів
375 р.	Вторгнення гунів
Сер. V. – VII ст.	Антський період в історії слов'ян
V ст., кінець	Заснування Києва
558 р.	Вторгнення аварів у Північне Причорномор'я
Сер. VI – сер. VII ст.	Аварський каганат
602 р.	Похід аварів на антів. Остання згадка про антів
Сер. VII ст.	Утворення Хозарського каганату
882–912	Князування Олега в Києві
IX ст., кінець	Утворення Київської Русі
907, 911	Походи Олега на Константинополь
912–945	Князування Ігоря
945–964	Регентство княгині Ольги при Святославі
965	Розгром князем Святославом Хозарського каганату
964–972	Князування Святослава Ігоровича
980–1015	Князування Володимира Святославича
988	Офіційне запровадження християнства на Русі
1019–1054	Князування Ярослава Володимировича (Мудрого)
1016	Устав Ярослава Мудрого («Руська Правда»)
1068	Перший напад половців на Русь
1072	Укладення «Правди Ярославичів»
1097	З'їзд князів у Любечі
1113	Створення монахом Нестором «Повісті временних літ»
1113–1125	Князування Володимира Мономаха в Києві

1169	Зруйнування Києва володимиро-суздальським князем Андрієм Боголюбським
1187	Перша згадка назви «Україна» в Київському літописі
1199	Утворення Галицько-Волинського князівства
1223, 31 травня	Битва на р. Калці
1238	Утвердження Данила Романовича на галицькому престолі
1239–1241	Похід монголо-татар на Південну Русь
1240, грудень	Зруйнування монголо-татарами Києва
1303	Створення православної митрополії в Галичині
1325–1340	Правління останнього галицько-волинського князя Юрія II Болеслава
1340	Розпад Галицько-Волинського князівства
1340–1385	Князювання Любарта Гедиміновича на Волині
1349	Загарбання польськими феодалами Галичини
1363	Битва при Синіх Водах
1362–1363	Приєднання Київщини, Переяславщини і Поділля до Великого князівства Литовського
1377	Загарбання польськими феодалами частини Волині
1385, 14 серпня	Кревська унія
1410, 15 липня	Грюнвальдська битва
1475	Початок васальної залежності Кримського ханства від Османської імперії
1489	Перша писемна згадка про українських козаків
1508	Приєднання Чернігово-Сіверської землі до Великого князівства Московського
1529, 1566, 1588	Перший, Другий і Третій Литовські статuti. Третій статут: остаточне закріпачення селян
1556	Заснування Запорізької Січі на острові Мала Хортиця
1557	«Устава на волоки»
1569, 1 липня	Люблінська унія
1572	Утворення козацького реєстрового війська
1573	Заснування І. Федоровим у Львові першої друкарні в Україні
1578	Заснування в Острозі колегії та друкарні
90-ті рр. XVI ст.	Козацько-селянські повстання під проводом Криштофа Косинського, Северина Наливайка
1595–1657	Життя Богдана Хмельницького
1596	Брестська церковна унія
1614–1622	Гетьманство Петра Сагайдачного
1615	Заснування Київського братства й школи при ньому

1620	Відновлення православної ієрархії в Україні
1620	Битва під Цецорою
1621	Хотинська війна
1625	Козацько-селянське повстання під проводом Марка Жмайла
1632	Заснування Києво-Могилянської колегії
30-ті рр. XVII ст.	Козацько-селянські повстання під проводом Тараса Федоровича (Трясила), Павла Бута (Павлюка), Якова Острянина, Дмитра Гуні та Карпа Скидана
1648–1657	Гетьманство Б. Хмельницького
1648–1676	Українська національна революція
1648, 19 квітня – 6 травня	Битва під Жовтими Водами
1648, 15–16 травня	Битва під Корсунем
1648, 11–13 вересня	Битва під Пилявцями
1648, 23 грудня	Урочистий в'їзд Б. Хмельницького до Києва
1649, 5–6 серпня	Битва під Зборовом
1649, 8 серпня	Зборівський мирний договір
1651, 18–30 червня	Битва під Берестечком
1651, 18 вересня	Білоцерківський договір
1652, 22–23 травня	Битва під Батогом
1654, 8 січня	Переяславська рада
1657–1659	Гетьманування І. Виговського
1658, 16 вересня	Гадяцький договір
1659	Переяславські статті – договірні умови між московським урядом і Ю. Хмельницьким
1660	Слободищенський трактат
1661	Заснування університету у Львові
1663	«Чорна рада» в Ніжині. Початок політичного розколу України
1663–1666	Гетьманство Івана Брюховецького на Лівобережній Україні
1665–1676	Гетьманство Петра Дорошенка на Правобережній Україні
1667, 30 січня	Андрусівське перемир'я між Росією і Польщею
1681	Бахчисарайський мирний договір Росії з Туреччиною та Кримським ханством
1686	«Трактат про вічний мир» між Росією та Польщею
1687	Коломацькі статті – договірні умови між московським урядом та І. Мазепою
1687–1709	Гетьманство Івана Мазепи
1700–1704	Визвольне повстання на Правобережній Україні на чолі із Семеном Палієм

1700–1721	Північна війна між Росією і Швецією
1701	Перетворення Києво-Могилянської колегії в академію
1708, жовтень	Перехід І. Мазепи на бік Карла XII
1709, 14 травня	Зруйнування Чортомлицької Запорізької Січі
1709, 27 червня	Полтавська битва
1710–1742	Гетьманство Пилипа Орлика (в еміграції)
1722–1727	Перша Малоросійська колегія
1727–1734	Гетьманство Данила Апостола
1734–1750	«Правління гетьманського уряду»
1738–1745	Рух опришків на чолі з О. Довбушем
1750–1764	Гетьманство Кирила Розумовського
1764	Скасування гетьманства
1764–1786	Друга Малоросійська колегія
1768, травень–червень	Коліївщина
1772	Перший поділ Польщі: приєднання Галичини до Австрії
1774	Кючук-Кайнарджийський мирний договір
1775, 7 травня	Константинопольська конвенція між Австрією й Туреччиною – захоплення Австрією Буковини
1775, 4 червня	Зруйнування Запорозької Січі царським військом
1775–1828	Задунайська Січ
1783, 8 квітня	Приєднання Криму до Росії
1783, 3 травня	Указ Катерини II про закріпачення селян на Лівобережжі
1788	Утворення Чорноморського козацького війська
1792	Переселення Чорноморського війська на Кубань
1793	Другий поділ Польщі: включення Правобережної України до складу Росії
1795	Третій поділ Польщі: включення Західної Волині до складу Росії
1805	Відкриття Харківського університету
1816, 5 жовтня	Заснування за Указом російського імператора Олександра I інституту земельного господарства у Маримонті (передмісті Варшави) – сучасного ХНАУ імені В.В. Докучаєва
1814–1861	Роки життя Т.Г. Шевченка
1821	Створення в Тульчині таємного Південного товариства
1823–1825	Діяльність таємного «Товариства з'єднаних слов'ян» у Новограді-Волинському
1833–1837	Діяльність у Львові просвітницького гуртка «Руська трійця»

1834	Відкриття університету в Києві
1846–1847	Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства
1848, 16 квітня	Скасування кріпацтва у Східній Галичині
1848, серпень	Скасування кріпацтва на Буковині
1853	Скасування кріпацтва у Закарпатті
1853–1856	Кримська війна
1861–1862	Видання в Петербурзі журналу «Основа»
1861, 19 лютого	Скасування кріпацтва в Росії
1863	Валуєвський циркуляр
1865	Відкриття в Одесі Новоросійського університету
1868	Заснування у Львові українського культурно-освітнього товариства «Просвіта»
1873	Заснування у Львові літературного товариства імені Т. Шевченка (1892 – перетворене на наукове товариство імені Т. Шевченка)
1876	Емський указ про заборону видання та ввезення з-за кордону літератури українською мовою, заборону театральних вистав українською мовою
1890	Створення у Львові Русько-української радикальної партії – першої української політичної партії
1899	Створення Галицької соціал-демократичної партії
1899	Створення в Галичині Української націонал-демократичної партії
1900	Створення в Харкові Революційної української партії – першої на східноукраїнських землях української політичної організації
1902	Утворення у Східній Галичині товариств «Сокіл» і «Січ»
1902	Утворення Народної української партії (НУП)
1904	Утворення Української демократичної партії (УДП)
1904	Утворення Української радикальної партії (УРП)
1905, грудень	Реорганізація Революційної української партії в Українську соціал-демократичну робітничу партію (УСДРП)
1906, 27 квітня – 8 липня	Діяльність депутатів з України в першій Державній думі Російської імперії
1906–1909	Проведення в Україні столипінської аграрної реформи
1907, 20 лютого – 2 червня	Діяльність депутатів з України в другій Державній думі Російської імперії

1907, 1 листопада – 1912, 9 липня	Діяльність депутатів з України у третій Державній думі Російської імперії
1908	Утворення Товариства українських поступовців (ТУП)
1912	Початок діяльності депутатів України у четвертій Державній думі Російської імперії
1914–1918	Перша світова війна
1914, липень	Утворення у Львові Головної української ради (ГУР; з 1915 – Загальна українська рада – ЗУР)
1914, серпень	Утворення Союзу визволення України (Львів – Відень – Берлін)
1914, серпень–вересень	Формування у Галичині та Закарпатті легіону Українських січових стрільців (УСС)
1916, 6 листопада	Указ імператора Австро-Угорщини про автономію Галичини
1917, 23–27 лютого	Лютнева буржуазна революція в Росії
1917, 4 березня	Утворення Української Центральної ради
1917, 6–8 квітня	Всеукраїнський національний конгрес
1917, 10 червня	Перший Універсал Центральної ради
1917, 3 липня	Другий Універсал Центральної ради
1917, 25 жовтня	Більшовицький переворот у Петрограді
1917, 7 листопада	Третій Універсал Центральної ради
1917, 4–6 грудня	Всеукраїнський з'їзд Рад у Києві
1917, 11–12 грудня	З'їзд Рад у Харкові. Проголошення радянської влади в Україні
1917, грудень	Вторгнення більшовицьких військ з Росії
1918, 9 січня	Четвертий Універсал Центральної ради
1918, 9 лютого	Підписання Центральною радою Брестського мирного договору з Четвертим союзом
1918, 3 березня	Підписання в Брест-Литовську мирного договору між радянською Росією та країнами австро-німецького військового блоку
1918, 29 квітня	Ухвалення проекту Конституції УНР, обрання Президентом УНР М. Грушевського. Всеукраїнський хліборобський з'їзд: проголошення Павла Скоропадського гетьманом України
1918, 1 листопада	Українське національне повстання у Львові
1918, 13 листопада	Проголошення ЗУНР
1918, 14 листопада	Створення Директорії
1918, 14 грудня	Втеча гетьмана Скоропадського. Перехід влади до Директорії
1919, 22 січня	Проголошення в Києві Акта злуки УНР і ЗУНР
1919, березень	Прийняття першої Конституції УСРР
1919, грудень – 1920, квітень	Перший «зимовий похід» військ УНР

1920, квітень–жовтень	Радянсько-польська війна
1920, квітень	Підписання Петлюрою Варшавського пакту з Польщею
1921, березень	Ризький мир
1921–1923	Голод в Україні
1921, березень	Перехід до нової економічної політики
1922, 30 грудня	Проголошення утворення СРСР
1923	Початок політики коренізації
1924, січень	Конституція СРСР
1925, травень	Конституція УСРР
1928, травень–липень	«Шахтинська справа»
1929, 3 лютого	Заснування Організації українських націоналістів (ОУН)
1930, березень–квітень	Судовий процес у справі «Спілки визволення України»
1931, березень	Судовий процес у справі «Українського національного центру»
1932–1933	Голодомор в Україні
1937, січень	Конституція УРСР
1939, 15 березня	Проголошення незалежності Карпатської України
1939, 1 вересня – 1945, 2 вересня	Друга світова війна
1939, 1 вересня	Напад Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни
1939, 17 вересня	Червона Армія перейшла польські кордони. Початок Другої світової війни для України
1940, 10 лютого	Розкол ОУН. Створення ОУН-Б та ОУН-М
1940, 28 червня	Червона Армія окупувала Північну Буковину і Бессарабію
1941, 30 червня	ОУН-Б проголосила у Львові відновлення Української держави
1941, 22 червня	Напад Німеччини на Радянський Союз
1941, червень	Початок окупації німецькими загарбниками України
1942, осінь	Створення Української повстанської армії (УПА)
1943, 6 листопада	Визволення Києва від гітлерівських військ
1944, 28 жовтня	Визволення України від німецьких загарбників
1945, 25 квітня	На конференції в Сан-Франциско УРСР увійшла до ООН як член-засновник
1945, 8 травня	Капітуляція Німеччини
1945, 9 травня	День перемоги над фашистською Німеччиною
1945, 29 червня	Радянсько-чехословацький договір про кордони. Закарпаття увійшло до складу УРСР

1946, березень	Львівський церковний собор: ліквідація Української греко-католицької (уніатської) церкви
1947, квітень–серпень	Операція «Вісла»
1954, липень	Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області зі складу РРФСР до склад УРСР
1954, 23–26 березня	XVIII з'їзд КПУ схвалив набір юнаків і дівчат з України до Сибіру і Казахстану для освоєння цілинних і перелогових земель (у 1954–1956 рр. виїхало близько 100 тис. осіб)
1955	Перший документ українського самвидаву «Відкритий лист до ООН українських політичних в'язнів мордовських таборів»
1956	XX з'їзд КПРС. Доповідь М. Хрущова про культ особи Сталіна
1956	Заснування Української сільськогосподарської академії наук у Києві
1957	Реформа управління, створення раднаргоспів
1957, 4 жовтня	Запуск першого штучного супутника Землі
1960, лютий	Уведено в дію перший атомний реактор в Україні
1961, січень	Суд у Львові над членами Української робітничо-селянської спілки (Л. Лук'яненко, І. Кандиба та ін.)
1961, 12 квітня	Запуск першого космічного корабля з людиною на борту
1962, серпень	Космічний політ навколо землі українського космонавта П. Поповича
1963	Робітничий страйк у Кривому Розі, спричинений підвищенням цін на продовольство
1964, жовтень	Усунення першого секретаря ЦК КПСС М. Хрущова і призначення на його місце Л. Брежнєва
1965	Спроби реформ у промисловості і сільському господарстві
1965, серпень–вересень	Перша велика хвиля арештів українських діячів в Україні (Б. Горинь, М. Горинь, В. Мороз, С. Караванський, М. Осадчий, А. Шевчук та ін.)
1968	Поява друком самовидавного твору І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?»
1972, січень–травень	Друга велика хвиля арештів в Україні (В. Чорновіл, Є. Сверстюк, І. Світличний, І. Дзюба, В. Стус та ін.)

1972, травень	Усунення першого секретаря ЦК КПУ П. Шелеста, чистка керівних кадрів партії. Призначення В. Щербицького першим секретарем ЦК КПУ
1976, листопад	Створення в Києві української групи сприяння виконанню Гельсінкських угод на чолі з М. Руденком й за участю генерала П. Григоренка
1979, грудень	Введення радянських військ до Афганістану
1982, травень	Відзначення в УРСР 1500-ліття заснування Києва
1982, листопад	Смерть Л. Брежнєва. Прихід до влади Ю. Андропова
1985, квітень	Обрання Генеральним секретарем ЦК КПРС М. Горбачова
1986, 26 квітня	Аварія на Чорнобильській АЕС
1986	Відзначення 1 000-ліття Хрещення Русі-України
1988, липень–червень	Численні мітинги у Львові з вимогами щодо здійснення демократичних перетворень в Україні
1988	Публікація проекту програми Народного руху України
1989, лютий	Завершення виведення радянських військ з Афганістану
1989, вересень	Установчий з'їзд Народного руху за перебудову
1989, 28 жовтня	Схвалення Верховною Радою УРСР закону про державний статус української мови в УРСР
1990, березень	Перші порівняно вільні вибори до Верховної Ради України
1990	Утворення нових політичних партій в Україні
1990, 16 липня	Прийняття Верховною Радою Декларації про державний суверенітет України
1991, лютий	Відновлення Кримської АРСР
1991, 19–21 серпня	Спроба державного перевороту в СРСР
1991, 24 серпня	Прийняття Верховною Радою України Акта про державну незалежність України
1991, 24 жовтня	Прийняття Верховною Радою України рішення про ліквідацію ядерної зброї, дислокованої в республіці
1991, 1 листопада	Прийняття Верховною Радою України Декларації прав національностей України
1991, 1 грудня	Проведення Всеукраїнського референдуму і виборів першого Президента України
1991, 8 грудня	Припинення існування СРСР. Утворення Співдружності Незалежних Держав (СНД)

1992, 10 січня	Введення купонів багаторазового користування як прообразу національної валюти
1992, січень	Перший конгрес українців
1992, 16 січня	Затвердження національного гімну «Ще не вмерла Україна»
1992, 26 січня	Визнання Державним прапором України визнано синьо-жовтого знамена
1992, 30 січня	Вступ України до Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)
1992	Підписання Маастрихтського договору (Нідерланди), за яким 12 країн – Бельгія, Велика Британія, Німеччина, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Франція – утворили Європейський Союз (ЄС)
1993, 2 липня	Верховна Рада України схвалила «Основні напрями зовнішньої політики України»
1994, 8 лютого	Підписання програми «Партнерство заради миру» між Україною і НАТО
1994, 19 лютого	Затвердження тризуба малим гербом України
1994, березень	Позачергові вибори до Верховної Ради України (перші за часів незалежності)
1994, березень	Україна першою з країн СНД уклала угоду про партнерство і співробітництво з Європейським Союзом
1994, червень–липень	Другі вибори Президента України
1994	Підписання угоди про вступ до ЄС Австрії, Норвегії, Фінляндії та Швеції
1994, 16 листопада	Рішення Верховної Ради України про приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ)
1994, 5 грудня	Будапештський меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї – міжнародна угода, укладена між Україною, США, Росією та Великою Британією про неядерний статус України
1995, 8 червня	Підписання Конституційної угоди між Президентом і Верховною Радою
1995, 9 листопада	Прийняття України до Ради Європи
1996, 28 червня	Прийняття Конституції України
1996, вересень	Запровадження національної грошової одиниці – гривні
1997, 30 травня	Підписання договору між Україною і Росією про дружбу, співробітництво і партнерство

1997, 9 липня	Підписання у Мадриді Хартії «Про особливе партнерство» між Україною і НАТО
1997, 17 липня	Ратифікація Україною Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини
1997, 10 жовтня	Створення Україною, Азербайджаном, Грузією та Молдовою під час саміту Ради Європи у Страсбурзі консультативного форуму ГУАМ
1998, березень	Вибори депутатів до Верховної Ради України
1999, 31 жовтня	Вибори Президента України
1999, грудень	Під час Гельсінкського саміту Євросоюзу вперше в офіційних документах було визнано «європейські прагнення України»
1999	Підписання представниками 29 європейських країн Болонської конвенції (Італія) про уніфікацію освіти та створення єдиного європейського освітнього простору. Болонська конвенція передбачає запровадження двоступеневої системи отримання дипломів: бакалавра (трирічне навчання) та магістра (не менше двох років навчання)
2000, 1 січня	Україна вперше як незалежна держава почала виконувати функції постійного члена Ради безпеки ООН
2002, березень	Вибори депутатів до Верховної Ради України
2003, 6 березня	Затвердження Верховною Радою державним гімном національного гімну України на музику Михайла Вербицького із словами першого куплету та приспіву пісні Павла Чубинського в редакції «Ще не вмерла України і слава, і воля»
2004, листопад-грудень	Помаранчева революція
2004, 26 грудня	Вибори Президента України
2004	До ЄС вступили 10 країн – Латвія, Естонія, Литва, Польща, Чехія, Словаччина, Словенія, Угорщина, а також Кіпр і Мальта
2005, 9 травня	Україна офіційно приєдналася до Болонського процесу на конференції у норвезькому місті Берген
2006, березень	Вибори депутатів до Верховної Ради України
2006, 26 червня	Україна вийшла у чвертьфінал чемпіонату світу з футболу
2007, 2 квітня	Розпуск Президентом України В. Ющенком Верховної Ради України та підписання указу про дострокові парламентські вибори в Україні
2007, 30 вересня	Вибори депутатів до Верховної Ради України за пропорційною системою в загальнодержавному виборчому окрузі

2008, 16 травня	Набуття Україною членства у СОТ (Світовій організації торгівлі)
2008, 23 жовтня	Визнання Європарламентом голодомору 1932–1933 рр. злочином проти українського народу та проти людства
2010, 7 лютого	Вибори Президента України
2012, 8 червня – 1 липня	В Україні та Польщі відбулася фінальна частина 14-го чемпіонату Європи з футболу – Євро-2012
2012, 28 жовтня	Вибори депутатів до Верховної Ради України за змішаною системою: 225 депутатів обрано в загальнодержавному багатомандатному окрузі за виборчими списками від політичних партій, а інші 225 – за мажоритарною системою в одномандатних округах
2013, 21 листопада	Кабінет Міністрів України вирішив призупинити процес підготування до укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом
2013, 21 листопада – 2014, 22 лютого	Євромайдан (Революція Гідності)
2014, 22 лютого	Верховна Рада України 328-ма голосами народних депутатів підтримала Постанову про усунення В.Ф. Януковича з посади Президента України
2014, 23 грудня	Верховна Рада України прийняла рішення про відмову України від позаблокового статусу
2014, 25 травня	Позачергові вибори Президента України
2014	Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС)
2015, 9 квітня	Ухвалення Верховною Радою України пакету законів про декомунізацію
2014, вересень – 2015, лютий	Мінські угоди
2015, 25 жовтня	Чергові місцеві вибори в Україні (вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів)
2017, 11 червня	Безвізовий режим між Україною та Європейським Союзом офіційно набув сили
2017, 11 липня	Рада ЄС завершила процес ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС
2019, 31 березня	Чергові, сьомі за рахунком вибори Президента України, перший тур яких відбувся 31 березня 2019 р., другий – 21 квітня 2019 р.
2019, 21 липня	Позачергові вибори народних депутатів Верховної Ради України

ПЕРЕЛІК ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА, ОБОВ'ЯЗКОВИХ ДЛЯ РОЗПІЗНАВАННЯ

Тема 1. СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. Браслет із меандровим орнаментом. Мізинська стоянка.
2. Кераміка трипільської культури (орнаментована кераміка).
3. Золота пектораль з кургану Товста могила. IV ст. до н. е.
4. Золотий гребінь з кургану Солоха. Кінець V – початок IV ст. до н. е.
5. Херсонес Таврійський. Сучасний вигляд.
6. Збруцький ідол. IX ст.

Тема 2. КНЯЖА ДОБА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ (IX – ПЕРША ПОЛОВИНА XIV СТ.)

Київська Русь (XI–XIII ст.)

Архітектура

7. Софійський собор у Києві. Перша половина XI ст. Сучасний вигляд.
8. Спасо-Преображенський собор в Чернігові. 1036. Сучасний вигляд.
9. Успенський собор Києво-Печерської лаври. 1073–1078.
10. Михайлівський Золотоверхий собор Михайлівського монастиря в Києві. 1108–1113. Сучасний вигляд.
11. П'ятницька церква в Чернігові. Кінець XII – початок XIII ст.

Образотворче мистецтво

12. Вишгородська (Володимирська) ікона Богородиці. 1131.
13. Свенська ікона Богородиці з Антонієм і Феодосієм Печерськими. Написана преподобним Аліпієм Печерським. 1114.
14. Мозаїки Богоматері Оранти та Христа Вседержителя із Софійського собору в Києві. Перша половина XI ст.
15. Євангеліст Лука. Мініатюра з Остромирового Євангелія. 1056–1057.
16. Родина князя Святослава Ярославича. Мініатюра з «Ізборника». 1073.

Галицько-Волинське князівство (XII – перша половина XIV ст.)

Архітектура

17. Успенський собор у Володимирі. 1160. Сучасний вигляд.
18. Церква святого Пантелеймона поблизу Галича. Кінець XII ст.

Образотворче мистецтво

19. Холмська ікона Богородиці. XII ст.
20. Дорогобузька ікона Богородиці. Остання третина XIII ст.

Тема 3. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ЛИТВИ ТА ПОЛЬЩІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIV – ПЕРША ПОЛОВИНА XVII СТ.)

Україна в XIV–XV ст.

Архітектура

21. Костел святого Варфоломія в Дрогобичі. 1392 – XV ст.
22. Верхній замок у Луцьку. Друга половина XIV ст. – XV ст.

23. Кам'янець-Подільська фортеця. XIV–XVI ст.
24. Хотинська фортеця. XIII–XVI ст.
25. Покровська церква-фортеця в с. Сутківцях. 1476.
26. Замок Паланок (Мукачівський замок). XIV–XVII ст.
27. Генуезька фортеця у Судаку. 1371–1469.
28. Вірменський собор у Львові. 1363.
29. Ханський палац у Бахчисараї. 1532–1764.

Образотворче мистецтво

30. Ікона святого Юрія Змієборця із с. Станілі поблизу м. Дрогобич. Початок XIV ст.
31. Ікона Богородиці з пророками з церкви у Підгородцях. Кінець XV – початок XVI ст.

Українські землі в XVI ст.

Архітектура

32. Церква Зішестя Святого Духа в Потеличі. 1502.
33. Ансамбль Успенської церкви у Львові: церква Успіння. 1591–1629; вежа Корнякта. 1573–178; каплиця Трьох Святителів. 1578.
34. Ансамбль площі Ринок у Львові: Чорна Кам'яниця. Кінець XVI ст.; будинок Корнякта. 1580.
35. Острозький замок. Кругла (Нова) вежа. Кінець XVI ст.

Образотворче мистецтво

36. Ікона «Успіння Богородиці». 1547. О. Горошкович.
37. Мініатюри Пересопницького Євангелія. 1556–1561.
38. Євангеліст Лука. Гравюра з львівського «Апостола» 1574.

Українські землі в першій половині XVII ст.

Архітектура

39. Ансамбль Кафедрального костелу у Львові: каплиця Боїмів. 1609–1617.
40. Замок у Підгірцях (Львівська обл.). 1635–1640.
41. Іллінська церква в Суботові. 1653.

Образотворче мистецтво

42. Портрет Петра Конашевича-Сагайдачного з книги «Вірші на жалісний погреб шляхетного рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного». 1622.
43. Портрет князя Криштофа Збарзького. Після 1622.

**Тема 4. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ
(1648–1676 рр.)**

Українські землі в 1660-х – 1680-х роках

Архітектура

44. Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові. 1679–1689.
45. Покровський собор у Харкові. 1689.

Образотворче мистецтво

46. Портрет Богдана Хмельницького В. Гондіуса. Середина XVII ст.

47. Ікона «Покров Богородиці» (з портретом гетьмана Богдана Хмельницького). Перша половина XVIII ст.

Тема 5. УКРАЇНА НАПРИКІНЦІ XVII – у XVIII ст.

Архітектура

48. Оборонна синагога в Жовкві. 1692–1698.
49. Георгіївська церква Видубицького монастиря в Києві. 1696–1701.
50. Преображенська церква у Великих Сорочинцях. 1732.

Образотворче мистецтво

51. Ікона «Вознесіння Христове» з іконостасу церкви Воздвиження Чесного Хреста монастиря Скит Манявський. Й. Кондзелевич.
52. Гравюра «Іван Мазепа серед своїх добрих справ». 1706. І. Мигура.

Українські землі в другій половині XVIII ст.

Архітектура

53. Собор святого Юра у Львові. 1746–1762.
54. Андріївська церква у Києві. 1747–1757.
55. Ратуша в Бучачі. 1751.
56. Покровська церква в Києві. 1766.
57. Троїцький собор у Новомосковську. 1773–1778. Майстер Я. Погребняк.
58. Успенський собор Почаївської лаври. 1771–1783.
59. Палац Кирила Розумовського в Батурині. 1799–1803. Сучасний вигляд.

Образотворче мистецтво

60. Скульптурна група святого Юрія Змієборця на фасаді собору святого Юра у Львові. Скульптор Й. Пінзель. 1760.

Тема 6-7. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРИЙСЬКОЇ ІМПЕРІЙ (кінець XVIII–XIX ст.). УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Українські землі у першій половині XIX ст.

Архітектура

61. Будівля Київського університету. 1837–1843.

Образотворче мистецтво

62. Картина «Дівчина з Поділля». В. Тропінін.
63. Картини «Автопортрет» (1840), «Катерина» 1842, офорти з серії «Живописна Україна» Т. Шевченко.
64. Пам'ятник князю Володимирі в Києві. 1850–1853.
65. Пам'ятник градоначальнику та генерал-губернатору А. де Рішельє в Одесі. Скульптор І. Мартос. 1828.
66. Картина «Садиба Г. Тарновського в Качанівці» В. Штернберг. 1837.

Українські землі у другій половині XIX – початку XX ст.

Архітектура

67. Резиденція православних митрополитів Буковини і Далмації в Чернівцях. 1864–1873.

68. Володимирський собор у Києві. 1862–1896.
69. Будівля оперного театру в Одесі. 1883–1887.
70. Будинок з химерами в Києві. 1901–1903.
71. Будинок Полтавського губернського земства. 1903–1908.
72. Будинок страхового товариства «Дністер» у Львові 1905–1906.

Образотворче мистецтво

73. Пам'ятник Богдану Хмельницькому в Києві. 1888. Скульптор М. Микешин.
74. Картина «Запорожці пишуть листа турецькому султанові». 1880–1891. І. Рєпін.
75. Картина «Козаки в степу». 1890. С. Васильківський.
76. Картина «Святочне Ворожіння». 1888. М. Пимоненко.
77. Картина «Дівчина в червоному капелюсі». 1902–1903. О. Мурашко.
78. Картина «Портрет Лесі Українки». 1900. І. Труш.

ТЕМА 8-13. УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО ХХ–ХХІ СТ.

Архітектура

79. Будинок Вищих жіночих курсів по вул. Мироносицькій, 92 (Харків). 1914 р. Архітектор О.М. Бекетов.
80. Будівля Держпрому в Харкові. 1925–1928.
81. Будівля Верховної Ради УРСР в Києві. 1936–1939.

Образотворче мистецтво.

82. «Еней та його військо». 1919. Г. Нарбут.
83. Літографія «Гуцул з квіткою»; естамп «Карпатська мати». 1923. В. Касіян.
84. Картина «Життя». Триптих (Любов. Сім'я. Повернення). 1925–1927. Ф. Кричевський.
85. Пам'ятник Тарасові Шевченку в Ромнах. 1918. Скульптор І. Кавалерідзе.
86. Картина «Бій Богуна з Чарнецьким під Монастирищем в 1653 р.». 1931. М. Самокиш.
87. Картина «Хата в Богданівці». 1955. К. Білокур.
88. Картина «Хліб». 1949. Т. Яблонська.
89. Картина «Гороховий звір». 1971. М. Приймаченко.
90. Пам'ятник засновникам Києва (Кий, Щек, Хорив і сестра їх Либідь). 1982. Скульптор В. Бородай.

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

ГОЛІКОВА Олена Михайлівна

ІСТОРІЯ І КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Навчально-методичні рекомендації

Редактор О.В. Васільєва
Коректор М.А. Захарченко
Комп'ютерний набір і верстка О.М. Голікова

Обсяг: 9,5 ум.-друк. арк., 13,2 обл.-вид. арк.